కొండపల్లి ప్రచురణలు

కాంతం కైఫీయతు

శ్రీ మునిమాణిక్యం నరసింహారావు

వెల
రూపాయి

కాంతం కైఫీయతు

రచయిత

మునిమాణిక్యం నరసింహారావు

పబ్లిషర్సు

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

వెల
రూపాయి

పునర్ముద్రణ : 1000 ప్రతులు

నవంబరు
1956

శ్రీ కొండపల్లి ముద్రాశాల
రాజమండ్రి

విషయసూచిక

శ్రీకాంతాయమ్మారావుగారి-కైఫీయతు

అంతట పెదబాబు మహారాజులంగారు వృద్ధులై ప్రభుత్వం వదలి వెంకట్రాయనింగారికి పట్టంగట్టినారు. శ్రీవారు మహాపరాక్రమ వంతులై పిత్రీయమైనటువంటి ప్రతిష్టనూ, రాజ్యలక్ష్మినీ పొంది, వైరివీరసంహారుడు అయియుండెను.

వెంకట్రాయనింగారు సాపరాధులయందు సహనము గలిగి యాచకులకు దానములున్నూ ఆపన్నులకు అభయమున్నూ ఇచ్చేది. వారి నేత్రములు స్వస్త్రీయందు ఉండేవు వంటివి. శిరస్సు ఉత్తములకు వందనము చేసేవు వంటిది. వారిదేహము దీనులయెడ అనుకంపము గలిగినవు వంటిది. వారి పలుకు ఆహ్లాదము కలిగించేవు వంటిది.

చినబాబు కాంతయ్యమ్మారావుగారిని వివాహమాడి రాజ్యలక్ష్మినీ కాంతంగారి మనస్సునూకూడా ఏకశాసనంగా పాలిస్తూ ఉన్నారు.

పుత్రపుత్రికా నృత్యగీత జనితరవాళిచేత ఒప్పుచున్నవు వంటిన్నీ. నర్తనశాలవలె అహ్లాదమైనవు వంటిన్నీ. చక్రవాళ పరిషితమైనవువంటి భూచక్రమువలె ప్రకాశిస్తున్నవువంటిన్నీ కాంతాయమ్మరావుగారిచే పోషితమైనవు వంటిన్నీ, గృహాన్ని మహావిష్ణువువలె పాలిస్తూ నిరంకుశాధికారము చలాయిస్తూ అయిదుగురు బిడ్డలున్నూ పంచరత్నములవలె శుద్ధమైన వర్ణములు గలిగినవారై ప్రసన్నమైనవు వంటి పంచేంద్రియముల వలె ఉంటూఉండంగా, వారితో కూడుకొని నెల నెలకూ దేవర

వారికి వచ్చేషువంటి జీతంతో తృప్తిపడుతూ, సుఖిస్తూ ఉండే వారు. కాంతాయమ్మా రావుగారున్నూ విష్ణుభక్తుల యొక్క అనురాగమునందు కాంక్షగలదై సతతా ఎప్పుడున్నూ, సాత్విక వాసన గలిగినషువంటిది. సత్యభాషలు గలిగినషువంటిది. గుణరత్నములచాత అలంకరించబడినషువంటిది. మరిన్నీ పతియందు అనురక్తయై ధర్మమునందు ఆసక్తి కలిగినషు వంటిదై నృసింహభక్తురాలైనషువంటిదై యుండెను.

ఇల్లాఉంటూఉండంగా శ్రీవారు బహు ధర్మమూర్తులు కావటం చేత ముందు లెక్కలు ఖాతరుశాయక ఖర్చుశాయగా పిల్లల వివాహాది కార్యాలకు కావలసిన అర్థంయేమీ ప్రభుత్వంవారి అధీనంలో నిలువయై యుండకపోవటమే కాక రాజ్యం అప్పుల పాలై యుండుకున్నమూలాన రాణీవారు బహు మనస్తాపం చెందినషువంటిదియై శ్రీవారిచర్యలు హర్షంగాక బాబుగారు మీ జాబులు మానవలసినదిగా బహు పర్యాయములు సెలవు యిచ్చినారు. తదారభ్య ఎన్నిసార్లు మనవి చేసినా శ్రీవారు వారి మాటలు ఖాతరు శాయక ముందు రానున్న ఖర్చుఖరామతు లకు అర్థం నిలువశాయక పోవటమున్నూ, పైగా దివాణం ఖర్చున్నూ, దొరగారి సన్తానమున్నూ వృద్ధికావటమున్నూ, జరుగుతూ యుండటంమూలాన అమ్మగారికి మనఃక్లేశం యెక్కువ అవుతూవచ్చేది.

ఇంతలో శకవర్షంబులు, అగు నేటి భావ సంవత్సరం పుష్య బహుళ అమావాస్యరోజున సముద్రస్నానానికై కొందరు బంధువులు శ్రీవారి దివాణానికి రావటం తటస్థించిం దాయెను.

ధొరవారి చెల్లెలుగారున్నూ, పెదతల్లి కుమారుడుగారున్నూ. కాంతాయమ్మారావు అక్కగారున్నూ అందు ముఖ్యమైనషువంటి వారు.

వారితో కలిసి దివాణానికి చెందిన కష్టసుఖాలు మాట్లాడు కోటంలో కాంతాయమ్మారావుగారు ప్రభుత్వానికి చెందిన విష యాలన్నీ పూసగుచ్చినట్లు చెప్పటమున్నూ, అంతట వారు ముగ్గురూ ఏకమై కొంత ఆలోచన చాయటమున్నూ జరిగినై. మరునాడు గభీలుమని చంద్రాస్తమయం అయినాక ప్రశస్తమైన చీకటిలో పెదబాబుగారూ, పెదఅమ్మగారు, తదితరమైనటువంటి రాజబంధువులునూ భోజనానంతరం మేడపైని కూర్చునిమాట్లాడు కొంటూన్నషువంటి సమయంలో అంతాచూస్తూ ఎవరా యని భావిస్తూ ఉండంగా బహు దొడ్డ పొడుగైనషువంటిన్నీ, సుందర మైన ముఖంకలిగినషువంటిన్నీ, కాంతగారు తెల్లని చీరగట్టు కొన్నషువంటిదై సిగలో పూలూ దవనమున్నూ, సువాసనను నలుదిక్కులా వెదజల్లుతూ వుండంగా తన రాణువతో కూడా వచ్చి శ్రీవారికి కొంచెందూరంగా చాపపైని ఉపవేష్టించినషువంటి దాయెను.

అంతట ఈసంగతంతా గమనిస్తూఉన్న శ్రీచిన్నబాబుగారు తక్షణం అక్కడనుంచి లేచి అవతలకు వెడలిపోవాలనే ప్రయత్నం చేశారు. కాని కాంతంగారి తీక్షణ వీక్షణమువల్లనూ, తమ్ముడు గారి వత్తిడి వల్లనూ, తిరిగికూర్చోవలసినవారైనారు.

అపుడు దొరగారు కాంతంగారివైపు చూచి ఆమె వుద్దేశం ఎషువంటిదో తృటిలో గ్రహించారు. ప్రభువుగారిది బహుదొడ్డ బుద్ధి!

ఆవిడగారి ఎత్తున్నూ మరిన్నీ ఈఫౌజు అంతా అక్కగారికి మద్దతు రాగలదనిన్నీ, గ్రహించినట్టువంటివారై ఏమీ మాట్లాడ వద్దన్నట్లుగా సైగ చేసినారు.

అందుక్కు ఆవిడగారు ఏమిన్నీ లెక్కశాయక బట్టల కొట్టులోనున్నూ, ఇతర అంగళ్ళలోనున్నూ, ధొరవారు అప్పులు చేస్తూన్న సంగతిన్ని, పది పన్నెండు సంవత్సరాలనుంచీ కాపురం చేస్తూన్నా, ఏమీ పొదుపుగా సొమ్ము వాడుకొనే వైనం తెలియక పోవడమున్నూ దూబరాఖర్చులు చేస్తున్న సంగతిన్నీ, ఇత్యాది కష్టాలు యావత్తూ అగుపర్చుకొన్నది.

ఈ వర్తమానం వినినంతనే వృద్ధులైన పెదబాబుగారు మిక్కిలిగా విసుగుకొన్నవారై అనిన మాటలు: అబ్బాయి గారూ, నేను చెప్పిన ఆలోచనమాత్రం ఎన్నటికీ వృధా పోయింది లేదు. ఏదైనా ఒకమాట నేను మనవిచేస్తే బాబు గారు వినకపోయిందీ లేదు. ఒకవేళ ఎప్పుడైనా అలాచేసినా నామాట దాఖలాలో వచ్చి శిలాక్షరం అవటంవల్ల నాయొక్క ఆలోచన ప్రకారం నడ్చేవారు. కనుక బాబూ మీకు తెలియదు. ప్రాయవంతులు కాని మరియొకటి కాదు. బాబుగారు తమజీవితం అంతా ఒక్క దమ్మిడీమైనా ఖర్చు శాయకుండా కోడలుగారి చేతిలో పెట్టడమున్నూ, ఆమె చేతిమీదుగా ప్రతియొక్క విషయ మున్నూ జరిగించటమున్నూ, వుత్కృష్టమైన సంగతియని చెప్పేవరకు రాజుగార్కి నిండా ఖోపంవచ్చినది, కాని తలవంచు కొని ఊరుకొన్నారు.

కాంతాయమ్మారావుగారు అప్పుడు మనవిచేసిన దేమిటంటే: శ్రీవారు అల్లాగ చేస్తేనే శ్రేయస్కరమనిన్నీ, ఏలినవారికి చిన్న

తనంనుంచీ కాసు, రువ్వగా వాడటమే గాని అర్థంయొక్క విలువ తెలిసి యుండలేదనిన్నీ, శ్రీవారు వృద్ధులైన తండ్రిగారి మాట అన్నివిధాల మన్నించవలసిందేనన్నీ మద్దత్తుగా చెప్పే వరకు చినబాబుగారి మనస్సుకు చాలా చాలా కష్టం గలిగినా పెద్దలయెదుట ఏమీ అనలేక ఊరుకొన్నారు. శ్రీవారికి పెద్దల యెడల భక్తి చాలా మెచ్చుకోదగినదిగా ఉంటూ ఉన్నది.

అంతట బుల్లిబాబుగారు (శ్రీవారికి తమ్ములు) సంసారానికి శ్రీవారికి ఉండుకొన్న బాధ్యతను గురించి పెద్దగా చెప్పి, ముమ్ముందు రానున్న ఖర్చులను గురించి కొండంతగా చూపి ఆదాయమంతా రాణివారికి నెలనెలకూ ఇయ్యవలసిందిగా దొర గారిచేత ఖరారు చేయించుకొన్నారు.

తమ దొరతనానికి భంగంగలిగే ఈ యేర్పాటుకు ఒప్పు కొంటూ "కాఫీకైనా నెలకు ఇంతయని ఏదో కొంత సొమ్ము మేము తీసికొని మిగిలినదంతా రాణీవారికి ఇచ్చివేయంగల వారము" అని శ్రీవారు శెలవు ఇచ్చేవర్కు కాంతాయమ్మారావు గారు అయిష్టాన్ని వెలిపుచ్చే చూపులు చూశారు. అపుడు శ్రీవారి భావమరుదులంగారున్నూ, బుల్లిబాబుగారున్నూ, అన్నమాటలు: బాబుగారు ఏమాత్రమును మేము చెప్పేదానికి భిన్నంగా ఆలో చించవద్దు. ఎస్టేటు, ఆదాయములతో రాణీగారి పరం జేయా ల్సింది. మాడుచెక్కలు తిని మంచినీళ్ళు త్రాగి దబ్బు నిల్వ శాయాలె.

అని కచ్చితంగా శెలవు ఇచ్చేవర్కు 'సరే' నని చెప్పి ఘనత చెందిన చినబాబుగారు అక్కడ ఉండేందుకు ఇష్టంలేనివారయి తత్‌క్షణం పడుకునేందుక్కు వెళ్ళిపోయినారు.

అంతట బుల్లిబాబుగారు శ్రీవారూ వెడుతూ ఉండగా, వారి వెనక, వినిపించేలాగుననే "వచ్చేనెలనుంచీ దొరవారు పైకం మీకే ఇయ్యగలరు. వారు ఆడినమాట తప్పేదిలేదు. మీరు జాగ్రత్తగా వాడి, సంస్థానం బాగుచేసేందుకు ప్రయత్నిస్తూ రుణాలు తీర్చి, రాజ్యాంగం నడిపించవలసినదిగా వదినగారితో మేము మనవిచేసుకొంటున్నాము" అని అన్నాడు.

అక్కగారి మంత్రాంగంలో జమీ అన్ని విధాలా బాగుపడ గలదని రాణీగారి తోబుట్టినవారు తెలవు చేసినారు.

ఇట్లా అంటూ ఉండంగానే కాంతం రాణీసాహేబావారు నిద్రాసక్తలై ఆవలించగా పెదబాబుగారు గమనించి, తత్‌క్షణం దేవిగారిని వెళ్ళిపోయి, నిద్రింపవలసినదిగా కోరినారు.

దొరగారు అంతఃపురములో హంసతూలికా తల్పానపరుండి యుండగా, తరువాత ఒక్క అరగడియలో కాంతంగారు ఆభరణ భూషితయై, పుష్పాలంకృత కేశపాశయై...... దభీమని తలుపు తీసికొని రాగా, శ్రీవారు మంచం దిగినటువంటివారై, చేతులు కట్టుకొని నిలబడి "ఈరాజ్యానికి మీరే ఖామందులు అయి యున్నారు. కాబట్టి..........." అని ఏమేమో చెప్పబోయి చెప్పలేక నిలువునా నిలబడిపోయినారు.

అంతట ఆమెగారు, ఖామందుతనమున్నూ, రాణితనమున్నూ తీవినీ చూపుతూ, లక్షమల్లెలు ఒక్కసారి వికసించినాయా అన్నట్లు ఒక్క చిరునవ్వు నవ్వి, ఏలిన వారితో ఈవిధంగా ప్రసంగించినారు.

"మీరు నాకు ఈ రాజ్యంలో సర్వాధికారము ఇచ్చినారుగదా? ఇచ్చినట్లేనా?"

"మా నోటివెంట మాటవచ్చెనా అంటే దానికి తిరిగేదిలేదు." అని ఏలినవారు బహు ఠీవిగా శెలవు చేశారు.

"మీరు ఈ ప్రభుత్వంనాకు దఖల్‌చేసి నన్ను అధికారిణిని చేశారు?"

"అవును" అన్నారు ప్రభువవారు.

"నా మాట మీరు ఆజ్ఞగా స్వీకరించి వింటారు?"

"తమ అక్షరానికికూడా మేము ఇకనుంచీ విధేయులము"

"అట్లాగయితే శ్రీవారు కమలములవలె ప్రకాసిస్తున్నషు వంటి నేత్రద్వయంతో ఇల్లా చూడగలరు."

"ఊ", అని శ్రీవారు చూశారు.

"కుడిపక్కకు రెండు అడుగులు వెయ్యగలరు మహాప్రభువులు."

"చిత్తం."

ముందుకు మూడడుగులు వెయ్యండి మహారాజులంగారు."

"చిత్తము."

"వెనక్కు."

"చిత్తం"

"మంచం దగ్గరకు........మార్తాండతేజా."

"ఊ"

"పడుకోండి. ఆ హంసతూలికా తల్పాన పండితమాన్యా."

"ఉహూ"

"ఏం.........ప్రభూ."

"మాకు ఇష్టంలేదు" అన్నారు శ్రీదొరవారు. అంతట మహారాణీవారు వేలెత్తి పక్కవైపు చూపుతూ అన్నమాటలు.

"మై. రాణీ సాహేబాహూం. మేరాహుకుంహైకీ ఆప్ పూలోంసే సుసజ్జిత్ తల్పమే లేట్ జానా" అని. తీవిగా, ఖామందులవారు, అనేవర్కు ఘనత జెందిన శ్రీ చినబాబుగారు హిందీ వలన అపకారం జరుగుతూన్నమాట నిజమే నని అనుకొంటూ రాణీ కాంతాయమ్మారావుగారి ఆజ్ఞను మారుమాట లేకుండా నిర్వహించినవా రైనారు.

బహుముఖాల అద్దం

అదీ మా పడకగది. ఒకప్రక్కన పందిరిమంచం. దాని కెదురుగా గోడపైన నిలువుటద్దం. ఎదురుగా పుస్తకాలు. మంచానికి ప్రక్కన నేను కుర్చీలో కూర్చుని వ్రాసుకొంటున్నాను. నాకు ఎడమవైపున ఉన్న బల్లపైన పుస్తకాలు కుప్పలు కుప్పలుగా ఉన్నాయి. గోడమీద అయిదారు చక్కని బొమ్మ లున్నాయి.

గడియారంలో అప్పటి కప్పుడే తొమ్మిదైంది. ఆ బల్లమీద నున్న కాంపోజిషన్ పుస్తకాలన్నీ ఎప్పుడు దిద్దుతానా అని దిగులేసింది. అవన్నీ దిద్దేసి మర్నాడు పిల్లలకు ఇచ్చివేయాలె. పట్టుదలతో కూర్చుని ఒక్కొక్క పుస్తకమే దిద్దటం ప్రారంభించినాను. సంవత్సరం పొడుగునా ఇట్లా దిద్దినా మొదటిరోజున ఏంతప్పులో చివరరోజునా సరీగ్గా అవే తప్పులు. మరీ ఈ కృషి అంతా ఎందుకో మా అధికారులకే తెలియాలె. విషనములయిన మొక్కలు పెరిగే కొండలు వైద్యులకు మందులు చేయటానికి

మిక్కిలి ఉపయోగం అనే వాక్యం దిద్దటం ఎట్లాగా అని ఆలో చిస్తూ ఉండగా వచ్చింది కాంతం.

వచ్చిందన్న మాటేకాని నా గోలలో నే నున్నాను. కుఱ్ఱవాడి ఉద్దేశం మొక్కలు మందులు చేయటానికి ఉయోగ పడతాయని కాని కొండలను మందులు చేస్తారని కాదు. ఇట్లాగే అవక తవ వగా వ్రాస్తుంటారు కుఱ్ఱకుంకలు. వాటిని సరిచేయటంలో మా ప్రాణాలు హరించుకు పోతుంటవి. గొడవలో పడుండి వాక్యాన్ని కొద్ది మార్పుతో పూర్తిగా అర్థం వచ్చేలాగున ఎట్లా మారుద్దామా అని ఆలోచిస్తూ, ఆవిడ రావటాన్ని కళ్ళతో చూచాను............ కాంతం వచ్చింది. సన్న గోరంచు పొందూరు చీర కట్టుకొని వయొలా క్రీంబాడీస్ వేసుకొన్నది. బర్మాముడి. దానిపైన అర్థ చంద్రాకారంగా పూలు.

వచ్చి అద్దానికి ఎదురుగా నిలబడి గాజులూ పమిటా సవ రించుకొని ముంగురులు దిద్దుకోటం నేను చూస్తూనే ఉన్నా కళ్ళతో. కాని మనస్సుమాత్రం వాక్య రచనలో లగ్నం అయి ఉంది.

నావంక చూచి కాంతం నవ్వింది.........నేను తలొంచుకొని వ్రాసుకొంటున్నాను. తర్వాత ఆవిడ అక్కడే నిల్చొని కుచ్చెళ్ల వదిలించటం నాకు వినిపించింది. నేను తల ఎత్తి చూడలేదు. పౌడరుకామాలు ముఖానికి అద్దుకొని అద్దంలో చూచుకొంటు న్నది కాంతం. నేను ఇవన్నీ కనిపెడుతున్నా. తలెత్తకుండా వ్రాసుకుంటూ వుండటం మూలాన ఆవిడ "కొత్తదుప్పటి వేశారేపక్కపైన" అన్నది పరుపువంక చూస్తూ చిరు నవ్వుతో.

నేను కలం పుల్లపళ్ళతో కొరుకుతూ ''అవును'' అన్నట్లు తల కాయ ఊపాను,

కాంతం మళ్ళీ అద్దం చూసుకొని తిలకం దిద్దుకొన్నది. వడ్డాణం తీసి గజ్జలు గలగల లాడించి కటిస్థానం దగ్గర కుచ్చెళ్ళు సద్దుకొని వడ్డాణం పెట్టుకొని,

"ఏమిటి వ్రాస్తున్నారు'' అన్నది.

"ఏముంది? బడిపంతులు చేసే మహాకార్యా లేమున్నయి? కాంపోజిషన్ పుస్తకాలు దిద్దుకోటం, అమృతాంజనం రాచు కోటం'' అన్నాను విసుగ్గా.

కాంతం పకా పకా నవ్వినది. అయితేనేం నా మట్టుకు నేను స్పెల్లింగుతప్పులు దిద్దుతున్నాను. ఫీల్డు స్పెల్లింగు Field ఆ లేక Feild ఆ అని సందేహం తోచి డిక్షనరీ చూస్తున్నాను. ఇంతలో పసిపిల్ల మెసిలి దగ్గింది.

లేస్తుంది కామాలు, ఇప్పుడే నిద్రపుచ్చి వచ్చా అన్నది ఆవిడ.

నా కా మాటలు వినిపించినా, నే నేం మాట్లాడలేదు. ఇంతలో కాంతం మేడ దిగి, వీధి తలుపు గభీలుమని వేసి వచ్చి పట్టెమంచము దగ్గర నుంచుని పెద్దగా ఆవలించింది. పడుకొంటుంది కామాలు అనుకున్నాను. కాని ఆమె పడుకోక ఆ రోజున చేసిన జిలేబీ వెండిపళ్ళెంలో పెట్టుకొని వచ్చి ''తినండి" అవి బల్లమీద పెట్టి వెండి గుండుచెంబుతో మంచి నీళ్ళు పెట్టి నావంక చూచి,

''తినరేం'' అన్నది.

"అక్కడపెట్టు" అన్నాను నేను.

కాంతం మళ్ళీ అద్దం దగ్గరకు పోయి ఇంకోసారి సద్దుకొని,

"నా బ్రోచ్ చూశారా" అన్నది.

"అబ్బ! ఏమిటి నీ ప్రశ్నలూ, నీవూనూ, నీ బ్రోచ్ సంగతి నా కెందుకూ? నన్ను రాసుకోనీ" అన్నాను.

"అహ, ఎందుకండీ అంతవిసుగూ? మీ రాతకు నేనేం అడ్డంవచ్చాను? నా బ్రోచ్ ఎక్కడైనా చూశారేమోనని అడిగాను." అని అంటూ నవ్వింది. నవ్వితే నవ్విందని నేను మళ్ళీ పుస్తకం తీసుకొని తప్పులు చూస్తుంటే, కాంతం అక్కడే నుంచుని బ్రోచ్ పమిటకు పెట్టుకుంది.

అప్పటికి నేను దిద్ద వలసిన పుస్తకాలు ఇంకా ఇరవై వున్నాయి బల్లమీద. ఒక్కొక్కటే తదేక దీక్షతో దిద్దేస్తున్నాను. కాంతం గడియారం వంక చూచి "అబ్బ, పదైంది పడుకోవాలె. ఒక్కగడియైనా నిద్ర పోతాను. పన్నెండు కొట్టేటప్పటికల్లా ఠకీమని లేస్తుంది పసిముండ, ఎవరో కొట్టి లేపినట్లు" అని స్వగతం కామాలు ప్రకాశంగా అన్నది. "ఎవరు పడుకోవద్దన్నారు" అన్నాను నేను. ఆమాటలు విని కాంతం నావంక ఏదో వింతగా చూస్తున్నా నేను గమనించక పురపాలక సభాధ్యక్షుడు చేసే పనులను గురించి వ్రాస్తూ కుర్రాడు "ఈయన ఆరోగ్య వారములో ఉత్సవములు జరుపును. పందులను కుక్కలను చంపించును. వోట్లకోసం తిరుగును." అని వ్రాయటం చూచి ఫీడి దుంపతెగ, ఇవేనా ఆయన విధులని వ్రాయాలసినవి

అని అనుకొని. అంతాకొట్టేద్దామా, లేకపోతే విషయాన్ని గురించి చూడక వాక్య రచనలో ఉండే తప్పులు మాత్రమే దిద్దుదామా అని ఆలోచిస్తూ ఉండగానే కాంతం నావెనకాల కొచ్చి, "ఇందాక మీరుతెచ్చిన గులాబి పువ్వు ఎక్కడ పెట్టారు" అన్నది.

అదేం, నీముందు బల్లమీద పళ్ళెములో కనబడటంలా" అన్నాను నేను ఆర్చుకు పోయిన గొంతుకతో.

ఎదురుగావున్న బల్లపై నున్న పువ్వును తీసుకొంటానికి ఆవిడ నాచుట్టూ తిరిగి పోయింది. అప్పుడే చాకలి మడతవిప్పి కట్టడం మూలాన, చీర, గంజిబిగువున ఉండి నడుస్తుంటే రవ రవ శబ్దం అయింది. ఆవిడ తలకు రాచుకొన్న నూనె సంబంధమైన సువాసన నన్నూ నాకాంపోజిషన్ పుస్తకాలనూ ముట్టడేసింది.

శత్రువులు ముట్టడివేసినా, సాధ్యమైనంత వరకు లొంగక పోవటం ధీరలక్షణంగదా అని అనుకొంటూ ఉండంగానే ఆ ఇరువై పుస్తకాలు నావంక చూచినవి. ఆ ఇరవై ఒక్కమారు ! విధి నెరవేర్చాలన్న మాటలు చెవులో రహస్యంగా వినిపించినాయి.

ఇంకా పదిహేను పుస్తకాలున్నవి. తలఎత్తి చూద్దునుగదా, కాంతం ఇంకా అద్దంముందే నుంచుని, తన సౌందర్యాన్నిచూచుకొని మురిసిపోతున్నది. నేనూ నవ్వుకొన్నాను.

"ఎందుకు నవ్వారు"

"ఊరికేనే"

"చెబుదురూ"

"ఏముంది చెబటానికీ, ఊరికేనే నవ్వాను" అని కలం విదిలించాను.

"అబ్బ ! చెప్పరూ, ఎందుకు నవ్వారు?"

" .... "

"అదిగో, మళ్ళీ నవ్వుతున్నారు....చెప్పరూ.... అంతనవ్వు ఊరికేనే వస్తుందా ?"

"చెప్పటంలా—ఎందుకూలేదూ, నవ్వొచ్చింది నవ్వాను."

" .... "

"అబ్బ, ఎందుకమ్మా అంత నవ్వు ?"

"ఎంజెప్పేది ? ఏం కారణం లేదు."

"అట్లా కాదు. చెప్పాలె ?"

"ఊరికెనే.... ..."

"ఉ....అల్లాగేం ? చెప్పాల....ఊ....తప్పదు...."

"నదులు, కలం వదిలేశెయ్యి"

"వదిలా, చెప్పండిమరి"

"నీ తలలో........"

"ఆ, తలలో ఏమిటి ?...."

"గులాబిపువ్వు...."

"అబ్బ, ఏమిటా విరగబడి నవ్వటం ! తలలో గులాబి పువ్వు ఉంటె అట్లా నవ్వొస్తుందా ?"

"మరేం జెప్పేది, గులాబిపువ్వును చూస్తే నవ్వొచ్చింది."

"ఆ, అల్లాగేం. చాల్లెండి గడుసుదనం, అసలు ఏమిటో వుంది" అని అంటూ అద్దంలో చూచుకొని చెంపలు దిద్దుకొంది.

"నిజంగా, కొంతం ఆ గులాబిపువ్వును జూస్తే నవ్వొచ్చింది."

"చాల్లెండి మీ కవిత్వం. చెప్పకపోతే మిమ్మల్ని వ్రాసుకో నివ్వను."

"కలం వదులు. ఇదిగో ఈ పుస్తకాలు దిద్దిందాకా ఉండు చెబుతాను."

"అబ్బా! ఇప్పుడు చెప్పాలిసిందే"

"నీకు కోపంరాదుగదా?"

"కోపంలేదు, తాపంలేదు, చెప్పండి"

"మరీ....గులాబీ....పువ్వా...."

"అబ్బబ్బ. ఏమిటండీ ఆ విరగబడినవ్వటం. దేనికైనా కారణం ఉండాలె!"

"కారణం లేకే, బ్రహ్మాండమైన కారణం ఉంది"

"చెప్పండిమరి!"

"నీతలలో, ఆ నల్లటివెంట్రుకల మధ్యా...."

"గులాబిపువ్వుంది. అదేకాదు మీరంటం."

"కాదు."

"ఏమిటి మరి."

"ఆ నల్లటితుమ్మెద రెక్కలవంటి మృదువై సున్నవై నటువంటీ........"

"అబ్బబ్బ, ఏమిటండీగోల, తెలుగులో చెప్పండి."

"నల్లమేఘాలలో మెరుపు మెరుస్తున్నది."

ఇస్సో, మీ కవిత్వం నాకర్థంగాదు"

"చెప్పేస్తాను ఉండు. నీతలలో ఒక తెల్ల వెంట్రుక మెరుస్తున్నది!—"

"ఓయబ్బ! ఈమాత్రానికేనా ఇంతనవ్వు. ఏదీ, తీసేద్దామంటే కనిపించటంలేదే? పోనీయండినాకేం తక్కువ?

"తక్కువ అనికాదు. వృద్ధాప్యం తొంగిచూస్తున్నది.

"అవునవును. కవిత్వంలో చెప్పాలిసొస్తే అంతే....చాల్లెండి. మీకవిత్వమూ మీరునూ...."

"ఉండు. నేను వ్రాసుకోవాలె"

ఇంకా పద్దానుగు పుస్తకా లున్నవి. కాంతం మట్టుకు అద్దం ముందు చొంచాని మళ్ళీ ఇంకోసారి కుచ్చెళ్ళు సర్దుకొని పమిట సవరించుకొంటున్నది. నేను ఒకసారి పుస్తకాల వంక మరోసారి కాంత వంకా చూచి తలొంచుకొని దిద్దటం సాగించాను. కాంతం అల్లాగేనిలవబడి అద్దంలో చూచుకొంటున్నది. చెక్కిళ్ళు చిక్కనా గులాబిరంగులో మెరుస్తున్నవి. చెంపలపైని జుట్టు కొద్దిగా జారింది. తలలో నాలుగైదు వెండ్రుకలు నల్లటి ఆకాశంలో కనబడే మెరుపు తీగల్లాగ మెరుస్తున్నవి. తెల్లటిచీర, బ్రోచీ గులాబిపువ్వు మనోహరంగా ఉన్నవి........పద్దానుపు పుస్తకాలు అరగంటలో దిద్దుదామనుకొన్నాను. ఇంతలో కాంత,

"ఏమండోయి" అన్నది అద్దంముందు నిలబడిఉండే.

"ఏమిటి?"

"ఇదేమిటి?" అన్నది కంపిస్తున్న గొంతుకతో.

"ఏమొచ్చింది?"

"ఇల్లా ఒకమా టొచ్చి అద్దంలో చూడండి!"

"అద్దంలో నీకేం కనబడుతున్నది?"

"మీరు చూడండి తెలుస్తుంది."

"ఏమిటి చూశేది....అద్దంలో ముఖం కనబడుతుంది. నీముఖం నాకేం కొత్తది కాదు."

"అదిగాదండీ, చూడండి ఏదో.........తమాషాగానే ఉంది. ఇందాకటినుంచీ లేదా ఇప్పు డిల్లా కనపడటం ఏమిటి !

"ఎల్లా కనబడుతున్నదీ ?.....ఊరికే....ఏదో పెదతావు.... నాటకం ! నా వ్రాతకు వచ్చింది ఇంతకూ ?" అని తలెత్తి చూద్దునుగదా కాంతం వింతగా చూస్తున్నది అద్దంవంక. అటు జరిగి ఇటుజరిగి ఏమిటో పరీక్షిస్తున్నది. నేను ఎఱ్ఱసిరా కలం బల్లమీద పెట్టి,

"ఏమిటి అదీ ?" అన్నాను.

"ఏమిటోనండీ రెండుముఖాలు కనిపిస్తున్నాయి."

"రెండుముఖాలా ?"

"అవును రెండుముఖాలు !"

"నిజంగా వచ్చి చూడండి నామాట అబద్ధమైతే" అన్నది.

సరే, ఏమిటో సంగతి చూద్దామని లేచి వెళ్ళి అద్దం ముందు నిలబడ్డాను. కాంతం, "చూడండి నామాట అబద్ధమైతే" అని నాకు చెప్పి తాను బల్లదగ్గర కెళ్ళింది. నేను అద్దంముందు నిలబడి చూశాను. ఏం విచిత్రం కనబడలేదు. చోటు మార్చి అటూ ఇటూ జరిగి నుంచొని, ముందుకెళ్ళి వెనక్కెళ్ళి అన్నివిధాల చూశాను. ఎక్కడా నాకు ముఖాలు కనిపించలేదు. ఇంతలో కాంతం బల్లదగ్గర జేరి పుస్తకాలు బొత్తిగా పెట్టేసి, కలం స్టాండులో పెట్టి, సిరాబుడ్డి పైన మూత పెడుతున్నది నేను చూచేసరికి.

"ఊఁ, తెలిసిందిలే వెళ్ల."

"ఏమిటి తెలియటం, కనపడలా రెండుముఖాలూ"

"ఉహూ, కనిపించలేదు. నా ముఖమే నాకు కనిపింపించింది."

"అచ్చంగా ఒక్క మొగమే! బాగా చూడండీ"

"చాల్లే, చాలించు నాటకం."

అని విసుగ్గా అని మళ్ళీ కుర్చీలో కూలబడి పుస్తకం తీసి తప్పులు దిద్దటం సాగించాను.

"ఏమిటండీ....మీకు కనబడకపోవటం? నా కళ్ళ కేమైనా ....ఏదీ చూడనీయండి మళ్ళీ" అంటూ కాంతం అద్దం ముందుకుపోయి నిలుచున్నది.

"అదేమిటండీ, రెండు ముఖాలూనూ, విడివిడిగా కనబడుతో ఉంటేనే," అని కాంతం తెల్లపోయి చూడ్డం చూశాను నేను. ఆ ముఖ కళవళికలు ఆ ముంగురుల చలనం అవీ నిజం చెప్పే మనిషి కున్నట్లే ఉన్నవి భయం ఆమె కళ్ళలోనుంచి తొంగి చూస్తూన్నది. నేనూ కొంచెం భయపడ్డాను. తన నీడనుచూచి భయపడటం, తన నీడలో రెండు ముఖాలు కనబడటం ఏదో చెడ్డలక్షణం అని విన్నప్పుడెక్కడో చదివిన జ్ఞాపకం. అందుకని నాకూ కొంచెం భయంవేసి.

"ఏమిటి నిజంగా రెండుముఖాలు బాగా కనిపిస్తుందా?"

"ఇక్కడ నుంచుని చూడండి మీరు నా మాటలు అబద్ధం అయితే. అవిగో ముఖాలు—ఒకటీ—రెండూ—విడి విడిగా కనుపిస్తూ ఉంటేనే" అన్నది.

నాకు ఏవో పిచ్చిఊహలు పోయి ఒక క్షణంలో 'ఇదేమైనా నిజంగా చెడ్డలక్షణమా, లేకపోతే అద్దంలో ఏమైనా చెడ్డస్పిరిట్స

దూరి ఇల్లా అల్లరిపెడు తున్నాయా? అనిపించింది. అప్రయత్నంగా లేచి వెళ్ళి అద్దం ముందు కాంతం వెనకాలె నుంచున్నాను.

చూశారా రెండు ముఖాలు నా మాట అబద్ధంఅంటిరే! నాకు భయమేస్తున్నదండీ, అంటూ కాంతం వెనక్కుజరిగింది నాకు దగ్గిరసాగా.

అహా! రెండుముఖాలు ఏవీ అని నేను ఒకఅడుగు ముందుకు జరిగాను చూద్దామని.

కనపడటంలా అన్నది కాంతం.

నీముఖం అన్నాను నేను కోపంతో.

అవును. నెంబర్‌టూ, మీ మొఖం అన్నది కాంతం వెనక్కు విరగబడి నవ్వుతూ—

ప్రణయకలహం

కాపరానికి వచ్చింది మొదలు ఇంతవరకూ ఒక్క సారయినా మా ఆవిడ ప్రణయ కోపం అభినయించ లేదు. ఆ మాట నేను కావ్యాలలో చదవటం తరుచూ వినటం మూలాన, మా ఆవిడచేత ప్రణయకోపం పట్టించాలని బహు సరదాగా ఉంటూ ఉండేది. అడపా దడపా నేను "ఏం కాంతం, నీవు ఒక్క సారైనా ప్రణయకోపం పట్టావు కావు." అని అంటూంటే ఆవిడ "ఎప్పుడో ఒకప్పుడు పడతా లెండి

ఇప్పుడేం తొందరొచ్చింది" అని అంటూ ఉండటంమూలాన రోజులు గడిచిపోయినై యి. అంతేగాని పట్టుమని కూర్చునిశాస్త్ర యుక్తంగా ఒక్కరోజైనా ప్రణయ కలహం జరిగించలేదు.

అనుకోటమేకాని శాస్త్రోక్తమైన ప్రణయ కలహం ఎట్లా జరపాలో నాకూ తెలియదు. నిజంమాటకు ! ఆడదాన్ని చేసి ఆవి డను ఒక్కదాన్ని పట్టమంటే ఏంపడుతుంది. పాపం ! అందు కని వాత్స్యాయన కామసూత్రాలు సంపాదించి ప్రణయకలహ విధానాన్ని గూర్చి ఆసాంతముచదివాను. కాస్తకూస్త విష యంగాదిది. సత్యనారాయణ వ్రతానికి చేయాలిసి నంత పని ఉంది.

నాయకుడు పూర్వాహ్ణమందు భోజనమయిన తరువాత చిలు కలను, గోరువంకలను మాట్లాడించాలట ! మాపేటలకు చుట్టూ పత్ర భూమా లవటంవల్ల, చుట్టు ప్రక్కల ఎటు చూచినా మైలు మైలున్నర. దూరంలో చిలుకలు గోరువంకలు కనిపించవు.

శాస్త్రకారుడు విధించిన నియమాన్ని వదిలేయటం నాకే మాత్రం మనస్కరించలేదు. ఎంత కష్టమైనా సరే. శాస్త్రయు క్తంగా ప్రణయ కలహం నిర్వహించా లనుకొన్నాను. ఏదో పెద్ద వాళ్ళమైపోతున్నాము. ఇకమళ్ళీ పట్టచ్చామా ! అందుకని ఫిరంగికి భోజనమైన తరువాత మాఆవిడ ఈ ఎండలో ఎక్క డికి పోతారు. వద్దు అంటుంటే కూడా వినకుండా. నెత్తిన గుడ్డ వేసుకొని, నాలుగుమైళ్ళ దూరంలో నున్న కరిమీదకెళ్ళి తోటల్లో తిరిగి, ఎట్లాగయితేనేమి చిలుకలను గోరువంకలను మాట్లాడించి సాయంత్రానికి ఇంటికి చేరుకున్నాను.

అటు తరువాత జరుగవలసిన కార్యక్రమాన్ని గురించి విచారించాను. తదంతే........సంమార్జన. పుష్ప ప్రకరము, శయన రచనము........ఇవి జరగాలిసినవి.

ఇవన్నీ ఒక్కొక్కటే క్రమంగా చేసుకొచ్చాను. అందులో శయన గృహము సంచారిత సురభి ధూపములు కల్గుదానిగా ఒనర్చ వలయునన్న నియమాన్ని అనుసరించి, అర్ధణా ఊదొత్తులు కొని ఉంచాను.

రాత్రి భోజనానికి కూర్చున్నప్పుడే ఈ ప్రణయ కలహవిధానాన్ని గూర్చి అంతా ఆవిడకు తెలియజెప్పి. అద్దాన్ని జయప్రదంగా సాగించమని చెపుదామని అనుకొన్నాను కాని, "ప్రత్త"కు అనగా వివాహము చేయబడిన స్త్రీకి కామశాస్త్ర గ్రహణాధికారములేదు. అంచేత మాట్లాడక ఊరుకొన్నాను.

ఒకటి రెండుసార్లు కాంతం "ఏమిటండీ భోజనం చేసేటప్పుడు కూడా ఒకటే ఆలోచన" అని అన్నది కాని నేను మాట్లాడలేదు.

ఇక శయన రచన చెయ్యాలి. పుస్తకం తెరిచి బల్లమీద పెట్టుకొని ఒక్కొక్క విషయమే చదవటం. ఆ ప్రకారం చెయ్యటం!

శయన మందిరము "ఇట్వాశ్రియ ప్రతిపాదికాస్తరణతూలికాదులతో ఒప్పియున్నదై యుండా" లన్నాడు. ఆవాక్యంలో ఒక్క ముక్క నాకర్థం కాలేదు. దగ్గరలో ఎవ్వరూ సంస్కృతం చదువుకొన్న వాళ్ళు లేరు. సరే ఏం జేసేది? ఆ విషయం వదిలేశాను.

హంసతూలికా తల్పముపైన శయనరచన చేయాలె. మా హంసతూలికా తల్పము—అంటే మా మామూలుపట్టెమచం పైనే తెల్లటి దుప్పటి ఒకటి పరచాను.

ఇః శిరోభాగే కూర్చస్థానమ్—అని ఉంది. మొదట సరిగ్గా అర్థంకాలేదు ''కూర్చ'' అన్న మాట ఎక్కడో విన్నట్లు జ్ఞాపకం. ప్రణయ కలహంలో కూర్చ ఎందుకబ్బా అనుకొని క్రిందవ్రాసిన టీకలో చూద్దును కదా. ప్రాణం లే చొచ్చింది. కూర్చస్థానమ్ అంటే కుర్చీట! బతికించాడు బంగారు తండ్రి శాస్త్రకారుడు. సరిగ్గా మా హంసతూలికా తల్పానికి శిరోభాగంలోనే ఉంది ఫేముకుర్చీ. ఇప్పటికి శయన రచన పూర్తి అయింది.

తరువాత శయనమందిరాన్ని అలంకరించమన్నాడు. ఒక వేదిక ఉండాలట! పాపం ఆకాలంలో బల్లలు లేవు కాబోలు, వేదిక అన్నాడు. మాకేం కర్మం? మాగదిలో మంచి టేబిల్ ఉంది.

నిచోళావ గుంఠితమైన వీణ, చిత్రఫలకం, పుస్తకం, పూల మాలలూ, ఉండాలట! అయితే వీణకు బదులు మాఅమ్మాయి ఫిడేలుంది. చిత్రఫలకం లేకపోయినా, చిత్రపటాలున్నాయి. "పుస్తకం'' అన్నాడు. ఒక పుస్తక మేమి కర్మం! ఒక వంద పుస్తకాలు, కాంపోజిషన్ పుస్తకాలతో కలుపుకొని ఉన్నాయి మా గదిలో!

ఇంక ఒక అరగంటలో కాంతం ఇల్లు సర్దుకొని వస్తుంది. నేను కుర్చీలో కూర్చుని ప్రణయకలహ విధానాన్నిగురించి మరో మారు పఠించి ముఖ్య విషయాలను అనుక్రమణికగా కాగితం మీద వ్రాసుకొన్నాను.

ప్రణయ కలహంలో ప్రథమ ఘట్టం ప్రియురాలికి కోపం తెప్పించటం.........ఏదైనా, సవతిపేరు ఎత్తటము సవతి పేరు

ఉచ్చరింపక పోయినా సూచనగా సవతిని ఉద్దేశించి చేయునట్టి తత్ప్రశంసాపరమగు సంభాషణాదికమూ. లేక అట్టి సవతికి తాంబూలమును పంపుట మొదలగునవి ప్రియురాలు సహింప రానివనియు ఇనియే ప్రణయ కలహాలకు కారణాలనియు సూత్రార్థము.

కోపం వచ్చిన తరువాత, నాయక "వాచా" మాటలుచేతనూ, కార్యతః కార్యముల చేతను కలహ మొనర్ప వలయును. తల వెండ్రుకలను విదల్చుట, నాయకుని శిరోజములను పట్టుకొని కొట్టుట, శయనము నుండే లేచి భూమిమీదపడి దొర్లుట, ధరించిన పుష్పములనూ. మాలికలనూ, సొమ్ములనూ, విచ్చివేయుట్లూ. ఇత్యాదులుచేయగా వలయును అని రెండో సూత్రం. ఇది అంతకష్టమైన పనిగాదు. కోపం అంటూ చెప్పాలిగాని ఇంతకంటె వెయ్యిరెట్లు విలువైనపనులు చేస్తుంది మా కాంతం.

ఇక మూడో ఘట్టంలో అనునయమూ శయనారోహణమూ. అపరాధ స్మరణా తదుపరి పాదతాడనం, అనంతరం అశ్రుకరణము, ద్వారదేశగమనం, యుక్తితోను నీయమానమ్, ప్రసన్నత అలింగనం. చివరకు సంయోగం ఇవి జరగాలిసిన విధులు. అన్నింటిలోనూ, ప్రథమ ఘట్టంలో ప్రణయకలహానికి కారణం కల్పించటంలోనే ఉంది కష్టం అంతా. మహారాజులకు అష్టభార్యలో అష్టాదశ భార్యలో ఉంటారు. కాబట్టి సవతిప్రశంస చేయటం సంభవమౌతుంది. ఏదో ఒక్కగాను ఒక్క ఆవిడతో దేవుళ్ళాడుతూ ఉన్న ఈసామాన్యజీవికి అదెట్లా సాధ్యంఅవుతుంది, పోనీ, ఒక పరస్త్రీని గురించి ప్రశంసించి, కలహాన్ని

అంకురింపజేయ వచ్చునుగాని, దానితరువాత మాఆవిడ జేసే హంగామాకు మాకు ఈ సూత్రకారుడు బాధ్యుడవుతాడా ?

ఇదే ఒక పెద్ద సమస్య అయిపోయిందే ఎట్లాగా అని ఆలోచిస్తున్నా. ఇంతలో గాజుల చప్పుడు వినపడ్డది. గుండెఝల్లుమన్నది. వచ్చింది కాంతం. ఒకచేత్తో వెండిమరచెంబుతో మంచి నీళ్ళు, రెండోచేత్తో పళ్ళెంలో రవ్వలడ్డూలు పట్టుకొని.................

కొంతమంది, ప్రియురాలిని రమా రమ్యాకారయనీ, చతుర వచనయనీ, చారు చికురయనీ, విమూల్యాలంకారయనీ, ఏమేమో వర్ణిస్తారు. కాని మా ఆవిడ మామూలు మామిడిచిగురు చీరతోనే వచ్చేసింది. ఉజ్వల నయనాలులేవు. మామూలుకళ్ళే. చిక్కని చెక్కిళ్ళే. అయినా పిరక్తి జెందక ప్రణయకలహం జరపటానికి నిశ్చయించుకొన్నాను.

ఆవిడ వచ్చీరావటంతోనె నేను ఎదురుగావెళ్ళి "ప్రియురాలా నీకై పరితపిస్తున్నాను. నే నిట్లుండునని నీవెరింగియు, ఎందుకింత ఆలస్యము చేసినావు?" అనిచెప్పాలె ; సరేఅట్లాగేచెప్పాను.

కాంతానికి ఇంకా తెలియదు. ఆరోజున జరగాలిసిన కార్యక్రమము. అంచేత నామాటలు విని, "అట్లా మాట్లాడుతున్నారేం? వెకిలి చేష్టలు చేయకండి. ఎవరైనా వింటే నవ్వుతారు!" అన్నది.

"ఇంత ఆలస్యం చేశావేం ?" అన్నాను.

"ఆలస్యం ఏముంది ? మామూలుగా ఇల్లు సర్దుకొని పిల్లలను నిద్రపుచ్చుకొని, వచ్చాను."

"చిలుకలను, గోరువంకలనూ మాట్లాడించావా ? సాయింత్రం" అన్నాను. కామ సూత్రాలలో ప్రియురాలు సాయింత్రం చేయదగిన విధులను జ్ఞాపకం చేసుకొంటూ.

"చిలుక లేమిటి? గోరువంక లేమిటి? ఏమిటో అసందర్భం ప్రలాపాలు నాకర్థం కావటంలేదు" అన్నది.

"ఏంలేదు కాంతం. అల్లా తెల్లపోయి చూస్తావెందుకు? నేను మామూలు మనిషినే! ఊరికెనే నవ్వుతూ అల్లా గన్నాను.

"మన పిల్లలే మనకు చిలుకలూ, గోరువంకలూ, ఇప్పటి దాకా వాళ్ళతో మాట్లాడుతునే ఉన్నాను."

"ఇటురా, కూర్చో."

వచ్చి నాదగ్గిరే కూర్చుంది శయ్యపైన. ఇక ప్రణయ కల హానికి కారణం కల్పించాలి. ఉన్న కష్టమంతా అక్కడే. సవతి అని గాని పరస్త్రీతో పరిచయం అని గాని ప్రశంసించానో కొంప మునిగిందే. లేనిపోని రగడ ఎందుకని ఆలోచించి ఇంకోవిధంగా ప్రణయ కలహానికి కారణం కల్పించాను.

"కాంతం?...."

"ఊఁ........"

"మన సీతను చూడటానికీ...."

"సీత ఎవరు?.........."

"సీత నెరగవు? మా మేనమామ కూతురు."

"ఆఁ....అయితే?"

"సీతను చూడటానికి రేపు వెడుతున్నాను."

"వెళ్ళండి. నా ఆజ్ఞ ఎందుకు?"

"ఆజ్ఞకోసం కాదు. ఊరికే చెబుతున్నాను. సీత చాలా చక్కంది సుమా? దాన్ని నే నసలు పెండ్లాడుదా మనుకొన్నాను. దైవం అనుకూలించక పోవటంమూలాన పడింది కాదు."

"ఇప్పుడు మటు కేం? నలుగురు పిల్లలతోకూడ వస్తుంది; కనుక్కోండి."

"అదికాదు నేననటం. అది చక్కని దన్నమాట ఒప్పు కొంటావా?"

"అయ్యో, కాకేం! చక్కని చుక్క. ఒక్క జాతిలో పుట్టిన వాళ్ళేగా మీరంతా."

సీత చక్కదనాన్నిగూర్చి ప్రశంసా వాక్యాలు పలికి, కాంతం సౌందర్యవతి కాదని కాస్త ఎత్తి పొడిస్తినా కోపం తప్పక వస్తుంది. తదనంతరం ప్రణయకలహం అవిచ్ఛిన్నంగా జరపొచ్చు నని తోచింది.

"నలుగురి పిల్లల తల్లి అయినా, ఆమె శరీరచ్ఛాయ ఒక్క వన్నెకూడా తగ్గలేదు. చెక్కిళ్ళు చిక్కలేదు. కేశములూ...."

"చాలు చాలు ఇక అక్కడ ఆగండి."

"ఆమె చంపల నునుపూ.... ...ఆ ముంగురులు...."

"ఏం మాటలవి? పరాయి ఆడదాన్ని గురించి ఇటువంటి మాటలు వింటుంటే నాకు ఆరికాలుమంట...."

"వచ్చిందా కోపం?...."

"ఆ(...."

"అయితే చప్పున లేచి క్రిందపడు. నేలపైన మెల్లగానుమీ? ఇక జరిపేద్దాం ప్రణయకలహం" అన్నాను నేను. తలపెట్టిన కార్యం అవిఘ్నంగా జరుగుతున్న దన్న సంతోషంతో పొంగి పోతూ.

'మీ కేమైన మతిపోయిందా? అట్లా తోస్తా రేమిటి? నాకేం కర్మం క్రింద పడ్డదాకా?" అన్నది కాంతం కరుకుకత్తి విదిలింపుల్లాగ మెరుస్తున్న కళ్ళతో."

"అదికాదు సత్యభామ, వరూధిని, ప్రభావతి మొదలైన నాయికలు ప్రణయకోపం వచ్చినప్పుడల్లా క్రిందపడ్డారు. నీవు అల్లాగ పడకపోతే ప్రణయకలహం ఎల్లాజరుగుతుంది?"

"జరగకపోతే ఇప్పుడేమి ఉపద్రవం? మతిపోయిన చేష్ట లన్నీనూ! తోస్తారేమిటి?....ఇవ్వాళ....మీకేదో....ఉండండి, నా పక్కమీదికి నేను వెళ్ళిపోతాను."

"పోమరి...................."

"ఏమిటబ్బా ఇవ్వాళా!.........ఆ దొరల సహవాసం చేస్తున్నారు? క్లబ్బులో పొద్దు పోయిందాకా ఉంటున్నారు, ఏం కర్మమో........" గనుకొంటూ మరో ప్రక్కమీది కెళ్ళి పడుకుంది.

ఇంతవరకూ ప్రణయకలహం జయప్రదంగా జరిగింది. రెండో ఘట్టంలో నాయిక వివృద్ధకోధయైమాలికలనూ, అలం కారాలనూ, విచ్చి వేయాలె. కోపం వచ్చిందిగదా ఆ పనులు చేయకపోతుందా అనుకొన్నానుగాని, ముడుచుకొని మెదల కుండా పడుకొంది. ఆమె జుట్టులోనున్న గులాబి పువ్వుమాత్రం నన్ను జూచి కన్నెర్రజేసింది. నేనేనెళ్ళి ఆ పువ్వును తీసి ముక్కలు ముక్కలు జేసి, క్రింద వెదజల్లాను.

తదుపరి కాంతం ప్రక్కనే కూర్చుని, "కాంతం చూడూ నా తప్పు క్షమించు. నీవే చక్కని దానివి. పిల్లల తల్లివైనా, నీ చెక్కిళ్ళపై నునుపు తగ్గలేదు. రజితకేశములు అట్టేలేవు. శరత్కాలమునందలి పూర్ణచంద్రునితో సమానమైన ముఖముగల సుందరీ, ఓతరుణ వయస్సుగల విలాసినీ, లెమ్ము. శయనా

రోహణము చేయుము'' అని మళ్ళా పుస్తకంలో మాటలు అన్నాను. కాంతం, నావంక వెర్రిచూపులు చూడటం సాగించింది. ఆమె భయంచేత కంపిస్తూ ఉన్నట్లు నాకు తోచింది.

''ఏం భయములేదు కాంతం. నా ప్రక్కమీదికి రా'' అన్నాను.

''ఏమిటో వికారం! నేనేం జేసాను ఇందాక నెట్టివేయటమేమిటి? ఇప్పుడు మళ్ళీ ఈ బ్రతిమి లాడటం ఏమిటి?''

''అట్లా నే నెప్పటికీ చేయలేనులే. రా. లేచిరా. నా తప్పును గమనించక క్షమించు.''

''నేను క్షమించడం ఎందుకు? ఏమిటా గోలా? సరే పదండి.

ఉండు....ఉండు. లేవబోకు, లేవద్దు.! ఉంటే ప్రణయ కలహం క్రమరీత్యా జరగాలె. నీ విప్పుడో పనిచెయ్యాలె.''

''ఏమిటది?....''

''నేను చేసిన అపరాధాన్ని తల్చుకొని, నా వీపు నడుమ, ఎక్కడైనా ఒక్కతన్ను తన్నాలె కొంచెం మెల్లగా. అంతటితో ప్రణయ కలహానికి ముదురుపాకం వస్తుంది. అటుతరువాత నేను బ్రతిమిలాడటం. నీవు కొంతసేపు అనుకరణం చేయటం తదుపరి శయనారోహణం ఇది జరగాలసిన విధి.''

"ఇంతపనీ జరగాలసిందే ఇప్పుడు!"

"లేకపోతే ప్రణయ కలహం పూర్తిగాదు.''

''ఇట్లా జరగాలని ఎక్కడుంది?''

''పుస్తకంలో. ఇదిగో కామసూత్రాలు. అందుకనే ఈ అవస్థఃతా నేను పడటం! ఊఁ....ఒక్క చిన్న మెల్లగా తందూ?''

"అదో, సంగతి మహారాజా ? నేను వెర్రిబాగులదాన్ని. ఇందాకటినుంచీ మీకు మతి చెడిందేమోనని హడలి పోతున్నాను. అడ్డమైన పుస్తకాలూ చదివి నన్నేడిపిస్తూన్నారా. వెధవ వెకిలి పనులన్నీ నన్ను చేయమంటూ ?''

అయితే ఏమంటావు ? ప్రణయ కలహం ఇందాక వచ్చింది. ఇక సగంలో ఉంది. పాడు జేస్తావా ?" అన్నాను అప్రయత్నంగా జీరబోయిన గొంతుకతో.

''ప్రణయ కలహం జరపాలా ? జరుపుతాను? జరుపుతాను! ఇల్లా రండి.''

అని పిలిచి కుర్రాణ్ణి దండించే ఉపాధ్యాయుడు పోజులో నాచెవి తమ్మె పట్టుకొని నులేసి ఇక ఎన్నడూ ?....''

"అబ్బా !...."

''ఇక ఎన్నడూ, ఈలా................ఏం ?"

"ఊఁ.....హ్హా.....అబ్బ...."

"మరి యెన్నడూ చేయరు గద !"

"ఉహూఁఉహూఁ......... ....వదులూ.''

గట్టి నిశ్చయం

కాంతం నేనూ కూర్చొని లెక్కలు చూచుకొనేసరికి ఆ నెల అయిన కర్చు ఏ నెలా కాలేదని తేలింది. కారణం బంధువుల తాకిడి. కాంతం అన్నదీ '' చూడండి మీరు ప్రతివాడ్ని భోజ

నానికని యింటికి తీసుకొనిరాకండి! కాస్త మంచిమాట మాట్లాడితేసరి ఆయన మీకు పరమమిత్రుడౌతాడు. ఇక వాడికి అల్లుడిలాగ ఇంట్లో భోజనం, బయట కాఫీహొటలులో టిఫెన్! ఇదీ వరస. మీ కథలు బాగున్నాయని ఎవరైనా అనటం తరువాయి. వాడి కాఫీ కర్చు అంతా ఆ పూటకు మీదన్నమాటే! ఇలా అయితే సంసారం గడవదు. తరువాయి మీయిష్టం, ఇక ఎవరినీ భోజనానికి పిలువకూడదని గట్టిగా నిశ్చయించుకోండి'' అన్నది కాంతం నేను మేడమెట్లు ఎక్కుతుంటే.

ఇంతలో ఎవరో ఒక బ్రాహ్మణుడు మూట ఒకటి చంకను పెట్టుకొని "ఇదేనా కాంతమ్మగారి ఇల్లు'' అని అడిగాడు మా యింటి ముందు నుంచుని. "ఈ యింట్లో వెంకట్రావుగారు అద్దెకున్నారు'' అన్నాను నేను.

''కాంతమ్మగా రెవరు? వా రిక్కడ లేరా అన్నాడు'' ఆయన ఆతురతతో.

ఆవిడ నవ్వుకొంటూ ''రండి. ఇదే రెండి. నా పేరే కాంతమ్మ. ఎందుకండీ" అన్నది.

''అమ్మాయీ నువ్వేనా? చూడటంతోనే అనుకున్నా. రత్నం చీకట్లో ఉంచినా మెరుస్తూనే ఉంటుంది.''

''తమరు ఎవరు? ఏవూరు?''

''చెబుతాలే అమ్మా. రామారావుగారు చెప్పారు, తమ సంగతి. మీరు సంపన్నగృహస్థులనీ, ఉదారవంతులనీ, నడి శ్రావణమాసంలో కొత్తనీటితోనిండి, బెకబెక అరుస్తూ ఉన్న అనేకరకములైనటువంటి మండూకములచే నిండియున్న ఒక

మాంచి తటాకంలాగ తమ గృహం ప్రకాశిస్తూ ఉంటూందని విని................"

మా ఆవిడ మొఖం చేటంత అయింది. సంతోషంతో తొణకస లాడుతూన్న ముఖంతో అల్లాగే నుంచుని చూస్తోంది.

"అమ్మాయీ నేనేమో చెబుతున్నానని పొగుడుతున్నానని అనుకోకు. రామారావుగారి వలన మీ సంగతి అంతా విన్నాను. మీ అనుకూల దాంపత్యం, సిరి, సంపదా, మీ దైవభక్తి.... అంతా బంగారానికి సువాసన అబ్బినరీతి....ఆ పరమేశ్వరుని అనుగ్రహం అమ్మా" అన్నాడు.

"బాబుగారూ, మీరు సరే వచ్చారు? బాగానేఉంది. తమకేం కావాలె? బీదవాళ్ళం మాతో మీబోటి సద్బ్రాహ్మణులకు ఏం పనుందో నేనూహించలేకుండా ఉన్నాను" అన్నది ఈవిడ.

"అమ్మాయి, నీవు అల్లా గౌరవించటం నీయొక్క సుగుణములు ఇటువంటివని చెబుతున్నాయే కాని మరోటి కాదు. నమ్రత అనేది ఉన్నదే అమ్మా, అది ఎటువంటివారికైనా భూషణమే అవుతూవున్నది. ఒక పుష్పవనములో మాంచి గోముగా పెరిగినదై కమ్మనివాసనతో కూడిన పుష్పములూ తియ్యని ఫలములూ ఉండుటచేత, వంగినటువంటిదై యున్నూ, వంగినా భారముచే కలిగిన విసుగునుగాగ, కేవలమూన్నూ, నమ్రతనే సూచిస్తూ, వివిధములైన పక్షిజాతులకు ఆశ్రయమిస్తూ, ఉన్న మామిడిగున్న ఏలాగంటి సౌశీల్యాన్ని వ్యక్తపరుస్తుందో, అల్లాటిది మీ సౌశీల్యము" అన్నా డాయన.

ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకొంటూ "బాబూ ఏదో పెద్దల ఆశీర్వాదము. అయితే నేను లోపలికి వెళ్ళాలి. తమరు వచ్చిన పనేదో సెలవివ్వాలె."

"ఏబ్బే ఏమీలేదండీ — మిమ్ములను ఏమీ కోరటానికి గాని యాచనకుగాని రాలేదు రామారావుగారి ద్వారా సంపన్న గృహస్థులు మీరు, ఆమాట విని మీ దర్శనంచేసి వెడదాం అని వచ్చాను. అంతేకాని మరోటికాదు."

"బాబూగారూ మీరు మధ్యాహ్నం భోజనానంతరం రండి. కాస్త పురాణకాలక్షేపం చేద్దురుగాని ఇప్పటికి సెలవ."

"ఒక్కమాట అమ్మాయీ విన్నావా మాంచి సౌందర్యాది విలాసములతో ఒప్పుతున్నషువంటి వస్తువును చూశామూ అంటే పంచభక్ష్య పరమాన్నాలతో భోజనంచేసినట్లే ఉంటున్నది. ఇపుడు రామారావుగారి ఇల్లు చూడండి. భార్య జబ్బుమనిషి. పిల్లలులేరు. పైగా ఆ గదిలో ముసలిది, ఆయన తల్లికాబోలు. తల్లిని 'మాతృదేవోభవ' అన్నాడు. పూజించవలసిందే కాని పిల్లజెల్ల లేని కొంపలో భోజనం అంటే అదేమిటో నట్టడవిలో కూడుతిన్నట్టుంది. అవునా.........అమ్మాయీ అదీ సంగతి. ఇపుడు మీ గృహము చూడండి. ఎంత ఆహ్లాదకరంగా ఉందో, పేరుపొందిన కీర్తిని విస్తారం గడించినట్టి మాంచి చిత్రకారులచే చిత్రింపబడిన ఉత్తమమైన చిత్రములచే అలంకరింపబడిన దివ్య సౌధములాగ ఉందికాదు మీఇల్లు."

"ఏముందండీ మాఇంట్లో. ఇంటినిండా గుడ్డపేలికలూ, పేడ బొమ్మలూ, దిశిమోలతో నున్న ఆపిల్లలూనూ"

"ఆ ఆ. దిశమొలలే సజీవమైన చిత్రాలు. అక్కడేఉంది, ఆ పిల్లల వలననే ఈ యిల్లు సజీవమైన చిత్రశాల అయింది"

"ఏదోలెండి పెద్దల ఆశీర్వచనము. అయితే బాబూ తమ దేవూరు?"

"మాది తెనాలివద్ద కుంచవరం"

"తెనాలి తరుచూ వస్తుంటారా ?"

"ఆఁతరుచూ ఏమిటి, ప్రొద్దునలేస్తే తెనాలి రాకతప్పదు. ఆకుకూ, కూరకూ, మందుకూ, మాకుకూనూ."

"మందెవరికి బాబూ ?"

"నాకుకాదమ్మా. మాముసలిది ఈమధ్యమాచెడ్డజబ్బుపడ్డది. బ్రతుకుతుందనుకోలేదు. తెనాలిలో ఒక డాక్టరుగా రున్నారమ్మా. చిన్నవాడే కాని ఏమి అనుభవం! ఏమిఓపికా! ఆయనేదానికి ప్రాణదానంచేశారు. గంపెడు సంసారం నాదనీ: అది తప్పితే ఇంట్లో గంగపోశేవాళ్ళు లేరు ! ఆ మహానుభావుని దయవల్లమళ్లీ బ్రతికి బట్టగట్టింది. ఆయనకు చెయ్యెత్తి దణ్ణంపెట్టని రోజులేదు! చల్లనివేళ జ్ఞాపకం వచ్చాడమ్మా శ్రీరామమూర్తిగారు.

"హూ తమ్ముడే !....మా తమ్ముడేనండి ఆయన !" అన్నది. మా ఆవిడ పొంగిపోతున్న సంతోషాన్ని ఆపుకోలేకుండా.

ఆయనకూడా వెనక్కు విరుచుకొనిబడి నోరు తెరిచి ఒక్క అరనిమిషం అల్లాగఉండి 'అల్లాగ అమ్మా' అని అన్నాడు, తెప్పరిల్లి. 'మా తమ్ముడే' అన్నది మళ్ళీ ఈవిడ.

"చిత్తం. ఇహ ఎందుకూ తెలిసింది! గులాబీమొక్క ఎక్కడవున్నా ఒకే మోస్తరు పూలు పూస్తుంది. ఒకేరకం సువాసన! నాతల్లీ....ఎంత సుదినం ఇవ్వాళ!... ...."

"అమ్మాయీ, నీవూ ఆయనా ఒక్కతల్లి బిడ్డలేకాదూ ?"

"ఆ. ఒక్కతల్లి బిడ్డలం" అని అంది కాంతం గర్వంగా.

"ఆహా! ఆ తల్లి సుకృతం, యీలాంటి సంతానాన్ని కనటం. మీ అమ్మ కడుపు చలవదనమమ్మా ఇదంతా. ఆమ నిజంగా మహాపుణ్యాత్మురాలు."

"కాబట్టే. పాతకేళ్ళకే పరలోకానికి...." అన్నది.

"అల్లాగ అమ్మా పాపం.........ఇప్పుడు ఉండి మీ తమ్ముడి గార్ని సర్వజనులూ మెచ్చుకొంటూ వుండడం, సర్వవృద్ధులూ ఉండటం, ప్రతివాడూ కృతజ్ఞతతో బీదలపాలిట దేవుడని, ఆయనకు నమస్కారంచేస్తూ ఉండటం, ఆవిడవుండి చూస్తే ఆ మాతృ హృదయం ఎంత సంతోషించేదో! నీ సంసారం—నీ ఆనందం కూడా చూడకుండా పోయింది కాబోలు ఆ తల్లి!" అన్నాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు!

'ఆ' అన్నది కాంతం చెమ్మగిల్లిన నేత్రాలతో.

అప్పటికే తొమ్మిదైంది. ఆయన ఆప్తబంధువులాగ, పిల్లల అందరి పేర్లూ అడిగి తెలుసుకొని, అందరినీ దీవించి "ఇక వెడతానమ్మా" అన్నాడు.

"మీరు ఈ పూట ఇక్కడే దేవతార్చన చేయాలండీ" అన్నది కాంతం.

"ఎందుకులే అమ్మా. రామారావుగారు ఏమైనా అనుకొంటారు."

"ఏమనుకోరు లెండి. మీరు తప్పక ఇక్కడే ఉండిపోవాలె. మనమంతా గుంటూరుజిల్లా వాళ్ళము. అందులో మీరు సత్పురుషులున్నూ, చదువుకొన్నవారున్నూ, పెద్దలూ తప్పక ఇక్కడే దేవతార్చన తప్పదు."

"అమ్మాయీ" నీవు బంధువులకంటే ఎక్కువగా కుమార్తె వలె ఆదరిస్తున్నావు. నీ మనస్సుకు కష్టం కలుగ జెయ్యటం ఎందుకూ, సరే—కాలువ ఎటువైపమ్మా? మూట ఇక్కడ పెట్టుకోనా?"

ఈ రోడ్డే వెళ్ళండి. కాలువ కనుపిస్తుంది. సంధ్యావందనం కాలువలో చాలాసేపు చేయకండేం వారుమళ్ళీ కచ్చేరికి వెళ్ళాలె."

"ఎంతోసేపా, రెండు బుటకలువేసి రెండు నిమిట్లో రానూ !"

కాంతం పరుగెత్తుకుంటా పైకొచ్చి, "చూడండి, సద్బ్రాహ్మణుడు చదువుకొన్నవాడూ, వేదం అవీ చదువుకొన్నాడను కొంటా, మనవేపు వాడే, మనవాడినీ, మా చెల్లెళ్ళనూ అందరినీ ఎరుగునట !"

"అయితే ...."

"అయన మన ఇంటికి వస్తే, దేవతార్చన ఇక్కడే చేసుకోవాల్సింది, అన్నాను.

"ఎవరో టోపి వేశాడు !",

"బాల్లే ఊరుకోండి, కళ్ళుపోతయి. మంచిబ్రాహ్మణ్ణి ఏమైనా అనేరు. పిల్లలగలవాళ్ళం మనం...."

"సరే నే నిప్పుడు చేయాల్సిం దేమిటి ?"

"సరే నే నిప్పుడు చేయాల్సిం దేమిటి ?

"కొంచెం బజారుకెళ్ళి....శనివారమేగా—కూరలూ, అవీ, తమలపాకులు, వక్కలు ఇంట్లో ఉన్నాయి లెండి, చూడండి ఒక్క పరక నాజూకు పసందు.........ఆ....విన్నారా ?........ కాస్త మంచిరకం తీసుకు రండి ....చూడండి........... మిమ్మల్నే....ఒక్కమాట దారిలో సోమాయిలో, ఒకశేరు పాలు కావాలని చెప్పండి !"

"కూరలు తేవటానికి డబ్బులేదే !"

"ఎక్కడైనా అప్పుజేసి అయినాసరే....తప్పదు."

"ఇందాక మనం అనుకొన్న మాట ఏమిటి? నీవు ఇల్లాగా............"

"అనెక్కు మాట్లాడు కుందాంలెండి. నాకు వంటింట్లో పనుంది. మీరు వెంటనే బజారు కెళ్ళండి. నా మాటవిని, ఏ స్నేహితుడితోనో మాట్లాడుతూ కూర్చోకండి. వేగిరం రావాలె. చూడండీ. పసిదాన్ని చంక వేసుకొని పోరాదూ బజారు కేగా! నేను ఇంట్లో పని వేగిరం చేసుకోవాలె."

ఈ మాట వినేసరికి వళ్ళు మండిపోయింది. ఉత్తరీయం ఝాడించి పైన వేసికొని తిరిగి చూడకుండా గుమ్మం దాటాను.

కోర్టులో కాంతం

ఇంటికి వచ్చాను. కోపైనా విడువలేదు. నలుగురు పిల్లలూ కమ్ముకున్నారు. ఒక్కసారిగా. "అమ్మకొట్టింది నాన్నా" అని చిన్నదీ, "అమ్మకొత్తింది" అని దాని తరువాత పుట్టిన నాలుగేండ్ల మగపిల్లవాడు. "అమ్మ ఊమ్ ఊమ్ ము, అ" అని వాడితమ్ముడు రెండేండ్ల వెధవ అనటమే కాకుండ ఆ పసిముండ కూడా చేతురెత్తి ఏదో పెద్ద ఫిర్యాదుచేసే దాని లాగా బొబ్బలు పెటటం సాగించింది.

నేను గుమ్మంలో కాలు పెట్టటంతోడనే ఒక్క పెట్టున అందరూ ఇల్లా కంప్లైంటులు దాఖలు చేసే సరికి నాకు గుండె గుభేలు మన్నది. రోజూ ఈ నాటకం మామూలే అయినా పది నిమిషాలలో పని తెమల్చుకొని పై ఉత్తరీయంతో బైట పడడానికి అవకాశం ఉండేది. ఆ రోజున అట్లా వీలులేదు. ''ఫైలు ఎక్కువైందిరా భగవంతుడా'' అనుకొని, బడిపంతులు వేషాన్ని మార్చి మేడపైకివెళ్ళి దిండుకు జేరగిలబడి చిరిచాప పైన కూర్చున్నాను.

అది మా కోర్టు. నేనే న్యాయమూర్తిని. న్యాయమూర్తినే కాదు. నేను సామ్రాట్టును. చక్రవర్తిని. నా ఆజ్ఞను తిరస్కరించేవాళ్ళు లేరు. నిరంకుశాధికారం చెలాయించే మహాప్రభువును, నా రాజ్యము ప్రేమ రాజ్యము. అల్లాంటి సమయంలో ఇటువంటి భావాలే నా జీవితాన్ని మధురంగా జేసేవి. మిగిలిన జీవిత మంతా బానిస జీవితమే. అయితే జీవితంలో అల్లాంటి ఒక్క నిమిషానికి ఇరవై ఏండ్ల సామాన్య జీవితానికున్న దాని కంటె ఎక్కువ విలువ ఉన్నది.

ఊహతో కూడిన ఈ మాధుర్యాన్ని వదలిపెట్టి అసలు విషయాన్నికొస్తే ఈ చక్రవర్తి చిరిచాప మీద కూర్చున్నాడేమా అంటే అనొచ్చు. మొగల్ చక్రవర్తులు అల్లాగే కూర్చునే వారని నా సమాధానం. అయితే వాళ్ళు రత్నకంబళములపై పట్టు పరుపులపై కూర్చున్నారు. నే నేదో ఈ చినిగిపోయిన చిరుచాప మీద కూర్చున్నాను.

ఈ న్యాయాధికారి వళ్ళో ఎద పిల్లవాడు కూర్చున్నాడు. ఒకపక్కన చిన్నఅమ్మాయి కూర్చున్నది. వెనకాల పాలుతాగేది

చేరి ఈ చక్రవర్తి నెత్తిమీద తన చిన్న చేతులతో దరవులాగ కొటుతున్నది. చేతులో వెండిగ్లాసుతో కాఫీ పట్టుకొని ముద్దాయి నిలువ బడ్డది కోర్టువారి ఎదుట గ్లాసు అందుకొని కాఫీతాగేశాను.

చిన్నది ఏడుస్తూనే ఉంది ఇంత సేపూ. "ఏమిటే అమ్మా" అని న్యాయ విచారణకు ఉపక్రమించాను.

ఈమాట వినేసరికీ అందరికీ ఒక్కసారి మళ్ళీ దుఃఖం వచ్చింది. కాస్త ఊరుకోండని అందరినీ ఊరుకో బెట్టాను. పెద్దది దుఃఖాన్ని దిగమింగి బుద్ధమూతి పెట్టుకొని కొంచెం దూరంగా కూర్చుంది. చూస్తే ఏదో అందరికీ తలానాలుగూ తగిలి నట్టులున్నవి ముద్దాయి శాస్త్రరీతిగానే పాలుతాగేదాన్ని ఎత్తుకొని కోర్టువారి ఎదుట నిలువబడి ఉన్నది. "ఎందుకు కొట్టిందే అమ్మ నిన్ను" అని అడిగాను చిన్న దాన్ని.

"ఇవ్వాళ ఏంజేసిందో కనుక్కోండి" అన్నది ముద్దాయి.

"నీవు ఇప్పుడు మాట్లాడరాదు. ఫిర్యాది చెప్పేది అంతా ముందు వినాలె. తరువాత నీసంగతి" అని నేనన్నా కోర్టువారి కుండే సహజమైన అధికారగర్వంతో.

"అదికాదు నాన్నా, నేనే, మరే, నేనే మల్లెపూలుకొనమన్నా నాన్నా........" అని కొంచెం ఆగింది. దుఃఖంచేత మాటరాక, చెప్పూ, కొనమనటం ఏమీ తప్పులేదు. అట్లా అనటానికి నీకు సర్వహక్కులూ ఉన్నాయి. ఊ—అంటే" అన్నాను నేను.

"కొనమంటే కొనలేదు నాన్నా" అని అది పూర్తిజేసింది.

ఫిర్యాదువిన్న తరువాత ఇది క్రిమినల్ కేసా, సివిల్‌కేసా అని నాకు సందేహం కలిగింది. పూలు ఆస్తే కాబట్టి ఇది ఆస్తికి

సంబంధించిన విషయంగా నిశ్చయించి సివిల్ లా ప్రకారం విచారించాలని తేల్చుకొన్నాను. ఆపళంగా, ముద్దాయివంక తిరిగి "ఏమి! నీవు పూలు ఎందుకు కొనకపోవాలె? పిల్లలు పూల కోసమని జీతం వచ్చినపుడు ప్రత్యేంగా తీసి ఇచ్చిన రూపాయి ఏంజేశావు?'' అని కొంచెము బొంగురు గొంతుకతో ఠీవిగా అనేశాను.

వాళ్ళమ్మను కోప్పడుతున్నానని మా అమ్మాయి అనుకొంది కామాలు. కొంచెం ధైర్యంగా "కొని ఇయ్యకపోతే నేను ఏడ్చాను నాన్నా'' అన్నది. ''పెర్ ఫెక్ట్లిరైట్. నీతప్పు ఏమీ లేదు.'' అని అది ఇంకేదో చెప్పవస్తుంటే ఉండమ్మా ఇంత వరకు విచారిస్తాను అన్నాను.

న్యాయవిచారణలో సాక్షులు కావాలె. సాక్ష్యంక్రింద మా పెద్ద అమ్మాయిని తీసుకొన్నా–''ఏమే, అమ్మా! పూలు కొనమంటే అమ్మకొనసిమాట నిజమేనుటే" అన్నాను–"కొనలేదు నాన్నా" అని అదిగట్టిగా అనేసింది.

అప్పుడు ముద్దాయి వైపుతిరిగి—''విన్నావుగదా, నీ మీది పెట్టబడినకేసు. బలమైన సాక్ష్యంకూడా, చదువుకొన్న (మా పెద్ద అమ్మాయి మూడోక్లాసు) లేడీవలన నీకు వ్యతిరేకంగా ఉంది. ఏం జెపుతావు'' అన్నాను. ప్రతిమాటా కూడా న్యాయమూర్తికి ఉచితమైన నొక్కుతో ఉచ్చరిస్తూ.

ముద్దాయి జవాబు ఇయ్యక నవ్వింది. ''నవ్వటం పనికి రాదు. అట్టే నవ్వితివా అంటే కంటెంప్టు ఆఫ్ కోర్టుక్రింద నీకు శిక్షను ఎక్కువ చేస్తాను. పూలు కొనిపెట్టక పోవటం నిజమా కాదా చెప్పు'' అని కొంచెం గర్జించాను.

"కొనిపెట్టకపోతే ఏంజేసిందో కనుక్కోండి" అని పెంకె జవాబు చెప్పింది. అది వేరేసంగతి. తప్పునీదని ఒప్పు కుంటావా?" అన్నాను.

"డబ్బు లేక కొనలేదు" అని ముద్దాయి జవాబు విని నేను కొంచెం కోపం తెచ్చుకొని "నీ కిచ్చినడబ్బు ఏం జేశావు. ఆ రూపాయిపెట్టి అప్పుడే పూలుకొనేశావా?" అన్నాను. నిజంగా కోపంవచ్చిన వాడిలాగే.

"ఏదో చేశాను. పోనీ కొనలేదు. ఇప్పుడేం"—అన్నది. ఈ కోర్టులో ముద్దాయిగా నుంచున్న కాంతం—చాల్లే సరిగా జవాబులు చెప్పు అని కాంతంతో పిల్లలు వినకుండా ప్రైవేట్ కెపాసిటీలో అని, ప్రకాశంగా "నువ్వు ఆట్టే మాట్లాడకు. పిల్లలు పూలు కొన మంటే కొనకపోవటం తప్పు నీది. నిన్ను కన్విక్టు చేసినాను" అన్నాను.

"ఏడిస్తే కొట్టింది నాన్నా" అని మా అమ్మాయి తల్లిమీద నేరాలు కుప్పలు కుప్పలుగా పడేయటం సాగించింది.

"ఆ!, ఆ!, తప్పుడుదానా, ఎందుకు కొట్టానే? ఆ సంగతి చెప్పవేం" అన్నది కోపంగా కాంతం. పిల్ల మాట్లాడ లేదు.

మా కోర్టులో సంగతేమిటంటే మౌనము. నేరము చేసినట్లు అంగీకారసూచకము. కాబట్టి ఇదేదో చేస్తేనే వాళ్ళమ్మ కొట్టి నట్లు స్పష్టము. ఇప్పుడు తల్లి ఫిర్యాది, కూతురు ముద్దాయి అయింది.

ఇప్పుడు నేను ముద్దాయితో. "ఏంజేశావే అమ్మా, అన్నాను. మళ్ళా మాట్లాడలేదు చిన్నది.

"చూశారా! భడవా! మాట్లాడదు! దొంగ!, పరమ దొంగ, మాట్లాడదు?" అన్నది కాంతం.

నీవు ఊరికేతిట్టకు. అదివేరే నేరమవుతుంది. సంగతేమిటో చెప్పు" అన్నాను నేను విసుగుతో.

"ఏముంది? దీన్ని ముందు గదిలోపెట్టి బైటగొళ్ళెం పెట్టాను. తరువాత......................"

"అగు అగు. నిన్ను గదిలోపెట్టి గొళ్లెం పెట్టింది. అమ్మా" అన్నాను, "బైట గొళ్ళెం వేసింది నాన్నా" అని అది ఏడ్చింది.

"ఎందుకట్లా చేశావు?" అని నేను ప్రశ్నించాను.

"ఏం జేయమంటారు? పూలు కొనమని ఎగిరి నానా గోల చేసి పీకి చంపుతుంటే ఏం జేసేది? అసలు సంగతి వినరేం!" అన్నది కాంతం.

"వింటానుండు. ఒక్కొక్క పాయింటే విచారించి తీర్పు ఇస్తా" నన్నాను.

"తీర్పూ, జడ్జిమెంటూనూ, అవతల పనుంది. వెళ్ళిపోవాలె. మీకేమి?" అన్నది కాంతం.

"పోవటానికి వీలువీదు. కంటెప్టు అఫ్‌కోర్టుక్రిందఛార్జి చేస్తాను. జాగ్రత్త చివరదాకా అట్లానుండో. అయితే పిల్లలను గదిలో పెట్టి గొళ్ళెం ఎందుకు వేశావు? అట్లా వేయటంతప్పు. ఈనేరాన్ని ఇంగ్లీషులో రాంగుపుల్ కన్‌ఫైన్‌మెంటు అంటారే. దీనికి శిక్ష. జరిమానా అనేక చెపుతాను. నీవుచెప్పేదేమిటో చెప్పు" అన్నాను.

"అట్లా దాన్ని గదిలోపెట్టి గొళ్ళెంవేసి, చిన్నవాడు వంట ఇంట్లో ఆడుకొంటూవుంటే వదిలేసి—పసిదానికి నీళ్ళుపోయటానికి దొడ్లోకివెళ్ళాను. కానేపుండి ఇట్లావచ్చి చూద్దునుగదా ఆ చిన్న వెధవ ఉడుకుతూ ఉడుకుతూవున్న అన్నంలో బొగ్గులూ కచ్చికలూ పడేస్తున్నాడు. తవ్వెడుబియ్యపు అన్నం దగ్ధమైపోయింది. వాడ్ని నాలుగు బాదాను. ఇంతలో అబ్బాయి కెవ్వన కేకేశాడు. ఇట్లాపోయి చూద్దునుగదా, హాలులో పిల్లలందరూ గంతులేస్తూ గోలచేస్తున్నారు. విడిచి పడేసిపోయిన చీరఒకటి భగ్గున మండిపోతున్నది. ఇల్లు తగలడిపోయేది. ఎంతగోలో చూశారా? ఆపళంగా నేను నలుగురినీ నాలుగేశాను. అదిగో, ఆచిన్నదే ఇంతపని జేసింది. దాన్నివళ్లు పగలగొట్టాను. కాస్త పెద్దదాన్ని అయినానని అయినా జ్ఞానంలేకుండా వీళ్ళతో కలిసినందుకు ఆ పెద్దదాన్ని రెండు ఉతికాను. బట్టను ఎందుకు తగలబెట్టిందో కనుక్కోండి ఆ చిన్నదాన్ని" అన్నది కాంతం.

"ఏమే అమ్మాయి'' అంటే ఆ చిన్నది బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగ ఊరుకొన్నది.

సరే చిన్నది ఎదోచేసిందని తేలింది. అయితే ఇల్లు తగలబెట్టాలని పిల్లల ఉద్దేశంకాదు. కాబట్టి నేరంలో ఉండేసగంబలం తగ్గింది. అమ్మాయిని "అయితే, అసలు నిప్పుపుల్ల ఎక్కడిదే? ఎవరు గీశారు? ఎవరు ముట్టించారు.'' అని అడిగాను.

"తమ్ముడు తెచ్చాడు నాన్నా'' అన్నది అమ్మాయి.

"నిన్ను బైటకు తీసిందెవరు?''

"అక్కయ్య గొళ్ళెంతీసి. దబ్బునరావే, అమ్మలేదు" అన్నది.

"నిప్పుపుల్ల గీచిందెవరు ?"

"నేనే నాన్న. ఊరికేనేగీచి అక్కడ పారేశానాన్నా"

''ఊరికేగీచి ఎక్కడపారేశావు? చీరమీదా ?"

"కాదు నాన్న అక్కడే పారేశాను.

''అక్కడ పారేస్తే చీర ఎట్లా అంటుకుంది ?''

''ఏమో నాన్న'

''మరి చీర ఎట్లా అంటుకుందే ?"

"ఏమో. అది అంతట అదే అంటుకుంది.''

ఇట్లా ప్రశ్నోత్తరాలు జరిగినయి. ఇపుడు చిన్నది నేరస్తు రాలా కాదా అని సందేహం. నిప్పుపుల్లగీచివేయటం చీర తగుల బడటానికి కారణంలాగ కనబడుతున్నా అదే కారణం అని మనం నిశ్చయించకూడదు. కాబట్టి చిన్నది నేరస్తురాలని స్పష్టంగా నిశ్చయించలేము. కాబట్టి పిల్లలు నేర మేమియు చేయ లేదనే కోర్టువారి అభిప్రాయం.

ఇక తల్లిసంగతి నిప్పుపుల్లలపెట్టె చేతిలో ఉండటం మూలాన ఆదే ఇంతపని చేసి ఉంటుందని తల్లి అభిప్రాయపడి వాళ్ళను తలానాలుగు కొట్టటం ఎస్సాల్ట్ నేరము క్రిందికి వస్తుంది. వాళ్ళు ఏడ్చి నానాగోల చేసి ఉంటారు. అపుడు బ్రీచ్ ఆఫ్ దొమెస్టిక్ పీస్‌జరిగింది. ఇదివరకే ముద్దాయివైన నీపై రాంగ్ ఫుల్‌కన్ ఫైన్‌మెంట్ కేసుఉంది. పిల్లలకు పూలకోసం ఇచ్చిన డబ్బును అపహరించావు. అదీగాక నీవు ఇటువంటి నేరములు తరుచూ చేస్తూఉండే ఓల్డ్ అఫెండర్ కాబట్టినీవ్వు చేసిన నేరాలన్ని కలిపి కన్‌సాలిడేటెడ్ స్టేట్‌మెంటు ఒకటి తయారుజేసి తగిన శిక్షను

అనుభవించటానికై నిన్ను సెషన్సుకు కమిట్ చేస్తున్నాను. సెషన్సు కోర్టుకు నీవు మాత్రం రావాలె. పిల్లలు రానక్కరలేదు. వారివిషయమై ఉన్న రికార్డు చాలు అని తీర్పుజెప్పాను.

ఇక మాటలురాని ఇద్దరు పసిపిల్లల కేసులు ఉండిపోయినాయి. అయితే పసిదానికి పాలు, ఎడబిడ్డకు పిప్పరమెంటు బిళ్ళలూ దొరకటంచేత వాళ్ళు రాజీపడి తల్లిదగ్గర చేరారు. కాబట్టి కోర్టు వారికి చేసేది ఏమీ లేకపోయింది.

"రండర్రా—అన్నాలు పెడతాను" అన్నది కాంతం. అప్పటికి పూర్తిగా చీకటి పడటంచేత ఆరోజు జీలకర్రవేసి కంది పచ్చడి నూరి ఉంచడంచేత పిల్లలు ఎప్పుడు అన్నం తిందామా అని చూస్తున్నారు. ఈమాట వినటంతోనే ఒక్కసారి లేచి తల్లి వెంట వెళ్ళిపోయినారు.

కోర్టువారు ఒక్కరే మిగిలిపోయినాడు. ముందున్న బడి పంతులు తలగుడ్డ వెక్కిరిస్తూ బల్లమీద ఉంది. మాసిన లాంగు కోటు వంకెన వేలాడుతున్నది. కాఫీ తాగినతరువాత అక్కడ పెట్టిన వెండిగ్లాసు అక్కడేఉంది. నిర్లక్ష్యంగా దొర్లుతూ దూరాన మబ్బులోనుంచి బాలచంద్రుడు వెకిలి నవ్వులు నవ్వుతున్నాడు. పిల్లలను ఇంత అన్‌డ్యూఇన్‌ఫ్లూయన్స్‌తో స్వాధీనపరచుకొని ప్రపంచం ప్రకృతి అంతా నన్ను వెక్కిరించేటట్టు, హాస్యాస్పదమైన స్థితిలోకి నన్ను తీసికొచ్చి వదిలిపెట్టిన కాంతానికి సెషన్సుతో కఠినశిక్ష విధించక మానను అని నిశ్చయించుకొన్నాను.

———

ధర్మచక్ర ప్రవర్తన

"నిన్న వచ్చిన జీతండబ్బులలో పాతికరూపాయలకంటె ఎక్కువ ఏమీ మిగలలేదు. చిల్లర కొట్లో ఇవ్వాలిసిం దాంట్లో సగమే ఇచ్చాను. బియ్యం వర్తకునికి ఇంకా అయిదు రూపాయిలివ్వాలె. కాఫీహోటలులో ఇవ్వాలిసిన పదిరూపాయలు ఆవిడకు తెలియకుండా ఎట్లా సద్దటం? తెలిస్తే గోల పెడుతుంది. ఏపత్రిక కన్నా ఒక కథైనా వ్రాసి రహస్యంగా ఆబాకీ తీర్చాలె. నెలంతా ఎల్లాగ గడుస్తుందబ్బా!" అనుకొంటూ తలొంచుకొని అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ ఇంటి కొస్తున్నాను.

గుమ్మంలోకి యింకా రాకముందే వినిపించింది ఇంట్లో అల్లరి. బుడగ బూరాల కీచు శబ్దం, ఈలలు, ఢమ ఢమలాడే బండిమోత అన్నీను. తిరుణాలల్లోను, తీర్థాలలోను వింటాము అల్లాంటి శబ్దాలు.

ఏమిటా సంగతి అనుకొంటూ ఇంట్లోకి కాలుపెట్టేసరికి చిన్న వెధవ చేతిలో చెక్క బొమ్మను ఒకదానిని ఆడిస్తూ పరుగెత్తు కొంటూ వచ్చి, "కోతినాన్న కోతి" అని దాన్ని పైకి క్రిందిలాగి ఆడిస్తూ, బాగుంది నాన్నా మంచికోతి నాన్నా" అని ఆ బొమ్మను గురించి ప్రశంసా వాక్యాలు కురిపించటం సాగించాడు. చిన్నదాని చేతులలోను అల్లాంటిదే ఉంది. పెద్ద పిల్లవాడు ఢమాఢమ బండి లాగుతున్నాడు. సుసీ గింగురు మనేట్లు ఈల ఊదుతున్నది. ఇంతలో అందరూ తలో కోతిని తీసుకొచ్చి నా ఎదుట నుంచున్నారు. ఈ వానర సైన్యానికి అధిపతి అయిన ఆవిడ యుద్ధభూమిని అర్జునుని ఎదిర్చి

నిలిచిన 'చిత్ర' లాగ మేడమెట్ల నానుకొని నుంచున్నది, వాళ్ళ వెనకాల.

"ఎక్కడివే ఈ: కోతులన్నీ ?"

"మనవేనాన్నా" అన్నాడు పెద్ద అబ్బాయి.

"మన కిన్ని కోతు లున్నాయా ?"

"ఉన్నాయి నాన్నా, అమ్మసంపాదించింది" అన్నాడు.

"నేనురా ? ఓరి వెధవా. నే నెక్కడ సంపాదించానురా? మీరేకొనుక్కొని" అన్నది వాళ్ళమ్మ

"ఏమి కాంతం. ఈకోతులన్నీ నీసంపాదితములే :"

"సంపాదన అంతా మీదే కదండి. నా దేముంది? " అన్నది కాంతం, కొంచెం ముఖం ముడుచుకొని పొంగి పొర్లుతూ ఉన్న నవ్వును అణచి పెట్టుకొని నేనూ నవ్వక తప్పించికాదు—

ఆ రోజు సాయంత్రం ఒక్క 'టీ' మాత్రం గుక్కెడుతాగి వచ్చేను. డబ్బు ఎక్కువగా కర్చు అవుతున్నదనే కారణంచేత సాయంత్రం కర్చు చాలవరకు తగ్గించాను. నా తాపత్రయము అల్లా ఉంటే కాంతం ఈ కోతులకై ఎంత పాడుజేసిందో అని మనస్సులోకొంత వ్యాకులత జనించినది. కాని పిల్లల ఆటలను చూచి లోలోపల మిక్కిలి ఆనందిస్తున్న కాంతంతో ఇప్పు డేమన్నా అంటే మనస్సు చిన్న బుచ్చుకుంటుందని అప్పటి కేంమాట్లాడక ఊరుకున్నాను.........ఇంతలో,

"పంద గొస్తుంది నాన్నా మనఇంటికి" అన్నాడు పెద్ద అబ్బాయి.

"వస్తేఏంరా ?"

పంగగొస్తే....".....ఇవన్నీ ఉండాలెనాన్నా. పండుగ రోజున పాడాలె. నీకు పాట లొచ్చా నాన్నా" అన్నాడు.

"నా కేం రావు" అన్నాను.

"ఏమని పాడాలెరా" అన్నది వాళ్ళమ్మ.

"నీవుకూడా పాడతావానాన్నా ?"

"నే నెందుకులే. నీవు మీ అమ్మాపాడండి'' అన్నాను.

"ఎబ్బే ఆడవాళ్ళు పాడతారా ? మొగాళ్ళు పాడుతారునాన్నా" అన్నాడు మావాడుఛాతీ విరిచి మొగవాడ్ని అన్న గర్వం అంతా రొమ్మున అదిమి పెట్టుకొని.

"ఏమని పాడాలో చెప్పరా మీ నాన్నకు" అన్నది ఆవిడి దొంగనవ్వు నవ్వుతూ.

"నాన్నా ఇది పట్టుకొని, ధరచిమ్మాచనమై, అంటాను నీకు అను నాన్నా నే నన్నట్లు"

"సరే. ధరసింహాసనమై ఇంకేం అనాలెరా ?"

"చెపుతా నాన్నా. ధరసింహాచనమై లభంగు కొడుకై .... అను నానా"

"ఛా వెధవ ఎవరు చెప్పారురా ఈ పాట ?"

"మాస్టారు చెప్పారు నాన్నా. బళ్లో మంచిపాటలు చెపుతారు.........విదిలించి గొడుగై ...."

"అది కాదురా అబ్బాయి విధించి అనారా" అవి వాళ్ళ అక్కయ్య తప్పు దిద్దింది శబ్దరూపం తెలిసిన దానికిమల్లే. వాళ్ళమ్మ ఒకటే నవ్వటం.........చిన్నది గంతులు వేయటం. సుసీ ఈల గింగురమని ఊదేసింది. వాడు బండి లాగాడు

ధమధమ మని చెవులు గింగురు మన్నాయి "అబ్బా! ఏమి మోహమ్మ. కాసేపు ఊరుకోండే" అన్నాను. ఎవరు ఆ మాటలు వినుపించు కొనేది? "ఇంతకూ ఆవిడ దగ్గరుంది ఎమున్నా! ఎందుకు కొనియ్యాలె ఇవ్వన్నీనూ? రాని ఆనెక్కు చెబుతాను ఈవిడ సంగతి" అని అనుకొని మేడపైకి వెళ్ళి పోయినాను. దాని తరువాత ఇంకో గంటకు మామూలుగా భోంచేసి చదువు కుంటూ కూర్చున్నా. ఆవిడ వచ్చిన తరువాత గట్టిగా చీవా ట్లేద్దామని దృఢంగా సంకల్పించుకొని.

రాత్రి తొమ్మిది కొట్టింది గోడపైనున్న గడియారం టాంగ్ టాంగ్ మని! అప్పుడే మా ఆవిడి కాళ్ళ అందెలూ ఘల్లు మన్నయి. తలెత్తి చూద్దును గదా ఎదుట నుంచున్నది నా కెదు రుగా, ఒక చేత్తో వెండి చెంబూ, మరో చేత్తో జిలేబితో నిండి ఉన్న పళ్ళెమూ పట్టుకొని మా ఆవిడ.

"ఎక్కడదీ చీర?" అన్నాను చూ సే చూడటంతోనే ఆవిడను. తెల్లని పూలు గల గులాబిరంగు సిల్కుచీర నేను ఎప్పుడూ కొనలేదు.

కొంతం, తలొంచుకొని, చీరమడతలు మెల్లగా సర్దుతూ "ఎక్కడిదేమిటండీ. నాదే, బా.గుంది కాదూ" అన్నది నేను సంతోషిస్తానన్న గంపెడాశతో.

కొనేసింది గామాలు ఇంటి కర్చుకోసం దాచిపెట్టిన డబ్బెట్టి. గుండెల్లో రాయిపడ్డది.

సరదాపడి కొనుక్కొని కట్టుకొని మహానందంతో నావంక అల్లా చూస్తున్న మనిషి మనస్సును నొప్పించటం అన్యాయమే

కాని ఏం జెయ్యనూ తప్పిందికాదు. అందుకని ముఖాన్ని ముడుచుకొని.

"బాగుంటం మాట అల్లాపుంచు, ఎప్పుడు కొన్నారండి ఈ చీర?" అన్నాను బొంగురగొంతుకతో. "అప్పుడేవచ్చినట్టుంది మహారాజులుంగారికి కోపం" అన్నది, పదునుగానూరిసానబెట్టిన చిరునవ్వును నాపై విదిలిస్తూ.

"ఎప్పుడు కొన్నావు?..........ఎంత?" అన్నాను. అర్థ నిమీలిత నేత్రాలతో ఆ కరకు చిరునవ్వును అవతలకు తోసేస్తూ.

"మధ్యాహ్నం.........ఇరవై రెండు రూపాయలు" అన్నది. వంచిన ముఖం ఎత్తకుండా, కుచ్చెళ్ళు దిద్దుకొంటూ ముందున్న అద్దంలో చూచుకొని.

"ఆ కోతులకూ?........" అన్నాను అంకెలు కూడుకుంటూ.

"అవెంతలెండి....అవో రెండు మూడు రూపాయలు"

"ఎక్కడిదీ ఇవన్నీ కొంటానికి డబ్బు నీకు?" అప్పటికి నా మనస్సులోని బాధంతా చూపుల్లో కెక్కింది.

"మనదే!" అన్నది ఆవిడ మళ్ళీ నమ్మకంగా.

"అంటే.........నేను నీకు ఇవ్వలేదే" అన్నాను చూపులు ప్రశ్నార్థకంగా అమర్చి.

"ప్రత్యేకంగా ఇవ్వాలా ఏమిటండీ.........పెట్టెలో నుంచి తీశాను" అని అంటూంటే ఆవిడ కళ్ళలో తారలు తళుక్కు తళుక్కుమని మెరిసినవి.

'నన్ను అడక్కుండానే' అన్నాను ఆశ్చర్యంతో.

"అడగాలా ఏమిటండీ...." అంటూ దగ్గరసా వచ్చి మెత్తని గులాబి పూమాలవంటి తన రెండుచేతులనూ....నా బుజాలపైని వేసి ముఖంలో ముఖంపెట్టి నవ్వింది.

నేను నవ్వలేదు........

డబ్బులేక నానా ఇబ్బందీపడుతూన్న సమయంలో పాతిక రూపాయలూ ఒక్కమారు మాయంజేసిందే అని కోపంతో....

"వాల్లే....అల్లా ఉండు....చెబుతాను. ఇవ్వాళ నాకు చాలా కోపంగా ఉంది" అన్నాను విని వినపడని సణుగుడు గొంతుకతో.

"ఓయబ్బ! ఇంతమాత్రానికే కోపం ఎందుకండీ?" అంటూ ముందుకో అడుగు జరిగింది మునిమునినవ్వులు నవ్వుతూ.

"అలా నవ్వితే నా కోపం పోదు. నవ్వే టప్పుడు నవ్వాలే గాని అదేపనా? నా మనస్సు కని పెట్టాలె" అన్నాను. ఆవిడ మనస్సుకు కష్టం కలిగితే కలిగింది లెమ్మనుకొని.

నవ్వటం ఆపింది. మల్లెమొగ్గలాగ ముడుచుకు పోయిన ముఖంతో అన్నదీ........"ఏం జేశానండీ, మీకంత కోపం.... పిల్లలు ఏడిస్తే అవ్వేవో కొన్నాను. నే నేమన్నా........ఈ చీర కొనుకున్నాను. ఎన్నాళ్ళబట్టో.............................అనుకోటం ఈ లాంటి గులాబిరంగు చీర కొనుక్కోవాలెనని నేను కాపరానికి వచ్చిన కొత్తలో."

"అవునవును. ఇప్పుడంతా ఎందుకు.......................ఇప్పుడెట్లా జరగటం నెలంతా?"

"గడవక కొడుతుంది లెద్దురూ. చూశారూ.... ...ఈ రంగు పోదట: గట్టిరంగు—పూలు చూశారూ? ఎంచక్క

ఉన్నాయో—'' అన్నది అద్దంలో మరోమారు చూచుకొని పమిట సవరించుకొంటూ.

''అయితే ఉన్న డబ్బంతా కోతులకు కర్చు అయిందన్న మాట!.........ఇక ఈ నెలంతా తల గోక్కుంటూ కూర్చో వాలె!.........అంతే కదూ?" అన్నాను విసుగ్గా.

ఏం మాటలండీ అవి? అంతా కోతులకే అయిందా? పిల్లలు ఆడుకొంటారని ఓ రెండు రూపాయలకు అవి కొన్నాను. అంతేగా?''

"మరి చీర నీ వొక్కదానివే కొనుకున్నావేం?''

"ఇంకెవరికి కొనమంటారు?''

"ఆడకోతుల కన్నిటికీ బట్టలు కటతారు.''

''మగవాటికి?''

''ఆడ....అనలేదు. ఆట,''.........అన్నాను.

''చిత్తం''

''ఏమిటండీ బుద్ధమూతి పెట్టుకొని, అల్లా కూర్చున్నారు?'' అన్నది ఆవిడ నాకు ఎదురుగా ఉన్న కుర్చీలో కూర్చుని ఉండి. ఒక పది నిమిషాలైన తరువాత.

''ఏమిటి చేయమంటావు?"

"సంతోషంగా ఉండమంటాను."

"పాతికరూపాయలూ ఇస్తే.''

"రూపాయలు కాకపోతే అంత విలువైంది ఏదన్నా ఇస్తే పుచ్చుకొంటారా?'' అంటూ కాంతం నా వెనక్కువచ్చి రెండు చేతులూ కుర్చీపైన జార్చి ముందుకు వంగింది.

"అహా. అల్లా పనికిరాదు. నాకు రూపాయలు రూపాయలుగా కావాలె."

"దానికేం భాగ్యం అల్లాగే ఇస్తాను?" అన్నది కొంటెగా చూస్తూ.

"ఎల్లా ఇస్తావు! మీ వాళ్ళ దగ్గర్నుంచి ఏమన్నా ?...."

"ఆ, మళ్ళీ జీతంరాదూ అప్పుడూ........"

"నా జేబులో నుంచి తీసి నా కిస్తావూ? ఘనకార్యం చేస్తావు!.........కాని ఇవ్వాళ నీవుచేసిన పని నాకు చాలా కష్టంగా ఉంది. అత్యవసరమైన కార్యానికి కాకుండా డబ్బు కర్చు చేయటమనే విషయం అల్లావుంచి, నాతో చెప్పకుండా డబ్బు పెట్టెలోనుంచి తీయటం ఎంత తప్పు."

"మనదేగదండీ........"అంటూ నాముఖంపై వ్రాలిన క్రాపును పై కెత్తుతూ కూర్చున్నది కాంతం నా కెదటనే కొంచెం ప్రక్కగా. ఇందాకటి కోపమూ, మనస్సులో కష్టమూ, తగ్గిపోయినయి. పోనిలే అనిపించింది. ఆముదురు రంగు గులాబీ రంగు సిల్కుచీర, మెరుస్తున్న నీలాకాశంలాంటి కేశబంధం మనోహరంగా ఉన్నప్పుడు కోపం ఎల్లాగుంటుంది?

"మనదైతే మట్టుకు? ఇద్దరం అనుకొని సాధకబాధకాలు చూచుకొని కర్చు చేయాలెగాని, నీ యిష్టప్రకారం నీవు కర్చుచేస్తే ఎట్లా గడవటం?"

'మీరు నాతో చెప్పే కర్చు చేస్తున్నారా?"

"చెప్పకపోయినా సంసారానికే కర్చుచేస్తున్నాను."

"నేనూ, అంతేనండీ.............ఇంకోవిధంగా పాడుచేస్తున్నానని అనుకోకండి. మీరు చేసే వ్యయమంతా సంసార సౌఖ్య

నికై తోడ్పడుతుందని ఎట్లా అనుకుంటున్నారో అల్లాగే చీరలూ, రెవికలూ, ఆటవస్తువులూ కొని, పిల్లలూ నేనూ సంతోషిస్తుంటే మీకానందంకాదండీ! నేను అందంగా కనుపించటం మీకు ఆనందం ఇవ్వటానికి కాదండీ? మీకు తెలియదా యీమాత్రం? నాచేత ఈ ఉపన్యాసం ఎందుకు ఇప్పిస్తారు?" అన్నది చెమ్మగిల్లిన నేత్రాలతో.

"పోనీ చీర కొంటే కొన్నావు అనుకో. ఆకోతు లెందుకూ? డబ్బుదండుగ?"

'ముద్దుమురిపెం ఉండొద్దూ? పిల్లలు ఎంత సంతోషించారనుకున్నారు! మీరు చూచారుగా వాళ్ళుఆడుకోటం....'

"అవునుగాని అది అల్లావుంచు, నీవు నాకు చెప్పకుండా డబ్బు తీయడం దొంగతనం........"

"దొంగతనమాండి....మీడబ్బు మీరు తీసికోటం దొంగతనమైతే ఇదీ దొంగతనమే...."

"నేను సంపాదిస్తున్నాను...." అన్నాను గర్వంగా

"మీరు సంపాదించడం నేను కర్చుపెట్టడం కోసమే" అన్నదికాంతం—నిండు విశ్వాసంతో.

"అవునవును మహాగొప్ప సిద్ధాంతం. సాయీబు సంపాదనంతా బూబు కుట్టుపోగుల కేకదూ! బాగుంది! ఇట్లాగుఅంటే, ఇల్లా భర్తకు తెలియకుండా భార్య డబ్బును, దొరల సంఘంలో ఎప్పుడూ తీయదు. అట్లాతీసిందో........"

"ఆఁ తీసిందో చెప్పండి ఆకాస్తాను."

"తీస్తే ఇంకేముంది? ఆరోజుతో వారి దాంపత్యానికి నూరేండ్లు నిండుతాయి. ఆరోజుతో సరి, ఎవరిదారివారిదే!"

''వెళ్ళిపోవటమే ?"

"సందేహంగా అడుగుతావేమి ? తత్క్షణం విడాకులుపుచ్చు కోటం ఎవరి దారిని వారు వెళ్ళిపోవటం.''

"పోయేవాళ్ళు వెళ్ళిపోక ఆ ఆకులు పుచ్చుకోటం ఏమిటి ?

''ఆకులు కావవి. విడాకులు పుచ్చుకోటం అంటే Divorce.''

''డైవోర్సుఅంటే.''

"చచ్చాం నీకుఏల్లా చెప్పటం !''

''మీ వృత్తే అది గదండీ ! ఈ మాత్రం చెప్పలేరూ ?''

''అదివేరు. బర్లో అయితే కుర్రాళ్ళకు తెలిసీ తెలియకుండా పెద్ద ఇంగ్లీషు మాటలతో హడలకొట్టేస్తే మళ్ళీ నోరెత్తరు. నీకి తెలుగులో చెప్పటం అంటే కష్టం. ఏమిటంటే భార్యాభర్త లకు పొత్తుకుదర నప్పుడు వారు న్యాయస్థానంలో తమ దాంపత్యాన్ని విచ్ఛేదనం చేసుకుంటారు.

''సంబంధం తెంచుకుంటారు అన్నమాట.''

''ఆ అది.''

తెంచుకుంటే తెగిపోతుందన్నమాటే వాళ్ళ దాంపత్యం !''

"మహారాజులాగ. నిరభ్యంతరంగా తకీమని తెగుతుంది నిమిషంలో."

"పిల్లలుంటే ?"

"వాళ్ళ కేదో ఏర్పాటుచేస్తారు. ఏ ఆసుపత్రికో ఇట్లాంటి పిల్లలను పెంచటానికి ఏర్పడ్డ ఏంసంస్థకో ఇచ్చేస్తారు."

"ఓరి వీళ్ళ అమ్మకడుపుమాడ ....ఎంతచిత్రం ! ఆడది కూడా భర్తకు విడాకు లిస్తుం దన్నమాట కోపం వస్తే ?"

''ఓ.........''

"అంటే పిల్లలనూ భర్తనూ నిక్షేపంలాంటి సంసారాన్ని వదిలేస్తుంది ః వాళ్ళలో ఆపని ఎబ్బెరికంగానూ, ఉండదు ః అంతే గదండీ."

"అదీ సంగతి."

"వాళ్ళ దుంప తెగిరి. వాళ్ళ సంగతి నాకు ఇక చెప్పకండి."

"అల్లాకాదు. మనము వాళ్ళవద్దనుంచి కొన్ని విషయాలు నేర్చుకోవలసి ఉంది. ఇప్పుడు చూశావూ, ఇల్లా విడాకు లివ్వటం అనే అవకాశం ఉండటం మూలాన ఆడదాని స్వేచ్ఛ ఏర్పడుతుంది. అదీ లేకపోతే భర్తతో ఇష్టం లేకపోయినా కాపరం చెయ్యాలె అంటే నీచమైన శృంఖల బద్ధమైన దాస్య వృత్తికి లోబడినట్టు."

"ఆగండి....ఇకచాలు" అన్నది ముఖాన్ని చిట్లించుకొని.

"ఉండు మరి....కొసంటా విను. ఇష్టము కానపుడు విచ్ఛేదం చేసుకొని........"

"తాడు తెంచుకొని అనండి" అన్నది తన ఈసడింపును సూచిస్తూ.

"అదేలే వాళ్ళకు తాడుండదు. అట్లా వెళ్ళిపోయి ఆడది దాని ఆత్మ గౌరవాన్ని వ్యక్తిత్వాన్ని సాధిస్తున్నది."

"దాని నెత్తిలెండి........ఇక ఊరుకోండి. మన పురాణాల్లో ఎవరికి ఇటువంటివి లేవు. ఎదో కొట్టినప్పుడు కొట్టినా తిట్టినప్పుడు తిట్టినా, భర్తనే నమ్ముకుండుటయే తప్ప."

"ఆ విషయాలు, ఆదర్శాలు పాతవి. ఆ కాలం వేరు. ఈ కాలం వేరు. నీవు ఈ కాలానికి సంబంధించిన ఆదర్శాలనూ తెలుసుకొని అయినా ఉండాలె,"

"ఓ............ అల్లాగేనండీ. ఊరికే తెలుసుకోటం ఏంఖర్మం. ఆదరణలో పెడతాను ఇక సరేనా ?" మేఘాల వెనకాల మెరపు మెరసినట్లు ఆమె ముఖాంతర్భాగమున ఎక్కడో చిరునవ్వు ఒకటి తళుక్కు మన్నది. "ఇప్పుడు నీవు చేసినలాంటి తప్పుకు దొరైతే ఏంజేసేవాడో తెలుసునా ?"

"ఆఁ చెప్పండి....అదేనా....విస్తరాకులు, ఛీ. ఛీ" విదా కులా.

'అవును అయితే నేను దొరను కాదనుకో....'

"కాదనుకోటం....ఏం ఖర్మం? అవునే అనుకుందాం. అనుకో టంలో అయితే మీరుకూడా నన్ను వెళ్ళిపొమ్మంటారా ?"

"అంటాననుకో. అపుడు నీవేం చేస్తావు ?.........అట్లాచూస్తా వెందుకు అప్పుడే ? నీవు ఇట్లాంటి పనులు చేయరాదని నీతిని బోధించటానికి మాటవరసకు అంటానెఅనుకో. అపుడు ఏంజే స్తావు, అంటా ?" అన్నాను.

కాంతానికి మృదువైన మాటలతోనే మాంచి నీతిపాఠం బో ధించానని సంతోషించినాను.

"ఏంజేస్తా నంటారా ? ఏమిటి చేసేది ?" అంటూ వుండగానే గది అవతల పసిపిల్ల కెవ్వనకేకవేసి ఏడ్చింది. చప్పున నేను అవతల కొక్కెగంతేసి పిల్లదాన్ని చేతుల్లోకి తీసుకొని వస్తుం డగా.

"వెళ్ళిపొమ్మంటే ఉంటానా ఏమిటండి....మాటవరుసకు అన్నా. నిజంగా అన్నానూ వెళ్ళేపోతాను" అని రకీమని తలుపు వేసుకొన్నది.

పసిపిల్ల ఉలిక్కిపడి తల్లికోసం ఒకటే ఏడ్వటం తేలుకుట్టి నట్లు.

"తలుపు తీయి....."

"..........."

"ఇదిగో నిన్నే...."

"..........."

సరేలే....పిల్ల చేతుల్లో నిలవటం లేదు.

"అబ్బహ ! దబ్బున తలుపు తీయాలె."

లేచి పోవాలనుకుంటే

తలుపు నెట్టుకొని విసురుగా, ఇంట్లోకి ప్రవేశించి అన్నాను. "నేను వెడుతున్నాను. ఇక మనకు కుదరదులే" అని.

"నేనేం జేశాను ? మీకంత కోపం రావటానికి ! ఏదో సంసారంలో, భార్యాభర్తలన్న తరువాత పోట్లాటలంటూ వస్తే సద్దుకు పోతారుగాని తెంచుకు పారిపోతారా ?"

"..........."

"మాట్లాడరేం? ఎక్కడైనా ఉందండీ ఇల్లాంటి వైపరీత్యం? సంసారం గుట్టు, రోగం రట్టు అన్నారు. మీరు నన్నిల్లా అల్లరి పెట్టడం ధర్మం కాదు. అయినా ఇంతకూ నాతప్పేముంది ?"

మళ్ళీ యాకరు పెట్టమంటావా మొదటినుంచీ ?"

"వద్దు. బాబూవద్దు. మళ్ళా మొదటికి తీసుకురాకండి."

"అయితే నీవు మాట్లాడక....సుసీ, అట్లా రోడ్డుమీద కెళ్ళి ఒక బండి తీసికొనిరా ?"

"ఉండవే అమ్మాయ్ అయితే ఎక్కడికీప్రయాణం? ఒక్క మాట చెప్పండి ?"

"ఎక్కడి కైతే నీ కెందుకు ? ఎక్కడకో వెళ్ళిపోతాను."

"బండి తేనా, నాన్నా."

"ఇంకా, ఇక్కడే ఉన్నావుటే ?"

"అయితే వెళ్ళిపోవటం నిశ్చయము అన్నమాటే !"

"నిశ్చయమా అని మెల్లగా అడుగు తున్నావేమిటి ? వెళ్ళి పోతుంటే," అన్నాను దుఃఖాన్ని దిగి మ్రింగుకొని.

"మళ్ళీ ఎప్పుడు వస్తారు ?"

"నీకేం వేళాకోళంగా ఉందా ఏమిటి ? ఇదే ఆఖరుసారి ఈ ఇంట్లో....................."

అనేసరికి అప్రయత్నంగా నా గొంతుకులోకి సన్నని వణుకు వచ్చింది. ఆ రోజున నే నన్న మాటలు హాస్యానికి కాదు. అట్లా ఒకనాటకం ఆడానని అనుకోలేదు.

నిజం. దైవ ముఖాన చెబుతున్నాను. నిజంగా సంసారం త్యజించి పోదామనే ప్రయత్నం. సౌఖ్యం లేకపోయిన తరువాత జీవించటంవల్ల ప్రయోజనం ఏముంది ? అల్లా అని ప్రాణత్యాగం చేసుకోలేము. ఏదో ఇదివరలో సంపాదించి, పెద్దలు ఇచ్చిపోయిన బాపతు ఆస్తివలన జీవనం గడుస్తుంది మా సంసారానికి నేనున్నా లేకపోయినా.

కాంతం సంగతా అయిపోయినవి సౌఖ్యదినాలు.

ఇకముందు నా జీవితానికి అంతా అమావాస్యేగాని వెన్నెల దినాలు రాబోవు.

పిల్లల సంగతో. భగవంతుడే ఉన్నాడు! ఎందుకు జీవిస్తున్నట్లు నేను! సంపాదించి మేడలూ మిద్దెలూ కట్టటం లేదు. సాహేబు సంపాదన బూబమ్మ కుట్టు పోగులకు సరి, అన్నట్లుంది నా సంపాదన. నే జేసే లోకోపకారమా, సున్నాకు సున్నా హళ్ళికి హళ్ళి. ఇంకెందుకు ఈ గంపెడు సంసారాన్ని ఈదటం? నేను లేకపోయినా గడచి పోతుంది. అంచేత దుఃఖ జనకమై కేవలము మిధ్యయైన ఈ సంసారాన్ని వదిలేసి ఇతర దేశాలలో అజ్ఞాతంగా తిరుగుతూ భక్తిని అలవరించుకొని, ముక్తిని సాధిద్దామని ఆ రోజు నిజంగా అనుకొన్నాను. నిజమంటే నిజం.

"అయితే? ఆవిడకు మాత్రం నా నిజోద్దేశం చెప్పినా నమ్మలేదు.

"నిజంగా వెడతారా."

"ఆ.................."

"సరే! వెళ్ళేవాళ్ళను పట్టుకుంటేమట్టుకు ఆగుతారా? వక్క మాట ఇలా చూడండి. పసిదికూడా వస్తుందట! ఎట్లా దూకుతుందో చూడండి! ఒక్కమాటు తీసికోండి!"

"ఒక్కసారి కాదుగదా, అరసారైనా తీసుకోను తెంపుకు పోతున్న వాడిని ఈ ప్రేమ బంధాలతో ఎందుకు కట్టేస్తావ్? పొయ్యేవాడ్ని పోనీ, అడ్డురాకు."

"............"

"నవ్వుతావూ: నీకేం తెలుస్తుంది నా కడుపులో పుట్టిన ఆందోళన. నాకు వద్దు ఈ సంసారం....నరకం...."

సంఘం, శరణం గచ్ఛామి

ధర్మం శరణం గచ్ఛామి

బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి

"అబ్బ, ఎంత కఠినమండీ. సాక్షాత్తు బుద్ధదేవు లైపోతున్నారే! బుద్ధదేవుడు కూడా మహాభి నిష్క్రమణానికి ముందు భార్యా పుత్రులవంక ఒక్కసారి ప్రేమదృక్కులు ప్రసాదించాడు. తెలియదండీ!"

"అయితే సరే, ఒక్కసారి ఇయ్యి. ఒక్కసారే. ఒక గాఢా లింగనం....ఒక్క చుంబనం....సరి తీసుకో....నన్ను బంధించక....బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి...."

"రావటం లేదు. మీ దగ్గరనుంచి."

"తీసుకో....ఇంద....ఊ."

"రానంటుంటే....దాన్నికూడా తీసికెళ్ళండి. జాగ్రత్తగా పెంచండి. శిష్యురా లౌతుంది!

"మరేం అక్కర్లేదు....ఇంద"

"నిజంగా వెడతారా?"

"వెడుతుంటేనే........పిల్లలను జాగ్రత్తగా పోషించుకో. అవున్నది చాలు. లేదనకుండా గడవటానికి, అని గిరుక్కున తిరిగాను. ఇటు చూద్దునుగదా పిల్లలంతా ఎక్కడో ప్రయాణ సన్నాహంలో ఉన్నారు." కాంతంతో అన్నాను.

"వీళ్ళను నామీదికి తోలేవేమిటి? వీళ్ళను తీసుకుపో. నేను వెళ్ళిపోతాను. ఈ చివరరోజుకూడా నీవు నాకు అనుకూలవతివి కావూ?" అన్నాను కంపితకంఠంతో.

"వారు నామాట వినరు. మీరే చూచుకోండి ఆ విషయం." అంటూ కాంతం చెరచెర నడచిపోయింది.

"ఒరేయి ఏమిటి బూడ్సులు తొడుగుతున్నా వెందుకు?"

"నేనూ, వస్తా నాన్నా."

"అదేమిటే అమ్మాయి?"

"... ...."

"నువ్వెక్కడికే సుసీ?"

"... ... ."

"నువెందుకురా, అట్లా చిందు లేస్తావు?"

"నేనూ, వస్తాను నాన్నా."

"నేనూ...."

"నేనూ.... నాన్నా."

"నేనో ... ."

"ఉ.... ఉ.... ఉ.... ఉ...."

"ఓరి వెధవల్లారా. ఎక్కడికి వస్తారు? ఎక్కడికిరా వస్తారూ అంటా! అమ్మ ఉప్మా చేసింది. పొండి?"

"ఉహూ.... ఉహూ.... ఉహూ"

"ఎక్కడికి వస్తావురా?"

"నీవు ఎక్కడికి వెళుతున్నావు?"

"నేను వెళ్ళిపోతున్నాను"

"ఉ.... ఉ...."

"నేను ....వస్తా....నాన్నా ...."

"ఓరి వెధవా నేను సంసారం వదిలేస్తున్నా."

"నేను వదిలేస్తా నాన్నా ...."

"ఓరి గాడిదా, సన్యాసం పుచ్చుకొంటానికి వెడుతున్నానురా" అన్నాను విసుగ్గా....

"నేనూ. పుచ్చుకొంటా నాన్నా" అన్నాడు మా అయిదేండ్ల చిన్న వెధవ.

"నేనో నాన్నా అని బిక్కముఖం వేసింది సుసీ"

ఈచిన్న వెధవలంతా నాతోపాటు సన్యాసం పుచ్చుకొంటామంటూ బయలు దేరారు. బుద్దదేవుడికి ఒక్కకొడుకు కాబట్టి తెంచుకు పారిపోయినాడు. అదీ నిద్రపోతున్నప్పుడు ! అదీ అర్ధ రాత్రి ! అసుర సంధ్యవేళ అరడజను పిల్లలను వదలించుకొని వెళ్ళవలసి వచ్చినట్లయితే తెలిసేది ఈసంసారానికి మానవుడు ఎట్లా కట్టబడి ఉన్నాడో !

కుర్చీలో కూలబడ్డాను కదలకుండా మెదలకుండా. పిల్లలు నా ముఖంవంక చూచారు. నేను నవ్వకుండా. గంభీరంగా ఉండటం చూచి పెద్దపిల్లలు ఒకరొక్కరే జారారు.

చిన్నవాళ్ళు ఏడుస్తూ, తల్లిదగ్గరకు పోయినారు. కళ్ళుమూసి కొన్నాను.

చెన్నుడు కోటవెలపల గుర్రాన్ని తయారుచేసి ఉంచి సిద్ధంగా ఉన్నట్లూ. బుద్ధదేవుడు గంభీర వదనంతో, భార్యాపుత్రాదులను ధనసంపదలను, సర్వమూ త్యజించి. ఆతురలో వస్తూ ఉన్నట్లు, నాకొక దృశ్యం కనబడ్డది. బుద్ధదేవుడ్ని ప్రార్థనచే, నేనూ,

ఒక్కమారు, ఇంటిని నాల్గుదిక్కులాచూచి, నిట్టూర్పువిడిచి, గుమ్మందాటి బైటపడ్డాను ఈ విశాలమైన ప్రపంచంలోకి.

వీధి మలుపు తిరిగాను బుద్ధదేవుడ్ని ధ్యానిస్తూ వెనకాలనుంచి కెవ్వున కేకేసి పరుగెత్తుకొని వస్తున్నారు రాధా విజయులు, పెద్దవాడు లాగూ, చొక్కా, కోటూ వేసికొని, బూడ్సులు తొడుక్కొని, చెమ్కిటోపి పెట్టుకొని నాకు నాల్గుగజాల దూరంలో ముందు నడుస్తున్నాడు,—నేను రావటాన్కి గమనిస్తూ, మాటిమాటికి వెనక్కు తిరిగిచూస్తున్నా. పెద్దపిల్లలిద్దరూ కొత్తపరికిణీలు కట్టుకొని కొత్తచొక్కాలు తొడుక్కున్నారు. వాళ్ళమ్మనడిగి తీసుకొన్నారు కాబోలు. బంగారు గొలుసులు మెడలో మెరుస్తున్నవి. దూరంగా రోడ్డుమీద నుంచుని నేను పోవలసిన దారినే ముందుగా గబగబ నడుస్తున్నారు. పంచరత్నాలను నేను మరోసారి స్మరించి కొన్నాను.

వీళ్ళంజూచి నేను తెల్లబోయినాను, అమ్మాయిలను పిల్చి 'వెళ్ళండే యింట్లోకి' అన్నాను. వాళ్ళు 'మేము వేరే పనిమీద వెడుతున్నాము ఇంకో చోటికి. నీతో రావటం లేదు' అని కిలాకిలా నవ్వుతూ దూరంగా నుంచున్నారు.

'నువ్వెక్కడికిరా పోరా' అన్నాను దగ్గరనున్న వెధవతో

'నేను వస్తాను నాన్నా' అని మళ్ళీ అన్నాడువాడు బిక్కముఖంవేసి.

'నేను ఎక్కడికి వెడుతున్నా నను కొంటున్నావురా, అన్నాను.

'అమ్మ చెప్పిందిలేనాన్నా. అక్కయ్యలు రావటంలేదేం? అదుగో వాళ్ళు నీ కంటె ముందే అక్కడుంటారు,'

'ఎక్కడుంటారురా ?'

'అక్కడే !....'

'ఎక్కడరా ! ఏమని చెప్పింది అమ్మ.'

'........'

'నేను వస్తాను నాన్నా. మొన్నకూడా రాలేదూ'

'ఎక్కడికి వెడుతున్నా ననుకుంటున్నావు చెప్పవే ?'

''అమ్మ చెప్పిందిలే నాన్నా నీవు సినిమాకు వెగుతున్నావని"

'అ....అ....'

తెల్లబోయినాను పిల్లలిద్దరూ కాళ్ళకు చుట్టేసుకొని ఏడుస్తున్నారు. ఆ వీధిలోని ఆడవాళ్ళు కిటికీలోనుంచి చూస్తున్నారు. అసహ్య మనిపించింది. పసిదాన్ని, చిన్నవాడ్ని, రెండు చేతుల్లో యెత్తుకొని మళ్ళీ గుమ్మంలోకి వచ్చేను. పెద్ద వెధవ ఇష్టంలేక మెల్లగా అడుగులో అడుగు వేస్తున్నాడు నా వెనకాల. గుమ్మందగ్గరకు వెళ్ళి తలుపు కొట్టాను.

'ఎవరది ? చెయ్యి ఊరుకోలేదు. వెళ్ళండి.'

'తలుపు. తలుపూ'

............'

తలుపూ, అయ్యో, తలుపు తియ్యవే !'

'ఎవరా, తలుపూ'

'నేనే ..'

"అంటే..."

'అబ్బ...నేనే'

"ఎందుకూ ?'

తీయి, చెబుతా ?'

"ఏమిటి చెప్పేది? సంసారంపైన విరక్తి పుట్టిపోయిన వాళ్ళకు అప్పుడే ఇదేం వికారం?'

కాదులే, చెబుతా, తలుపుతీయి'

కాదేమిటి? చెప్పేదేమిటి: మళ్ళా ఎందు కొచ్చారు' ఈ కూపంలోకి; వెళ్ళండి, వెళ్ళండి.'

'ఒక్కమాట'

"మాటా లేదూ, గీటా లేదూ, వెళ్ళండి."

"మాటా, మాటంటుంటే."

"ఇంకేం మాటలు లెద్దురూ?"

"అబ్బ చాల్లే! తలుపుతీయి, చేతులు పీకుతున్నాయి" అన్నాను.

మా అబ్బాయి "వద్దునాన్నా, వెడదాం రానాన్నా అమ్మ తీయకపోతే ఏం. భయమా?"

"ఇంకేం, వెళ్ళండి. కొడుకు చెబుతున్నాడుగా సలహా" అంటూ తలుపుతీసింది కాంతం.

"ఎందుకూ, మళ్ళీవచ్చారు?" అన్నది. అణచిపెట్టుకొన్న నవ్వు ముఖం అంతా కలయబారింది.

"మరి వీళ్ళంతా?"

"నన్నేమి చేయమంటారు?"

'నువ్వు చేసిందేకాదూ, ఇదంతా?"

"ఈ మాత్రం జయించలేని వాళ్ళేనా, ప్రపంచాన్ని జయించటానికై బయలుదేరారు?" అన్నది ఈసడింపుతో దాన్ని అందుకొంటూ.

"నిజమేలే! ఇకలే అడ్డం.... అన్నాను విసుగ్గా."

"ఉహూ...."

"అదేమిటి అల్లాగ నుంచుని లేవవు.... పేరు జెప్పిస్తావా ఏమిటి?"

"అటువంటిదే...."

"ఏమిటది?"

"ఒప్పుకోండి, ఓడిపోయినానని."

"సరే, ఓడిపోయినాను. ఇకలే! వీధిలో ఆడవాళ్ళందరూ కిటికీలలోనుంచి చూస్తున్నారు."

"లేకాదు. హాండ్స్ అప్, (Hands up) నెపోలియన్ ఓడి పోయి ఆంగ్లేయుల ఎఱ్ఱ పతాకానికి సలాం చేస్తూ చేతు లెత్తలా! అట్లా!"

"చిత్తం" అని సలాంచేశాను. గాలికి కాంతంపమిట విప్పారి టపటప కొట్టుకొన్నది.

....

"ఏమిటది?"

"ఏం లేదు. పక్షులు గూండ్లకు చేరుతూ కిచకిచ లాడు తున్నాయి."

"కాదు, కాంతం. ఎవరో నవ్వుతున్నారు."

"కాదు రండి."

దభీలుమని తలుపు వేసింది కాంతం.

కిటికీకి అవతలా ఇవతలా

ఆవిడా.........అదె మా యింటి ప్రక్కావిడ నిజంగా చక్కనిది. మామిడి పండులాగ ఉంటుంది. మిగల పండిన తమలపాకు. పచ్చని శరీరచ్ఛాయ. లేకపోతే పండిన జామపండులాంటిదనండి. కిటికీ అవతల దూరాన ఉన్నా కూడా, నిడుపై సుందరమైన ఆముక్కూ ఆ కోలముఖమూ అద్దంలో లాగ నాకు కనిపిస్తున్నయి. బుజాలపైకి రైక తొడుక్కుంది కాబట్టి నున్నగా నిగనిగ లాడుతూ ముట్టుకో తగినట్టి మార్దవము కనిపించే ఆచేతులనూ, మామిడి చిగుళ్ళలాగున ఆమె పాదాలనూ, మరచిపోయినా, విశాలమై తళతళ లాడుతూ ఉన్న ఆమె వినీల నేత్రాలనూ, చూస్తూ, అలా ఉండిపోయినాను.

వెనకనుంచి చూస్తే నిగనిగలాడే ఆ జుట్టు ముడీ దానిపై అర్థచంద్రాకృతిగా ఉన్న, పూలూచూస్తే నల్లటి ఆకాశంలో అష్టమి చంద్రుడు ఉదయిస్తూన్నట్లుంది.

ఇట్టి సుందర రూపాన్ని చూస్తూ ముగ్ధుడ్నై అలాగఉండిపోయినాను. ఆవిడతో మాట్లాడుతున్నట్లే ఉంది చూస్తున్నంతసేపూ. ఆవిడ నాకేసి చూస్తే తాంబూలరాగంతో కెంపెక్కి ఆ చిరు పెదవులు నాతో మాట్లాడేవి. వెనక్కు తిరిగితే, ఆజుట్టు ముడీ. ముడిపై వలయం కట్టినపూలు. నన్ను పల్కరించేవి.

నేను బడినుంచి వచ్చి కిటికీవద్దనున్న కుర్చీలో కూర్చుని పుస్తకం ఒకటి తెరిచి చదవటం ప్రారంభించేసరికే సరిగ్గా ఆ సమయానికే ఆమె వాళ్ళ దొడ్లోకివచ్చి జామ చెట్టుక్రిందనుం

చుని ఎవరితోనో మాట్లాడుతూ ఉండేది. మామేడమీద కిటికీలో నుంచి నేనూ చూస్తూండేవాడ్ని. నేనిలా చూస్తున్నానని మాత్రం ఆమెకు తెలియదు.

ఆమె అలా కనపడటం, ఆమె వెనకాల నిలబడి తలలూపుతూ ఉన్న ఆతాడిచెట్టూ, ఆవెనకాల అస్తమయ కాంతుల సుందర మైన ఆకాశం, ప్రొద్దు గూకులూ, పనిచేసిన ఈజీవికి మహా ఆనందం ఇస్తూఉండేవి.

నాలుగు రోజులన్నా గడవలేదు. ఐదవరోజు నేనల్లాచూస్తూ ఉండి బాహ్య ప్రపంచాన్ని మరచిన స్థితిలోనుండగా ఎక్కడ నుంచి వచ్చిందో వచ్చింది కాంతం. నా వెనకాల నుంచుని కాపేసి గమనిస్తున్నది కామాలు. సక్కామనిషి. నాకు తెలియనే తెలి యదు.

"చూడండి" అన్నమాట విని ఉలిక్కిపడి చూశాను. మా ఆవిడే నుంచున్నది నాకెదురుగా చంకలో పసిదాన్ని ఎత్తుకొని. పసిది బోసినోటితో వరహాలు వలకబోసి చేతులు చాచింది ఎత్తు కోమని.

ఎంచేతో వళ్ళుఝల్లుమన్నది. పిల్లను అందుకోలేదు. కళ్ళ జోడుమట్టుకు తీసి తెల్లటి గుడ్డతో తుడుచుకొని మళ్ళీ పెట్టు కొన్నాను.

నేను ఆమెవంక చూచి దొంగనవ్వు నవ్వి, పుస్తకంవంక చూస్తూ, ఒకఅరనిమిషంలో పేజీతిరగేశాను. ఆమె నావంక అదేదో ఒకవిధంగా చూచి, తనను తాను చూచుకొని పసిదాని కనుపాపలలో పలకరించుకొన్నది.

''ఎంత కఠినమండీ, పసిది ఎత్తుకోమని చేతులెత్తుతూఉంటే''
అన్నది చంటిబిడ్డను ముద్దాడి దాని మెత్తని పాదాలను పొంగిన ఎదురు రొమ్మున ఆన్చుకొని, దాని పువ్వులాంటి చేతులతో తన ముంగురులను సవరించుకొంటూ.

"అవును. చదువుకొంటున్నాను'' అన్నాను. విశ్వామిత్రుడు శకుంతలానిరాకరణకాలాన చూపిన చూపులతో.

"అవునవును. చూస్తూనేఉన్నా మీచదువు'' అన్నది. కాంతం ఆదోవిధంగా తల ఊపుతూ.

''చదవటంలేదా మరీ''— అన్నాను.

కాంతం మాట్లాడలేదు, కిటికీలోనుంచి జామ చెట్టువైపునకు చురచుర చూచి "అటుచూస్తూనేకదూ చదవటం'' అన్నది.

''ఇప్పుడే. అటూ, సూర్యాస్తమయాన్ని చూచి ఆనందిస్తున్నాను. పశ్చిమ దిక్కంతా ఎర్రబడి మనోహరంగా ఉంది. సూర్యుడు బంగారం బంతిలాగ ఎల్లాగ మెరుస్తున్నాడో చూడ రాదూ నీవుకూడా ?''

''మీరు చూడండి కావాలంటే నాలుగువైపులానూ, ఎనిమిది దిక్కులానూకూడా. నాకు వీళ్ళే సూర్యచంద్రులు, మా చిట్టి సూర్యచంద్రుడు, చూడండి ఎట్లా నవ్వుతుందో ?''

"................"

''మిమ్మల్నే............ ఏమిటాపుస్తకంలో. ఏముంది ? చిట్టే నాకో పెద్దపుస్తకం. చూడండి ఏముంది ఆ పుస్తకంలో అంటే.''

''చదువుకోవాలె మాట్లాడించక"

'అబ్బ! ఈ చదువు ఎప్పుడూ ఉన్నదే. ఇంకా నాలుగు నెలలైతే ఇది పెద్దదౌతుంది. ఈ ముద్దు కాస్తా వుండదు'' అన్నది నవ్వుతూ.

''మరేం భయంలేదు. అప్పటికి ఇంకొకతె తయ్యారు!'' అన్నాను కొంటెతనానికి.

''చాల్లెండి. ఏంమాటలవీ, ఏముద్దు కాముద్దే!'' అన్నది పసిదాన్ని గట్టిగా అదుముకొంటూ,

ఇంతలో నేను అప్రయత్నంగా అటూ, ఆ జామచెట్టు వైపునకు చూశాను. ఆమె అక్కడే ఉంది. అటు పశ్చిమాన అస్తమయ కాంతులతో ఆకాశం, ఇటు తూర్పున జీవితానికి ఆనందం ఇయ్యటానికై అమృత భాండంతో చంద్రుడూ ఉన్నారు.

''ఏమిటంటావు కాంతం? ఏముద్దు కాముద్దేననా? అవును. ఏ ముద్దు కాముద్దే'' అని అన్నమాటే రెండుసార్లు అనుకొంటూ తలవంచుకొని పుస్తకంవంక చూస్తూకూర్చున్నాను. కాంతం గిరుక్కున తిరిగి చరచర నడిచిపోయింది.

వేసగికాలపు రోజులు కావటంచేత ప్రొద్దుగూకటంతో పిల్లలు అన్నంతిని వేగిర నిద్రపోయినారు. పెద్దది మాత్రం ఫిడేలు మీద రెండు కీర్తనలు పాడి ఆవలించి నిద్రపోయింది. నేను ఇంకా చదువుకొంటూ వుండంగానే అరగంటలో ఇల్లు సద్దుకొని వచ్చింది మా ఆవిడ.

ఏదో అనుకోటమే కాని, నిజానికి ఏంతక్కువ మా కాంతానికి? సన్నగా తీగలాగ లేదు. కాని తగుపాటి వలయం కలిగి గున్న

మామిడి లాగుంది. ఒక రకం మామిడి చిగురు చీర కట్టింది. పెదవులు ఎరుపెక్కి కెంపుల్లాగ మెరుస్తున్నవి. ఆమె మామూలు సంసారస్త్రీల వలెనే అలంకరించుకొంది అని మాత్రం అంటాను. ఎందుకంటే మా ఆవిడను నేను అంతగా పొగుడుకోటం ప్రశస్తం కాదు కాబట్టి.

భోజనాంతరం ఒక అరగంట పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకోటం మా యింట్లో మామూలు. ఆరోజు ఎంచేతనో కాని ఆమె ముఖాన్ని చూడటానికే నాకు భయం వేసింది. నిజానికి నేనేం దుర్మార్గం చెయ్యలేదు. హత్యలు చేసేవాళ్ళు చేస్తున్నారు. కొంపలు తీసే వాళ్ళు తీస్తున్నారు. వాళ్ళంతా తగుదు మని తలెత్తుకొని తిరుగుతూ వుంటే ఏపాప మెరుగని నాకీబాధ ఎందుకో నాకు తెలియ లేదు. నరాలు బిగువు తగ్గి గుండె జారిపోయి నట్లయింది.

కాంతం ఈనెల తీసిన తమలపాకులు ఒక చేత్తోనూ, వక్కపొడి మరోచేత్తోనూ, పట్టుకొని కుచ్చెళ్ళు జీరాడ్చు కుంటూ హంసలాగ నడుస్తూ ప్రవేసించింది గదిలోకి. నేను కిటికీ ప్రక్కన గదిలో కూర్చుని ఉన్నాను.

ఒక చిరునవ్వు ఆ గదిలో తళుక్కున మెరిసింది. మామూలుగా నా హృదయానికి ఉల్లాసాన్ని, సంతోషాన్ని కలుగజేసే, ఆమె చిరునవ్వు ఆరోజు నాకు ఎలక్ట్రిక్ షాక్‌లాగ తగిలింది. తలొంచుకొని కూర్చున్నాను.

''ఏం? అట్లా ఉన్నారు'' అన్నది బల్లమీద తమలపాకుల మడుపులు పెడుతూ.

నేను తలెత్తి చూచాను మా కాంతం ముఖంకేసి. గుండెలు చీల్చేసే చిరునవ్వు, ఆ తాంబూల రాగంతో ఎరుపెక్కిన ఆ చిరు

పెదలవులపైన కాపేసుకుని కూర్చున్నది నా చూపును ఆహ్వానించటానికి. ఆ నవ్వును చిల్లరక్రింద మారిస్తే, అరడజను భావ గీతాలు, నాలుగు ఖండ కావ్యాలు, ఒక బంధకవిత్వంతో గూడిన ప్రౌఢ కావ్యం అవుతుంది. శబ్దంలోకి మారిస్తే ఒక పెద్ద దండయాత్ర సాగించటానికి ముందు పేల్చిన ఫిరంగి శబ్దం అది. తేజస్సులోకి మారిస్తే కలుష హృదయాలను కాల్చేయగల మహాతేజస్సు అది.

వంచిన ముఖం ఎత్తకుండానే "చూడూ, కాంతం ఇవ్వాళ నాకు తలనొప్పి ఎక్కువగా ఉంది. ఈ కాస్త చదివి పడుకొంటాను. నన్ను అట్టే మాట్లాడించకేం" అన్నాను, మొహం చిట్లించి బాధను నటిస్తూ.

"అయ్యో, అల్లాగండి పాపం! కాస్త అమృతాంజనం రాయనా" అన్న మాటలు ఆ మెరుపును వెంబడించినాయి.

నిజంగా అమృతాంజనం కణతలకు రాస్తే అరగంట దాకా పోదు మంట. అందుకని అమాంతం తెచ్చి ఎక్కడ పట్టిస్తుందో నా కణతలకని చప్పున "వద్దు, వద్దు, ఏమాత్రం వద్దు. అదే పోతుంది" అన్నాను.

"అలాక్కాదు. కొంచెం రాయనీయండి దేనికైనా మందు వేయంది పో" దని విరగబడి నవ్వుతూ అన్నది. ఆ నవ్వు మళ్ళీ వెలుగులోకి మారి కరకు కత్తి మెరపులాగ మెరిసింది నా కళ్ళ ముందు.

ఇవ్వాళ నాకేదో మందు వేయటానికే సిద్ధపడ్డదిరా బాబూ, అన్న భయంతో చలించిపోయిన మనస్సును కుదుట బెట్టుకొని

"వద్దు వద్దులే, ఇంకా ఎక్కువైతే రాద్ధువుగానిలే" అన్నాను, నరాలు బిగబట్టి.

"అలాక్కాదు, నామాట వినండి. మొదటనే సరియైన చికిత్సచేస్తే మంచిది. కాని వ్యాధిని ముదరబెడితే శస్త్రవైద్యానికైనా కుదరదని, మాతమ్ముడు నాకెన్నో సార్లు చెప్పాడు. డాక్టర్లకంటె ఎక్కువ తెలుసా మీకు" అన్నది. ఎత్తుకు ఎత్తు వేశానన్న బ్రహ్మాండమైన సంతోషాన్ని కుదించుకుని ఉన్న మరో చిరునవ్వుతో. కాంతం ఎందుకు ఇట్లా మాట్లాడుతున్నదో ఎందుకిట్లా చిరునవ్వులతో కోస్తున్నదో నాకు తెలుసు. కాని ఏంజేసేది ?

"అయితే పెద్దది సంగీతం సాధన చేసిందా ఇవ్వాళ" అన్నాను, విషయం మార్చేద్దామన్న ఊహతో.

"ఎల్లాగో పిల్లసంగతి విచారించేరే ! పెద్దదీ చిన్నదీ బుల్లిదీ. పెద్దవాడు—చిన్నవాడూ అయిదుగురు పిల్లలతండ్రినన్న విషయం కాస్తజ్ఞాపకం వస్తూ ఉందిమీకు !" అన్నది చెవిదగ్గరగా జేరి మాటామాటా సాగించి సన్న రాగచ్ఛాయతోను.

"ఏం ? అల్లా అంటావేమిటి ? అంత జ్ఞాపకం లేకుండా సంచరిస్తున్నా నంటావా ?"

"ఏమో లెండి ? బళ్లోనుంచి రావటం, కిటికీవద్ద కూర్చోటం పుస్తకం దగ్గర పెట్టుకొని చదవటమే చదవటము కాని పిల్లల సంగతి విచారిస్తున్నారా ? ముద్దుటు మురిపాలుచూచి ఆనందిస్తున్నారా ?" అన్నది, చదవటమే చదవటం అన్నమాట ఎట్లా ఉచ్చరించిందో గాని నా చెవులో అది సీసమైపోయింది; ప్రతిధ్వనులు పలికింది.

"అంతమాత్రం తెలియక కాదు.........."

"అవున్లెండి. తెలియక కాదు. మధ్యమధ్య మత్తు వస్తూం టుంది" అన్నది మళ్ళీ వికటంగా నవ్వుతూ.

"వస్తే వచ్చిందిలే........—చస్తున్నాను. నీనవ్వుతో కోసే స్తున్నావు" అన్నాను కోత పడలేక.

"ఇల్లాచూడండి. నాకళ్ళెంత.......'

"ఏం ; నీకళ్ళేమైనా, ఆకర్ణాంత విశాల నయనాలా ? వినీల కాంతి నిలయాలా, నీలి నీలాంబర నిధులా ; వెన్నెల కుప్ప లా ?......."

"ఆగండి—ఆగండి. ఎవరి కళ్ళన్నా....ఈ ప్రపంచంలో ఎవరివైనా, అట్లా ఉంటయ్యా ? కర్ణాంతాలదాకా కళ్ళున్న మిడి గుడ్ల పెద్దమ్మగాని నీలమైపోయిన కంటిజబ్బు మనిషి గాని మహా అందంగా ఉంటుంది కామాలు మీ ఊహకు అడ్డమైన పుస్తకాలు చదివీ మతిలేని రాతలన్నీ...

'ఆగు......అయితే కళ్ళల్లో అందం అంటూ లేదంటావా ? అమ్మాయి కళ్ళజూడు ఎంత కాంతిగా ఉంటయ్యో, అన్నాను సూటిగా తగుల్తుంది ఆ సూదిపోటు అన్న ఊహతో, పోయిన యౌవనాన్ని తల్చుకొని కాంతం సిగ్గుపడుతుందన్న ధైర్య ముతో అమెవంక చూశాను తలెత్తి.

ఒక అరక్షణం మాత్రం ఊరుకొని 'అల్లాగా అండి; అమ్మాయి కళ్ళు అచ్చంగా నా కళ్ళే అంటారే అందరూనూ' అన్నది.

ఇక మాట్లాడలేక పోయినాను. ఇక బైట పడదామని 'సరే' ఆమాట అట్లావుంచు. ఏమిటి ఇవ్వాళ ఈ సూటీపోటీ మాటలు? మనస్సులో సంగతి విప్పి చెప్పు' అన్నాను ఏదో ఒకటి తేల్చుకుంటే మంచిదని.

'విప్పి చెప్పేందు కేమున్నది? అయినా నే నేమన్నాను' అన్నది కాంతం మళ్ళీ నవ్వుతూ.

'కాదు లే, నే చెబుతాను పట్టు. నే నా కిటికీవద్ద కూర్చుని ఆ పిల్లవంక చూశానని కాదు నీకు కోపం?'

'అవును' అన్నది కాంతం చురచుర చూస్తూ.

'అట్లా బైటకురా, నిమిషంలోకి ఒప్పిస్తా నేను జేసింది ఏమీ తప్పుపనిగాదని.'

'సరే చెప్పండి: చూద్దాం.'

''మరేమి లేదు. పరస్త్రీవంక దురుద్దేశంతో చూస్తే తప్పు అంటావుగదూ?"

''అవును."

"నేను ఏ దురుద్దేశం లేకుండానే ఆ వేపు చూశాను. ఇక సరేనా?"

''ఏదురుద్దేశంతో' లేకపోతే.... ....ఎందుకు చూట్టం''

''ఊరికేనే! అందమైన మనిషి కాబట్టి''

'అయితే ఆవిడ మన పెద్ద పిల్లకంటె అందమైన మనిషా? దాని కళ్ళు చూడండి ఎట్లా మెరుస్తుంటాయో? దాని చేతులు ఎట్లా మెత్తగా ఉంటాయో! చిట్టి తల్లి నవ్వులలో వరహా లొలకబోస్తుందే!. అబ్బాయి వచ్చీరానీ మాటలు వీణెల మీటు

వలె ఉంటుందని మీరే అంటారే! సౌందర్యానికి అదే చూడాలా?' అన్నది కాంతం తన ప్రతిబింబాలను చూస్తూ తానే సౌందర్యాధిదేవత అయినట్టూ, తన్నే నేను ఉపాసించాలిసి నట్టూ చూస్తూ.

పిల్లల మాటెత్తి సౌందర్యానికి అదే చూడాలా? అనేసరికి మనస్సు చివుక్కుమన్నది. ఎదుట నున్న కాంతాన్ని చెయ్యి పట్టుకొని దగ్గరగా రమ్మన్న వుద్దేశాన్ని వెలి పుచ్చాను.

"అబ్బ! లాగకండి. చిన్నదానికి జబ్బుచేసినపుడు రాత్రిం బవళ్ళు కంటిమీద రెప్పవాల్చకుండా కనిపెట్టు కుండటం మూలాన వళ్ళు నీరసించి పోయింది. మీరో మృదుత్వ........ నిగనిగ కోమలత్వం పోయిందని...."

కంపితకంఠంతో ఆమాటలు అంటున్నపుడే రెండు వేడి కన్నీటి బొట్లు ఆ చిక్కి సన్నగిల్లిన చెక్కిళ్ళపైనుండి క్రిందికి జారినై.

"తప్పు........కాంతం........వద్దు ఇటు చూడు....తలనొప్పి పోయింది........మాట....మాటంటుంటే ఇదే పెంకెతనం.... ఏదీ?...."

"అబ్బ!....పోయిన...."

"అలాగ కాదు........ఇటు... ....ఇటు........"

"ఎందుకండీ?"

"అదేమన్న మాట........ఏముద్దు కాముద్దే."

ఎండ—వాన

"ఇదిగో? చూడు! కాస్త అట్లా వెళ్ళొస్తా" అన్నాను. దొడ్లో పనిచేసుకుంటున్న కాంతాన్ని పిలిచి. అప్పటికి ఇంకా బాగాచల్లబడలేదు. సాయంత్రం మూడు గంటలై ఉంటుంది. శనివారం ఆరోజు. స్నేహితులంతా సముద్రపు ఒడ్డుకు పోతుంటే నాకు వెళ్ళాలని సరదాపుట్టి బయలుదేరాను. సముద్రపు ఒడ్డు కెళుతున్నా నంటే ఆవిడ ఏమంటుందో ఏమోనని, అట్లా అన్నాను.

"ఇదుగో చూడండి, వెళ్ళొద్దు ఇవ్వాళ. నాలుగు రోజుల నుంచీ పిల్లలు ఏమైనా పెట్టమని మారాం చేస్తుంటే ఈవాళ కాస్త పప్పు నానపోశాను. మీరు పిల్లలను పట్టుకొంటే నేను అవి వండుతాను. నామాట విని మీరు ఇవ్వాళ ఇంట్లో ఉండండి. రేపు మీఇష్టం" అన్నది కాంతం తలెత్తి నావంక చూచి నవ్వుతూ.

కాళ్ళకు సంకెళ్ళేస్తున్నదిరా భగవంతుడా అనుకొని "అట్లా కాదు. నేనిప్పుడే వస్తాను" అన్నాను వినయపూర్వకంగా.

"అయ్యో? పాపం. రాకేం రోజూ రావటంలేదూ? సోమవారం మీటింగు వచ్చింది. మంగళవారం అర్జంటుపని విరుచుకు పడ్డది. బుధవారం ఏదో అధికార్లతో మాట్లాడాలిసి వచ్చింది. గురువారం ఇంకోటేదో దొరికింది. శుక్రవారం మొఖం తేలేసి రేపటినుంచి రాకపోతే చూడు! అని దిక్కుముఖం వేశారు. మీరు రాకేం! మీ మాట నమ్మకం లేకేం!" అన్నది ముక్కు మూతి విరుస్తూ

"ఇవ్వాళ చూస్తావుగా నా మాట నమ్మకం. ఆరు గంటలకల్లా రాకపోతే అప్పుడను."

"ఆరింటికల్లా తప్పక వస్తారా !"

"తప్పకుండా వస్తాను."

"పిల్లలకు తల దువ్వి నీళ్ళు పోసి సిద్ధంగా ఉంటాను.

"సరిగ్గా ఆరింటికల్లా రావాలెసుమండీ :"

"నీవు ఇంతగా చెప్పాలా ? ఆరయ్యే టప్పటికల్లా వస్తే సరిగద."

"చూడండి; వస్తానంటె కాదు. తప్పక రావాలె." రోజు మోస్తరు గాదు. తీరా పప్పు నానపోశాను. తమకు బయటకి వెడితే పెళ్ళాం బిడ్డల మాటుండదు" అని కచ్చితంగా చెప్పింది.

"అబ్బ ! నామాట నమ్మవుగదా ? తప్పక వస్తానని ఎన్ని సార్లు చెప్పాలె ? ఎందుకింత అపనమ్మకం" అని గట్టిగా మాట మాటనూ నొక్కుతూ చెప్పేశాను. వీధి గుమ్మందాటి రెండడుగులు వేయగానే,

"ఇదిగో నండోయి. ఒక్కమాట" అని మళ్ళీ పిలిచి, "తప్పక వస్తారుకాదూ. ఇవ్వాళ రాకపోతే నాకు ఇసిగా ఉంటుంది. నేనూరుకోను" అని గట్టిగా చెప్పింది,

ఎట్లాగయితేనేం బయట పడ్డాను. నేను వెడుతూఉంటే, మలుపు తిరిగేవరకు చూస్తూనే ఉంది కాంతం నావంక. నా హృదయంలో ఉన్న దొంగతనం నడకలో ఎక్కడైనా కనిపిస్తుందేమోనని కామోసు. నేను మట్టుకు తిరిగి చూడకుండా వెళ్లిపోయి, ఇన్ని కాఫీనీళ్ళు త్రాగి స్నేహితులను కలసికొని సముద్రానికి బయలుదేరాను.

* * * *

సముద్రపుటొడ్డున ఇసుకలో కూర్చున్నాము. అప్పటి చల్ల గాలి, సముద్రపుటలల వంపులు, విరుగుళ్ళు సాయంసమయాన ఆకాశంలో కనబడే చిత్ర విచిత్రమైన రంగులూ, సముద్రపు పక్షుల రవరవలూ, మనస్సును మహా ఆనందంలో ముంచేసి నాయి. అప్పటికప్పుడే ఉదర పోషణార్థమై ప్రొద్దుగూకులూ శ్రమ పడ్డ పక్షులు ఇంటికి చేరుకుంటున్నవి. ఇంటికి వేగం రాక పోతే మగపక్షులను ఆడవీ, ముక్కులతో పొడుస్తవి గదా! అని జ్ఞాపకం వచ్చింది. సూర్యుడు కూడా సరిగ్గా ఆరింటికే వెళ్ళిపో తున్నాడు! ఆయనకి కూడా పెళ్ళాముంది కాబోలు.

నా స్నేహితులలో కొంతమందికి పెళ్ళాలున్నారు కాని వాళ్ళు యింటికి పోదామనే అనరు. ఆ ఊసే ఎత్తరు. ఒకడు రాగాలు తీయనూ, ఒకడు ఆకాశంవంక, ఊ, చూడనూ! ఇంకొకడు నక్షత్రాలవంక అట్టే వెర్రిచూపులు చూస్తూ ఆనంద పొందనూ! ఇట్లా వాళ్ళంతా ఆనందంలో మునిగివున్నారు. నాకుమాత్రం ఇంటికి వేళకు వెళ్ళకపోతే ఎట్లాగా అన్న విషయం తప్ప మరోటి తోచటంలేదు. ప్రపంచమంతా ఒక్క భార్య అయింది నాకు.

ఇంతలో మాలో పెద్దవాడు, కవి, ఆయన "ఏమోయి, ఈ రాత్రి అంతా ఇక్కడ వుండి పోదామా" అన్నాడు. ఆ మాట వినేసరికి నా గుండెల్లో గుభేలు మన్నది. సరేనంటే సరే నను కున్నట్టున్నారు వాళ్ళు. ఆ ప్రక్క పల్లెలో పెరుగు పాలు కూర నార అన్నీ దొరుకుతాయనీ, అన్నం వండుకొని తినే సదుపా యాలున్నాయనీ, తెల్లవార్లు ఆపండువెన్నెలలో సరదాగా కాలం గడపొచ్చొనీ అనుకోటం, ఆమోదించు కోటం, జరిగి పోతు న్నయి. నాగుండెల్లా ఇంజను గబగబా వర్కు చేస్తున్నది!

చివరకు మా సత్యనారాయణగారు నావంక తిరిగి, 'ఏమిటోయి, ఆలోచిస్తున్నావు' అన్నాడు. నేను మాట్లాడలేదు. కవిత్వంలో పడ్డాడని ఒకరూ, ప్రకృతి వైభవాన్ని చూచి ఆనందిస్తున్నా డని ఒకరూ అనటం మొదలు పెట్టారు. నాగోల వాళ్ళకేం తెలుసు ?

చివరకు వాళ్ళతో నేను "కవిత్వమూ కాదు గడ్డా కాదు. నాకోసం వకాయన ఆరుగంటల బండికి వస్తాడు. అతనితో అవ సరంగా మాట్లాడ వలసిన విషయం ఉంది. ఎట్లాగా అని ఆలో చిస్తున్నా" నన్నాను.

వాళ్ళు ఎన్నో అడ్డవాట్లు వేశారు. అవసరం ఉంటే ఆయనే వుంటాడనీ, ఒకపూటలో మునిగి పోయే దేమీ ఉండదనీ, ఏమేమో తోచినట్లు తలోమాట అన్నారు.

"అది కాదర్రా. నేను ఈమధ్య కొన్ని పుస్తకాలు వ్రాశాను. వాటి బాపతు పైకం నాకియ్యాలసి ఉంది. ఆ విషయమై మాట్లాడ డానికే ఆయన వచ్చాడు. ఆయనను కలుసుకోకపోతే నాకు చాలానష్టం" అని వెధవ అబద్ధాలన్నీ ఆడి వాళ్ళను నమ్మించి ఇంటికి లేవతీశాను.

నా బ్రతుకు బండలై తే అన్నీ అబద్ధాలేకద! ఇంటి దగ్గర ఆవిడతో ఆడింది అన్నీ అబద్ధాలే! ఇక్కడ వీళ్ళతోనూ అబ ద్ధాలే! వెధవ జీవితం అనిపించింది. నిజానికి నే నీమధ్య వ్రాసింది రెండు ప్రామిసరీ నోట్లు తప్ప ఇంకేమీ లేదు.

ఎట్లాగో వాళ్ళను కదిల్చానన్న మాటేగాని వాళ్ళు వేగంగా నడవరే! కబుర్లు చెప్పుకొంటూ చల్లగాలి అనుభవిస్తూ పెళ్ళి

నడకలు నడుస్తారు వాళ్ళు. నా మనస్సు ఈ ముందుకు పరుగెత్తు తుంది. కాంతం నాకోసం ఎదురు చూచి చూచి విసుగెత్తిపోయి ఉంటుందనీ, అన్నిసార్లు చెప్పినా మోసగించారే అని మనో వ్యధ పడుతుందనీ ఆలోచన. వేగమే వెళ్ళకపోతే మానె, మామూలు వేళకైనా వెళ్ళకపోతే ఏమి సాధిస్తుందో అని నా ఆందోళన,

కాని వాళ్ళగోలలో వాళ్ళున్నారు. వాళ్ళతోపాటు నేను సర దాగా లేకపోవటం మూలాన 'ఛీ, వీడ్ని ఎప్పుడూ తీసికొని రాకూడ' దని వాళ్ళలో వాళ్ళు విసుక్కొనే ఉంటారు. నేనూ కనిపెడుతునే ఉన్నా. ఇంటికి వచ్చేసరికి పదిగంటలైంది.

తలుపుతీసింది లోపలి కెళ్ళాను. నేను ఇంటికి రావటంతోనే తలుపుదగ్గరే, తీయటంతోనే, అనాలిసినవి రెండూ అనేస్తుండటం మామూలు. తలుపు తీయటంతోనే ముఖంమీద ముఖంపెట్టి, నవ్వుతోనో, కోపంతోనో ఇంత ఆలస్యంగా వచ్చారేం అనో రోజూ ఇంతేనా అనో ఎవరు మేలుకు కూర్చుంటా రనో ఏదో ఒకటి అనటం మామూలు. ఆలస్యంగావచ్చినరోజున పడాలసినవి నాలుగు పడకపోతే కష్టంగావుండే స్థితికొచ్చింది నాసంగతి.

ఆరోజున అంత ఆలస్యంగా రావటం మూలాన నాకు కొంచెం ద్విగుణంగా లభించాలిసింది. కాని తలుపుతీనే తియ్యటం తోనే, కాంతం ముఖం నాకు కనపర్చకుండా తిప్పేసుకొని గదిలోకి పోయి పండుకొన్నది.

పిల్లలు అంతా నిద్రపోతున్నారు. చిన్నది మాత్రం మేలు కున్నది. సాధారణంగా కాంతం నాకు అన్నం పెట్టి తాను ఎదురుగా కూర్చోటం మామూలు. ఆరోజున నాదగ్గరకే రాలేదు.

వంటఇంట్లో వెండికంచం పెట్టి ఉంది. పీట వేసి ఉంది కావలసిన వన్నీ అక్కడే సిద్ధంగా ఉన్నవి. నెయ్యి లాంతర మీద కరుగుతూ ఉంది. నిద్రమత్తు చేతనో లేకపోతే పట్టరాని కోపంచేతనో ఇట్లా చేస్తున్నదిగదా అను కొన్నాను. చిన్నది నాదగ్గరకు వెడతా నంటూంటే దాన్ని అదిమిపెట్టి తన దగ్గరే పడుకో బెట్టుకున్నది. అది నాన్నదగ్గరకు పోతానని తన్ను కోటం "ఇవ్వాళ మధ్యాహ్నం నిద్రబోయినావు కాబోలు, మేకు లాగ కూర్చున్నావు. పడుకో" అని ఆమె కసరుకోటం నాకు వినపడుతునే ఉంది. పోనీ, దాన్ని రానియ్యవే కాసిని మంచి నీళ్ళయినా అందిస్తుంది" అని నేను కేకేశాను. పిల్ల నా మాట విని లేవబోయింది కామాలు, కొంతం దాన్ని గదమాయించి నిద్రపొమ్మని కసురుతూ ఉంది.

ఇదంతా ఏదో కొత్త శిరస్తాగా కనుపించింది నాకు. ఆవిడకు కోపంవస్తే పిల్లలచేత నాకు కావలసినవి ఇప్పించటం, కావల సిన పని చేయించటం, ఇదివరకు జరిగే ఆచారం. ఇవ్వాళ ఇట్లాచేస్తున్న దేమా అని అనుకొని సరేతెలుస్తుందిగా ఇంకా నేపట్లో అని సమాధానం చెప్పుకొని భోజనం పూర్తి చేసి తమల పాకుల పళ్ళెంముందు మామూలు ధాజీనామా, జరుగుతుందిగదా అని ఆశపడుతూ గదిలోనికి వెళ్ళాను.

లేదు. జరిగేటట్లు లేదు. తమలపాకుల మాటేలేదు. ఆవాసనే లేదు. పిల్లమట్టుకు "నాన్నోయి" అని ఏమో చెప్పబోతుంటే కొంతం పిల్లనోరు మూసి అదిమి పెట్టి మాట్లాడ నియ్యటం లేదు.

"దానిని మాట్లాడ నియ్యవేం" అన్నాను.

"ఏమిటి మాట్లాడేది అన్నది" కాంతం కోపంగా.

"పోనీ నీకు కోపంవస్తే మాట్లాడక దానిని మాట్లాడనియ్యి" అన్నాను.

జవాబు లేదు.............

"తమలపాకులో" అన్నా.

"లేవు" అన్నది.

"సరే జరుగు" అన్నా వక్కపలుకు కటిక్కిన కొరుకుతూ, కాంతం మెత్తని బూరుగదూది పట్టుదిండులోకి తలదూర్చి బోర్ల పడుకొంది. నేను కూర్చున్నా. ముఖం ఎత్తనైనా ఎత్తలేదు. పిల్లమాత్రం తల్లి పట్టు వదలినప్పుడల్లా 'నాన్నోయి' అని ఏమిటో చెప్పబోతుంది. కాంతం మట్టుకు దానినోరు నొక్కేస్తున్నది.

సిగ్గు బిడియము, అసలే తక్కువ మా ఆవిడ దగ్గర. అయినా కాపరానికొచ్చి ఏడెనిమిదేండ్లయింది. కాబట్టి ఆ మనిషి ఇల్లా ప్రవర్తించటం, నా వంక చూడలేనంత సిగ్గుపడటం ఎందుకో నాకు బోధపడలేదు. పిల్లనోరు నొక్కేయటం ఎందుకో అది మరీ చిత్రంగా ఉంది.

మనిషిని చూద్దామంటే సరిగ్గా వుంది. పూలు అర్ధ చంద్రాకారంగా నల్లని జుట్టులో ఉండటం ముద్దుగా ఉంది. కట్టుకొన్న తెల్లచీరనూ, తొడుక్కొన్న పూదాసిల్కు రవికను చూస్తే శరీరంలో అస్వస్థతగా ఉందనిగాని అనుకునేటట్లు లేదు.

అయినా మా కాంతం, కోపం వస్తే. ఇట్లా ప్రవర్తించే మనిషి కానేకాదు. అత్తవుండేది మామవుండేది, చిన్న వుండేది

పెద్దుండేది అనదలచు కొన్న మాట అనేయటమే ఆమె మతం. ఒక రోజుకాదు రెండు రోజులుకాదు ఎనిమిదేండ్ల నుంచీ చూస్తున్నా. ఆవిడకు కోపంవస్తే చేసే హంగామా వేరు. కొత్తగా కాపురానికివచ్చిన పిల్లలాగ కన్నెత్తి చూడలేనంత సిగ్గు పడటానికి కారణం కనపడదు.

మరేమిటి వికారం? ముఖ కవళికలు చూద్దామని గడ్డం పట్టుకొని నా వైపుకు త్రిప్పుకుందామని చూస్తే ససేమిరా తిరగదే! తన్నుకొంటుంది గాని నన్ను చూడదే! విచారం అయితే నిక్షేపంలాగ ఏడిస్తేమట్టుకు అడ్డొచ్చే వాళ్ళెవ్వరున్నారు? విరహం కాదు. మరెందుకూ ఈ సిగ్గు? పైగా పిల్లను మాట్లాడనివ్వదేం?

ఇవి నా సందేహాలు. నాకేం తోచింది కాదు. మనస్సు పాపిష్టిది. ఎంత దుర్మార్గాన్నన్నా ఊహిస్తుంది. ఏదైనా తప్పుపని చేస్తే పిల్లచూచింది కాబోలు. అది చెప్పేసెయ్యాలని చూస్తుంటే ఈ మనిషి నోరునొక్కి పెడుతున్నది అని అనుకున్నాను.

ఈ మాట అనుకొనేసరికి నరాలపట్లన్నీ సళ్ళిచ్చినాయి ఛా. పిల్లల తల్లినిగురించి నే నిట్లా అనుకోవటం అసహ్యం అని నాకే తోచింది మళ్ళా. కాని ఈ ప్రవర్తన ఏమిటా? పిల్ల దాని నోరు నొక్కటం ఎందుకా? అన్న సందేహాలు బాధిస్తునే ఉన్నాయి.

ఇంతలో అమ్మాయి మళ్ళీ ఇంకోసారి "నాన్నోయి, అమ్మే. మరే, ఎవరో నీకోసం.........ఆయన.........నీకోసం

వచ్చాడునాన్న. అప్పుడే.........అమ్మే,.........మరే,.........అమ్మే........." అని మాటకోసం తడుముకొంటూంటే తల్లి "హయ్, ఊర్కో" అని దాని నోరునొక్కి మాట్లాడనీయక పోవటం నా సందేహాలకు తోడై అనుమానంలోకి చటుక్కున దించేసింది.

ఈ మాటలు వినేసరికి ఆ అనుమానం నన్ను దయ్యంలా పట్టుకొన్నది.

ఎవరో నిజమే అని చెప్పినట్లయింది, చెవులలో రైళ్ళు కూసినాయి. తలకాయలో కోతు లాడినై.

....

రైళ్ళు పరుగెత్తుతున్నయి. బండ్లు మోటర్లు బజారు, మేడ. గోడ, అద్దం. గడియారం, త్రాగుబోతులు, సముద్రంలో పడవలు అన్ని ఊగుతున్నవి. ఒకటే ఊగుడు. ఎగిరి పడ్డయి. మేడ, గడియారం, అద్దం, పెట్టెలు, అన్నీ లేచి బోర్లపడ్డాయి.

ఇంతలో ఎవ్వరో అన్నారు "నీకేమైనా వెర్రిఎక్కిందా? ఆవిడ సంగతి తెలియదా? పొద్దస్తమానం పిల్లలతో సతమతం అవుతుంటే ఈలాంటి తలంపులు రావటానికైనా అవకాశం ఉందా? విషం పుచ్చుకోటానికైనా తీరికఉందా ఆమెకు! అయినా చిన్నపిల్లా చితకపిల్లా అనుమానించిటానికి. పాపిష్టి వూహలు" అని ఎవరో చీవాట్లు వేశారు.

మళ్ళీ క్రమంగా పడవలు నీళ్ళమీద తేలినాయి. గడియారం కుదురుగా నిలబడ్డది. బజారులో మనుష్యులు సరిగ్గా మామూలుగా నడవటం కూడా కనబడ్డది.

ఇంతలో అమ్మాయి స్ప్రింగులాగ పక్కలోనుంచి లేచి, "నాన్నా.........అమ్మ....బుగ్గలు సాగతీసింది నాన్నా" అని చటుక్కున అనే అనటంతోనే కాంతం దాన్ని ఒక్కటి వేసింది. ఇందాక ఎవరోవచ్చారనీ, ఇంకేమో జరిగిందని ఆసంగతి చెప్ప బోయినందుకు దాని బుగ్గలు తల్లి సాగదీసింది కామాలునని నేను విచారపడ్డాను. ఆ దెబ్బతో అది కానేపు ఏడ్చి నిద్రపో యింది.

నేను పక్కమీద ఒదిగికూర్చుని 'కాంతం' అన్నాను. నామ నస్సులో ఏదో చెప్పలేని బాధ ఏర్పడ్డది. నాగొంతు మారిపో యింది. నాకు కలిగిన వికారం నాకళ్ళలో కనపడుతున్నదని నాకుతెలుసును. నావళ్ళు, ముక్కు అన్నీ బహుశః వణికిపోతు న్నవి. కాంతం బాగా తల యెత్తి చూచి విరగబడి నవ్వేటంతటి నవ్వును అణచుకొని మళ్ళీ దిండులో తలదూర్చి నవ్వటమో, ఏడ్వటమో తెలియకుండా వికారాలు చేయటం సాగించింది.

నాకు అంతా అయోమయంగా ఉంది. నేను ఆవిడను అను మానిస్తున్నానో లేదో నాకే తెలియదు. పరాయి మొగవాడు ఇంట్లోకి వచ్చాడనీ ఏమిటోజరిగిందని అనుకొన్నప్పుడల్లా దేహం కంపించి పోతున్నది. అయినా అనుమానపడటం బుద్ధి తక్కు వని నన్ను నేనే మందలించు కొన్నాను.

చివరకు ఆవిడ లేచి కూర్చుని "మీరు అన్ని చెప్పినా ఇవ్వాళ ఆలస్యంగా ఎందుకొచ్చారు?" అన్నది చురచుర చూస్తూ.

"వస్తేనేం? ఏం ప్రమాదం" అన్నాను. లేచికోపం తెచ్చు కొని.

"ఏమా? ప్రమాదాలే జరుగుతాయి" అన్నది పకపకా నవ్వుతూ. వాన కురిసి వెలిసిన తరువాత ప్రకాశించే చంద్రుని కాంతులు ఆమె కళ్ళలో ప్రకాశించినవి.

ఈమాటలు వినేసరికి చీకట్లు క్రమ్మినాయి. చెవులు గింగురుమన్నాయి.

"జరిగితేనేం" అన్నాను నేను లేనిపోని నిర్లక్ష్యాన్ని అభినయిస్తూ.

"జరిగితే నేమీ! మీ కేమీలేదు. నాకేగా ఆ అప్రతిష్ఠ" అని అట్టేనావంక నిదానంగా చూచి ఏడ్వటం మొదలు పెట్టింది. నాకు కొంచెం భయంకూడా వేసింది. ఆ నవ్వూ ఏడ్పూ చూస్తే ఆవిడ కేమైనా దయ్యం పట్టిందా అని అనుమానంకూడా వేసింది. ఆమాట అనుకొనేసరికి నాగుండె ఝల్లుమన్నది.

"కాంతం, ఈఏడ్పు ఏమిటి? ఈనవ్వు ఏమిటి? ఎక్కడైనా చీకట్లో భయపడ్డావా" అన్నాను.

"భయపడటం కాదండీ...."

"మరేమిటి? ఏమిటాభ్రమ?"

"ఆయన ఎవరో వచ్చారండి" అని మళ్ళీ పకపకా నవ్వింది.

"ఎప్పుడు? ఏమిటి సంగతి? ఏమిటి—ఎండా—వానాను!" అన్నాను.

"సాయంత్రం ఎనిమిదిగంటలకు ఎవరో వచ్చి మీరు మామూలుగా సైకిల్‌బెల్ కొట్టినట్లే కొట్టాడండి. మీరేగదా అని నేను పోయి తలుపుతీసి పక్కగా నుంచున్నాను. చీకటిగా ఉన్నా ఆయన గబగబా లోపలికి వచ్చాడు. అట్లా వస్తుంటే, అదీగాక

మీమో స్తరే ఉండె!'' అని మళ్ళీ పిరగబడి నవ్వటం మొదలు పెట్టింది.

వస్తే ఏమయిందేం?'' అన్నాను కొంచెం ఆదుర్దాతో

''ఇంకేం గావాలె!'' అన్నది. విరగబడి నవ్వూతూ.

''నాకేమీ బోధపడలేదు. అంతా అయోమయంగా ఉంది. మతిపోతున్నది. దేహం తేలిపోతున్నది పిచ్చెక్కుతుంది కూడాను'' అన్నాను ఆవిడవంక చూస్తూ.

ఏమిటండీ మీదంతా చిత్రం? చెప్పమంటారా? చెప్పుతాను వినండి. చెప్పకపోతే ఎట్లా?........''

''అదికాదండీ. మీకు సాయంత్రం వెళ్ళేటప్పుడు అంతగా చెప్పానా రమ్మని, మీరు తప్పకుండా వస్తారనుకొని పిల్లలకు తలలు దువ్వి నీళ్ళుపోసి చీర కట్టుకున్నాను. ఇంతలో ఆరూ అయింది. మీరు రాలేదు. సరే ఇంకా కానేపట్లో వస్తారనుకొని చిన్న పిల్లకు పాలిచ్చి మిగతా వాళ్ళకు అన్నం పెట్టాను. మీరు అప్పటికీ రాలేదు. ఏడయింది. ఇంక ఎప్పటి కొస్తారో అని ఆపిండి పాడై పోతుందని తునకలు చేయటం మొదలు పెట్టాను. మొదలు పెట్టానన్న మాటేగాని పిల్లలు చేయనిస్తారా కోతులా కొండ ముచ్చులూనూ!

''అసలు విషయం చెప్పమంటే ఈసోదంతా ఎందుకూ?'' అన్నాను.

చెబుతున్నా. వినండి. పసిది మాట్లాడితే కొరువులు లాగుతుంది. ఆ కుదుపుకు నూనె గిన్నె ఎక్కడ మీద పడుతుందో అని భయం. ఏం జేసేది? మీరు వస్తున్నారేమోనని

బైట కెళ్ళి చూడనూ, మళ్ళీ లోపల కెళ్ళి ఒక తునక బాణీలో వెయ్యనూ! ఇట్లా విరిగి తునకలై నాయి అవన్నీ."

"ఇంతలో పసివాడు నిద్రొచ్చి, పెద్దవాడు చమట పోసిందని ఏడ్వటం మొదలుపెట్టేరు. అవతల పిండి పాడై పోతుందాయె! చంకలో పిల్లాయె! ఇద్దరు పిల్లలూ చెరోవైపునా కాళ్ళకు చుట్టేసుకొని ఏడుస్తుండిరి. ఎట్లా ఉంటుంది చెప్పండి? విసుగేమిటి! తల బద్దలుకొట్టుకుందామా అనిపించింది. మీరుండి వాళ్ళను కాస్త అవతలకు తీసికెళితే ఎంత సుఖంగా నేను పని చేసుకొనే దాన్ని! ఏడుప్పు వచ్చిందంటే నమ్మండి."

"అయ్యో! ఎంత అవస్థపడ్డావు?.... ..."

"చాల్లెండి. ఈ ఉత్తుత్తి సానుభూతి మాటలకేంలెండి. అసలు సంగతి వినండి. ఇంతలో మన పొరుగింటి నరసమ్మగారు కోడలితో పోట్లాడి ఆవిడమీద నేరాలు చెప్పటానికి మన ఇంటికొస్తే, 'అమ్మ, అమ్మ' అని ఆమెను బ్రతిమిలాడి ఆ కాస్తపిండి నూనెలో వేయించాను. ఈ సంగతి అట్లా ఉంచండి."

"పిల్లలు ఏడిపిస్తున్నపుడు నాకు మీమీద నమిలి మింగేద్దామన్నంత కోపం వచ్చింది. ఇంతలో సైకిలు గంట వినపడ్డది సరే రానే వచ్చారు, తగిన శాస్తి చేయా లనుకొన్నాను. తలుపు తీసి తలుపు వెనకాలే నుంచున్నాను. చీకట్లో నా కెవ్వరైంది తెలియలేదండి. ఆ గిరజాలు అవీ అంతా మీ మోస్తరే ఉన్నాడాయన. ఆ బూడ్సుల చప్పుడు కూడా అంతా మీ బూడ్సుల చప్పుడులాగే ఉంది."

"ఇంకేం! మీరే అనుకొన్నాను తెలివితక్కువ వచ్చిందాన్ని ఆయనను గడపలోనికి రానిచ్చి రెండు బుగ్గలూ రెండు చేతులతో

పట్టుకొని గట్టిగా పిండాను. రక్తం వచ్చేటట్లు నొక్కాలని అను కొన్నాను గాని ఆకోపంలో, తీరా చెయ్యొచ్చేసరికి చేతులు రాలేదు. గట్టిగానే నొక్కాననుకొంటా. కాని చెయ్యి తగిలేసరికి ఏమిటో భయం వేసింది. చేతికి ఉన్న జ్ఞానం మతికి లేక పోయింది. మీరు గాదని నా చేతులే చెప్పాయి.''

''వళ్లు వణకెత్తి పోయింది. కంప మెత్తింది. తేళ్లు జెర్రులు వళ్ళంతా పాకినవి. ఇంక ఏం జెప్పేది? సిగ్గేమిటి? చచ్చిన చావు అయింది. కొయ్యబారి పోయినాను. ఇంట్లోకి ఎట్లా వచ్చానో నాకే తెలియదు. అమ్మాయి మట్టుకు అక్కడ నుంచుని మానాన్న లేరన్నది.''

''పాపం ఆ మానవుడు మాట్లాడకుండా''

''అమ్మా నేను సుందరాన్ని అని చెప్పండి.''

''అని చెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు. ఎంత అప్రతిష్ఠ! ఎట్లాగండీ? ఎవరాయన? నాకిట్లా దుర్బుద్ధి పుట్టిందే!'' అని దీనంగా చూచి మళ్ళీ కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకొన్నది.

సంగతి తెలిసిన తరువాత నాకూ నవ్వు వచ్చింది. ''ఆదా! అమ్మాయి "బుగ్గలు సాగదీసింది నాన్నా" అని చెప్పింది. సరే సరే..........

''ఈ మాత్రానికి నీవు విచారపడవలసిన పనిలేదు. వాడిబు గ్గలు సాగదీశావా? పోనీలే. ఆశాస్తినాకు తప్పింది.'' అన్నాను నేను.

''చేసిన పని తలచుకొంటే నవ్వొస్తుంది. అప్రతిష్ఠమాట జ్ఞాపకం వస్తే ఏడ్పొస్తుంది'' అంది కాంతం..

"కాంతం.....మరేం ఫరవాలేదు. ఏదో ప్రమాదాలువస్తూ ఉంటవి. సుందరం పరాయివాడు కాడు. నాదగ్గర చదువుకొన్న కుర్రాడు. మొ న్నీ మధ్యవచ్చి నాతో మాట్లాడి పోలేదూ? ఆయనే?"

"అల్లాగుటండీ, ఆయ నెవరో మేష్ట రంటిరే?"

"ఇప్పుడు మేష్టరయినాడు. మనం గుంటూరులో ఉండగా. మన ఇంట్లో ఉండి చదువుకొన్న అబ్బాయే. పేరు జ్ఞాపకంలేదా? మనఇంట్లో,, మూడువారాలు భోంజేస్తూ, నిన్ను "పిన్ని" నన్ను "బాబాయి అని పిలుస్తుండేవాడు"

"ఆ అబ్బాయి శివం కాదూ."

"అవును వాడే వీడు. వీడి పేరు అసలు శివసుందరం."

"మనం శివం, శివం అంటూ పిలిచేవాళ్ళం"

"నిన్న సుందరం అంటే ఎవరో అనుకొన్నాను. ఆ అబ్బాయేనా? అయినా పెద్దవాడైన వాడిని ఇల్లా జేస్తే ఏమనుకొంటాడో, ఎంత అసహ్యం అయిపోయిందండీ?"

"మరేం ఫరవాలేదు. నీవు ఏమీ అనుకోనక్కరలేదు. నేను అతనికి గురువును. నీవు గురువు భార్యవు తల్లితో సమానం"

* * * * *

"సరేలెండి, ఎప్పుడూ అదే ఎత్తిపొడుపా? ఇన్నిరోజులయినా. ఆసంగతి జ్ఞాపకానికి వచ్చినప్పుడల్లా ఎల్లాగో వుంటుందండి. మీరు ఎన్నిచెప్పినా నాకా వికారం పోదు." అన్నది కాంతం.

"ఏదెట్లా ఉన్నా నాకుమట్టుకు ఒక మహోపకారం జరిగింది ఇందు మూలంగా"

"ఏమిటండీ"

"ఏదో ఒకటి"

"చెప్పండి"

"చెప్పమంటావా ?"

"చెప్పండి నాకేం కోపం ?"

"ఆ, ఏంలేదు. స్నేహితులేం అప్పు ఇచ్చిన వాళ్ళేం ఎవరూ నాగుమ్మంలోకి కాలెట్టడం లేదు !!"

"ఏంచేత ?"

"బుగ్గలు పిండేస్తావని భయం"

"చాల్లెండి !"

"............"

సముద్రస్నానం

"చూడండీ."

"............"

"మిమ్మల్నే........"

"ఊ—ఎందుకూ, రేపు నాకు బడిలేదు....లేవకు....నిద్ర పోనీ."

"మాట;—ఇల్లా చూడండి....రేపు మీరు కార్తిక సోమవారం ఉంటారా ?"

"సోమవారం ఉండటమా ? ఎక్కడ ?"

"ఎక్కడేమిటి—ఇంకా మీకు మెలుకువ రాలేదూ? కార్తీక సోమవారం ఉపవాసం ఉంటారా?"

"ఉండను."

"పోనీయండి, నేను సముద్రస్నానానికి వెళ్ళి వస్తాను. ....కాస్త పిల్లలను చూస్తుండండి. ఇక్కడున్నట్లుగా వస్తాను."

"వద్దు...."

"అల్లాగంటే ఎల్లాగండీ....మహా పర్వదినం....ఇట్టే వస్తానుగా! తెల్లవారే టప్పటికి వస్తాను. పెద్దపిల్లను తీసుకొనే పోతాను. చిన్నవాళ్ళను కాస్త చూస్తుండండి."

తరువాత నిద్రమత్తులో ఏమన్నానో జ్ఞాపకంలేదు. ఆమె బండెక్కి వెళ్ళటం నేను తలుపు వేసుకొని మళ్ళీ వచ్చి పడుకోటం నాకు జ్ఞాపకమే.

కాంతం ఇల్లు దాటిన పావుగంట కల్లా పసిదిలేచి తల్లి పక్కలో లేకపోవటం మూలాన కెవ్వన కేకేసి 'అమ్మా' అని పిలిచింది. నేను లేవక తప్పిందికాదు. ముక్కుకుంటూ. మూల్గుకుంటూ వెళ్ళి "అమ్మా లేచావు తల్లీ. పడుకో" అన్నాను. నా మాటలు దానికి అర్థం అయితే గద! అది అట్లాగే మేకులాగ కూర్చున్నది నడిమంచంమీద "అమ్మ, అమ్మ" అంటూ.

కాసేపు నాలుగు వైపులా చూచి, అమ్మ రాకపోవటం మూలాన మెల్లగా లేచి మేడ దిగటానికి పోతున్నది.

మెట్లు పసిది దిగలేదు, అందుకని దాని ఉద్దేశాన్ని గ్రహించి ఎత్తుకొని మేడక్రిందికి దింపాను. అది ముందు వంట ఇంట్లోకి

వెళ్ళింది. "అమ్మా" అని ఏడుస్తూ, అక్కడ ఎవ్వరూ కనబడ లేదు తరువాత దొడ్డితలుపు దగ్గర నుంచుని ఏడ్చింది. తలుపు తీశాను. దొడ్లోకి వెళ్ళింది. ఆ మసక చీకట్లోనే, దొడ్డంతా వెతికింది. ఎక్కడా అమ్మ కనబడలేదు.

ఇక అమ్మ ఇంట్లో లేదన్న విషయాన్ని గ్రహించి అది నన్నే నమ్ముకొని నేను చెప్పినట్లు వింటుందని నా నమ్మకం. అందుకని దాన్ని ఎత్తుకొని మళ్ళీ మేడపైకి వచ్చాను. అది ఏడుపు ఏమాత్రం ఆపలేదు. పెద్దగా ఏడ్వటం సాగించింది.

అమ్మ ఇంట్లో లేదని పూర్తిగా గ్రహించి కూడా అది అట్లా పెంకితనంగా ఏడ్వటం నాకు ఏమీ సమంజసంగా కనపడలేదు తరువాత స్పష్టంగా చెప్పి చూదాము నా తప్పులేకుండనని,

"తల్లీ ఇదిగో చూడు....మీ అమ్మ ఇట్లా సముద్రానికి పోయింది. ఒక గంటలో వస్తుంది. అందాకా నేను ఎత్తు కుంటాను. నీవు ఊరుకో—ఏడిస్తే లాభంలేదు" అని స్పష్టంగా చెప్పాను.

దాని కాసంగతి బోధపడలేదనా? కాదు. చక్కగా బోధ పడ్డది. "అమ్మ—ఓ పోయి" అన్నది.

"ఆ........అదీ సంగతి" నీవు ఏడ్వవద్దు. కావలిస్తే బిస్కట్లు పెడతాను"....అన్నాను.

మరి ఇక ఊరుకో వలసిందేనా. న్యాయంగా? ఊరుకోదే! ఒకటే ఏడ్వటం,

పైగా ఎత్తుకున్నా నిలవక పోవడం, ఎగిరి పడటం, బుజం మీద పడుకో బెట్టుకొని చిచ్చి కొట్టినా జారి పోవటానికి ప్రయత్నం చేయటం, ఇదీ దాని ప్రవర్తన.

చెయ్యి గట్టిగా అదింపెట్టి బుజంమీద పడుకోబెట్టాను. కాని, చెయ్యి తీసేసి కెవ్వన కేకేసి తాచుపాములాగ చివ్వన లేచి "అమ్మా" అంటూ ఏడుస్తుంది.

"ఎట్లాగే నీతో, న్యాయం లేకుండా ప్రవర్తిస్తావు? అమ్మాయీ, కోపం వస్తోంది! కొడతాను" అని చెయ్యి ఎత్తి చూపి భయపెట్లాను. ఇంకా ఎక్కువైంది ఏడ్పు.

"పిల్లలైతేమట్టుకు గ్రహింపు ఉండొద్దు" అనుకొని విసుక్కొని, ఏడిస్తే ఏడ్వనీ....నాతప్పులేదు అనుకొని అట్లాగే దాన్ని బుజంమీద పడుకో బెట్టుకున్నాను.

ఇంతలో "అమ్మా" అంటూ లేచాడు చిన్నవాడు. వీడు దానికంటె పెద్దవాడు. నాలుగో ఏడు. మాటలు అర్థం అవుతాయి.

"నాయనా పడుకో" అన్నాను.

"అమ్మేది" అన్నాడు.

"అమ్మ సముద్రస్నానికి వెళ్ళింది. ఇంకా నేపట్లో వస్తుంది. పడుకో నాన్నా. ఇంకా తెల్లవారలేదు. నిద్రపో."

"నేను పడుకోను నిద్రరాదు."

"పోనీ.........ఆడుకో........అ....దిగో ఆ పుస్తకంలో బొమ్మలు చూచుకో."

"వద్దు."

"పోనీ గంతులెయి."

"ఉహుం."

"మరి ఏం జేస్తావు?"

"అమ్మ పోతా."

"ఓరి వెధవా—అమ్మ సముద్రానికి వెళ్ళింది. సముద్రం ఇక్కడికి నాలుగు మైళ్ళుంది. నీవు నడవలేవు. నీకేమైనా మతి పోయిందా? అమ్మ ఇంకాసేపటి కల్లా వస్తుంది ఉండు" అన్నాను.

"రాదు.... అన్నాడు" నిస్సందేహంగా.

అన్నవాడు ఊరుకోక మేడమెట్లుదిగి సముద్రానికి పోతా నంటూ ప్రయాణం గట్టాడు. ఈ చీకట్లో ఏమిటి? సముద్రానికి నాలుగేండ్ల వెధవ వెళ్ళటం ఏమిటి? వీళ్ళకు తెలివి ఎందు కుండదో అనిపించింది.

గబగబ మెట్లుదిగి పోతున్నాడు వెధవ. ఏమిటి వీడిసాహసం!

"ఒరేయ్" అంటూ వాడ్ని రెక్కచ్చు కున్నాను. చిన్నదాని కంటే చెప్పినా అర్థంకాదు. వీడికన్నా చెప్పితే వింటాడని.

"నాయనా, ఒరే........ఏడ్వకూ.........ఎందుకూ......... ఏడ్పు?"

"అమ్మ...."

"సరే....అమ్మకోసం ఏడుస్తున్నావు........అమ్మ సముద్ర స్నానానికై వెళ్ళింది; వస్తుంది. ఏడ్వటం ఎందుకూ?" అన్నాను సహేతుకంగా నచ్చచెప్పాలన్న ఆశతో.

వాడు మళ్ళ "అమ్మ" అన్నాడు.

"వస్తుంది కాసేపట్లో" అన్నాను.

"రాదు........" అన్నాడు బిక్కముఖంతో.

"వస్తుందిరా నాయనా, తెల్లవారే టప్పటికి. వస్తుంది."

రాదు.........అని ఒకటే ఏడ్వటం. అమ్మ వస్తుంది అని ఎంత నచ్చ చెప్పినా వినడు. అమ్మ రాదు అని వాడికి గట్టి నమ్మకంతో అంటాడు.

"వస్తుందిరా నాయనా, ఈ పోవటం పోవటం ఇక రాకుండా పోతుందనిరా నీ వుద్దేశం?"

"అట్లా ఎప్పటికీ పోదు. పిల్లలనూ, నన్ను వదలిపెట్టి లేచి పోయే మనిషి కానేకాదు మీ అమ్మ. నాకు బాగా తెలుసు. ఆమాట అనుకోటమే తప్పు. నామాట నమ్ము. తప్పకవస్తుంది" అని. ఎన్నివిధాల నమ్మకం చెప్పినా వాడికి వీసమంతయినా నమ్మకం కలగదు.

"అబ్బబ్బ....చంపుతున్నావురా నాయనా; తప్పక వస్తుం దిరా మీఅమ్మ" అని పెద్దగా అరిచాను కోపంతో. ఉహూ.... ఏమాత్రం నమ్మకంలేదు వెధవకు....అమ్మ రాదు అని వాడు మళ్ళీ అనడం ఏడ్వటం.

మహాప్రభూ—ఎట్లా వీడ్ని నమ్మించడం! వాళ్ళమ్మ ఇక రాదనే వాడి గట్టి నమ్మకం.

పోనీ ఏదో అల్లాగ ఏడుస్తూ ఉన్నా ఒక సుగుణమే. కాళ్ళొ చ్చిన వెధవ. వీలైతే మేడదిగి సముద్రానికి పోతానంటూ బయలు దేరుతున్నాను మాటిమాటికి! చిన్నది ఎత్తుకున్నా ఏడ్వటం మానలేదు. అందుకని దాన్ని దింపేసి, వీడిదగ్గర చేరి ఎట్లా గయినా సమదాయిద్దామని కూర్చున్నాను.

చిన్నది నా పడకగదిలోకి వెళ్లింది. అక్కడ చూచింది. ఇంకో గదిలోకి వెళ్లింది. అక్కడ చూచింది. అమ్మకోసమూ

ఈ వెతకడం! వాళ్ళమ్మను నేను దాచేశానని కాబోలు దీని నమ్మకం.

చిన్నగదిలో సుసీ పడుకుని ఉన్నది. వాళ్ళమ్మ చీరకప్పుకొని. చిన్నది ఆ చీర గుర్తుపట్టి అదే అమ్మ అనుకొని వెళ్లి అమాంతం దానిమీద పడ్డది. కెవ్వున కేకేసి "అమ్మా" అంటూ లేచింది సుసీకూడా.

కాస్త పెద్ద పిల్లగదా అని దానితో "అమ్మాసుసీ, పసిదాన్ని కాస్తపట్టుకొని సముదాయించు. అది అమ్మకోసం ఏడుస్తున్నది," అన్నాను.

"అమ్మ ఎక్కడి కెళ్లిందీ?" అన్నది సుసీ.

"సముద్రానికి స్నానానికి...." అన్నాను నేను.

"నన్ను తీసుకెళ్ళలేదేం?" అని ఒక్క పెట్టున ఏడ్చింది."

"ఓసిభడవా? నీవుకూడా ఏడిస్తే ఎట్లాగే? వీళ్ళతోనే సతమతం అవుతుంటేను! వళ్ళు పగల గొడతా ఏడిస్తివా అంటే!" అని భయపెట్టాను. ఇది మట్టుకు భయపటి ఊరుకుంది.

పసిదిమాత్రం వెక్కి-వెక్కి ఏడ్వటం మానలేదు. చిన్నవాడు ఒకే స్థాయిలో అమ్మ రాదనే నమ్మకంతో ఏడుస్తున్నాడు. అమ్మవస్తుంది ఉండరా అని నేనూ, రాదనివాడూ వాదన.

తలబద్దలు చేసుకుందామన్నంత విసుకు పుట్టింది. ఈలోపున సుసీ మెల్లగా వెళ్లి నిద్రపోతున్న తమ్ముడిన్ని లేపింది. అమ్మ వెళ్ళిపోయిందని చెప్పేసింది.

వాడోఏడుప్పు ఏడ్చాడు. వాడ్ని భయపెడితే బిక్క ముఖం వేశాడు.

"నాయనా, మొగపిల్లలు ఏడ్వకూడ" దని అప్పీలుచేశాను. ఎట్లాగయితేనేం ఏడ్పు దిగమ్రింగి మొగతనాన్ని నిలబెట్టాడు మా వాడు.

వాళ్ళ యిద్దర్ని ఎట్లాగో ఆపానుగాని పసివాళ్ళనే ఊరుకో బెట్టడం నాతరం గాలేదు. ఎట్లాసముదాయించాలో, ఏం జెయ్యాలో, నాకు తెలిసిందికాదు. సామదాన దండోపాయాలవల్ల ఏమీ ప్రయోజనం కనుపించలేదు.

ఇద్దరికీ బిస్కట్లు పెట్టాను. ఇద్దరూ విసిరి పారేశారు.

కర్జూరపుపండు ఇచ్చాను. నా మొఖాన కొట్టారు.

ఆట వస్తువులు చూపాను కాళ్ళతో తన్నేశారు.

వాళ్ళమ్మ ఫొటోచూపి, "అదుగో అమ్మ," అన్నాను.

అయినా ఏడ్పు మానలేదు పసిది. వాడు మాత్రం ఆ బొమ్మ అమ్మకాదన్నాడు. అమ్మేరా, అని నేనూ, కాదనివాడూ. మళ్ళీ మొండివాదన.

చిన్నదానికి ఏమీ తెలియక ఏడ్పు. వాడు మొండితనాన ఏడ్పు. వాళ్ళమ్మ ఫొటోకూడా 'కాదని' వాదిస్తుంటే ఏం జెయ్యాలె వెధవని? ఇక వాడితో వాదన లాభం లేదు, రెండు తగిలిస్తేగాని ఊరుకో డనుకొని. వీపుపైని చెళ్లనవేశాను నోరు మూయమని. వాడు కెవ్వన కేకపెట్టి, పెద్దగుక్కపట్టి ఏడుస్తూ మేడ మెట్లు దిగాడు.

వెధవ, చీకట్లో భయపడతాడని పసిదాన్ని. దింపి వాడి వెంటబడి గిల గిల కొట్టు కుంటూన్న వాడ్ని పట్టుకొస్తున్నాను.

ఈ లోపున పసిది మేడమెట్లు రెండు దిగి దొర్లటానికి సిద్ధమైంది. మహాప్రభో వీళ్ళమ్మ ఎట్లా వేగుతున్నదో రోజూ వీళ్ళతో ననిపించింది.

పసిదాన్ని, వాడ్ని, ఎట్లాగయితే నేం లాక్కొచ్చి మంచం మీద కూలేసి, సముదాయించటానికి ఏమాత్రం ప్రయత్నం చేయక చూస్తూ ఊరుకొన్నాను, శత్రుసేనలు కోట తలుపులు బద్దలు కొట్టుకొని వస్తూంటే, ఏమి చేయలేక నిలబడిపోయిన రాజులాగ.

అంతలో అరుణోదయం అయింది. చీకట్లు పోతున్నయి. ఈ పాటికి ఆవిడ వస్తూ ఉంటుందన్న ధైర్యంతో— అమ్మాయీ, సుశీ, మీ అమ్మ వస్తున్నదేమో చూడూ వాకిట్లో కెళ్ళి అన్నాను.

ఏదీ ?—సుశీ లేదు. దాని తమ్ముడూ లేడు ! ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినారు. గుండె గుభేలు మన్నది ఎక్కడికి వెళ్ళారో నని.

నేను ఈ పసి పిల్లలతో అవస్థ పడుతుంటే వాళ్ళిద్దరూ ఎప్పుడో జారారు. వీధి తలుపు తీసిఉంది. వీధిలో కెళ్ళి చూశాను. పెద్దగా కేకవేశాను. ఎక్కడ జాడలేరు. వీళ్ళెక్కడి కెళ్ళారో, ఎంత దూరం పోయినారో అని దిగు లేసింది. ఆ పిల్ల చేతులకు బంగారవు గాజులున్నయి. అవి కాజేస్తారేమో ఎవ రన్నా ?

లేకపోతే వాటి కాళపడి పిల్లదాన్ని ఎవరేం జేస్తారో ? ఎక్కడ వీళ్ళిద్దరు మారు పడతారో ? అని గుండెల్లో గుండెలు

లేవు. పోనీ వాళ్ళకోసం వెతుకుదామంటే వీళ్ళిద్దరిని వదలి ఎల్లాగ కదలటం!

ఇంతలో పసిముండ ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయి ఏడ్వలేక సొమ్మసిల్లంది. దీని కెక్కడ నోరెండిపోయిందోనని, బుజాల మీది దాన్ని బుజాలమీదే ఉంచుకొని, పాలడబ్బా తీసి కొంచెం పాలుకలిపి, 'అమ్మా తాగ' మని ఇచ్చాను గ్లాసు. పుచ్చుకొని గుక్కెడు కామోలు తాగి చూస్తుండగనే ఆ గ్లాసు విసిరి నా మీద కొట్టింది. బట్టంతా తడిసింది. మొఖం నిండా పాల చుక్కలు. జుట్టునిండా పాల చుక్కలు.

'ఛీ—దీని దుంపతెగ.........అవస్థ'.........అని విసుక్కొని ఇటు చూద్దును గదా, ఆచిన్న వెధవ సందు దొరికింది గదా అని సముద్రానికి ప్రయాణంగట్టి వాకిట్లోకిపోయినాడు, అపుడు తెల తెల వారుతుంది.

వీడుకూడా ఎక్కడికి వెడతాడో మరీ చిన్న వెధవ అని 'ఒరే వెధవా, నీవుకూడా వెళ్ళిపోతావా ఏమిట్రా' అని పరుగెత్తుకొని వెళ్ళాను వాడ్ని పట్టుకొందామని. నాకు చిక్కకుండా పారిపోవాలనే ప్రయత్నంలో వాడు పరుగెత్తి కాలుజారి సైడుకాల్వలో పడ్డాడు. ఠకీమని దిగాను మోకాలులోతు మురుగునీళ్ళలోకి, పిల్లవాడి నోట్లోకి మురికినీరు పోతాయేమో నని. వాడ్ని చప్పున ఎత్తుకొని చంక నేసుకొన్నాను. వాడి మొఖం. వళ్ళు, అంతా బురద. నాబట్టలన్నీ బురద. వాడు ఏడుస్తూ నన్ను కావిలించికొని నామొఖంనిండా ఆదుర్గంధ ద్రవ్యం పూశాడు.

ఇంతలోకే చిన్నదికూడా అనుగులేస్తున్నది ఆవేపే. ఇదికూడా వెళ్ళి ఎక్కడ పడుతుందోనని దాన్నికూడా ఇంకో చంకలో కెత్తుకొన్నాను.

అప్పుడు చూడాలి నన్ను. బిడ్డలు చెరోచంకనా ఉన్నారు. నాముఖంనిండా సైడుకాల్వలోని బురద మోకాలుదాకా కూడా దట్టంగా ఉంది ఆబురద స్టాకు్స తొడుక్కున్నట్లుగా. తలపైన పాలచుక్కలు.

ఈ స్థితిలో నేనుండగానే వాకిట్లో బండి ఆగటం, ఆవిడ దిగటం తటస్థించింది.

నన్ను ఆస్థితిలో చూచి నేను పడ్డ పాట్లన్నీ గ్రహించి, కొంతం నాపైజాలిపడి నాయందు సానుభూతి చూపి, తాను సుఖంగా సముద్రస్నానం చెయ్యటానికి వీలుకల్పించేందుకోసం, ఇంత అవస్థా నేను పడ్డందుకు నాయందు ఎంతో కృతజ్ఞత కలిగి, నన్ను ఎంతో thank చేస్తుందన్న ఆశతో అక్కడే నిలబడ్డాను.

వచ్చింది అమ్మగారు నిప్పులు గక్కుతూ "ఇద్దరు పిల్లలనూ వదిలేశారేం? వంతెనమీద కూర్చుని ఏడుస్తున్నారు'' అంటూ.

నేనేం మాట్టాడలేదు. చూడు నాఅవస్థ—అన్నట్లు అక్కడే నుంచున్నాను.

చూచింది....ఒక్కనిమిషం. గ్రహించింది. నాఅవస్థ........ కొంచెం విచారం కళ్ళలో........మళ్ళీ చిరునవ్వు........అంతే!

పసిది తాచులాగ జారిపోయింది తల్లిదగ్గరకు. పసివాడు పోయి కావలించుకొన్నాడు.

కొంతం కూర్చుని పిల్లదానికై పాలిస్తూ "అమ్మా నాతల్లే. ఎంత ఏడ్చిందో! వెక్కి వెక్కి ఏడ్చిందా! నోరెండిపోయిందా?

.........రా నాన్నా......... నాతండ్రి....చచ్చిపోయినారా.........
నాన్నా.........నిన్ను వదిలేసి వెళ్ళాను?.........ప్రాణాలన్నీ మీమీదే ఉన్నాయి. ఎంత ఏడ్చావురా? ఈమురికంతా ఏమిట్రా నాయినా పడ్డావా? నాతండ్రే. పిల్లలను ఏడ్పించాను" అని మాట మీద మాట అంటూ దాన్ని ముద్దెట్టుకోనూ, వీడ్ని ముద్దెట్టుకోనూ, దాన్ని పలకరించనూ, వీడ్ని పలకరించనూ, తన్ను తాను నిందించుకోనూ ఎంతసేపూ ఇదే వరస!

ఈమానవుడు పడ్డ కష్టానికి ఒక్క సానుభూతి వాక్యం.... కృతజ్ఞతను సూచించు ఒక్కచూపు.......ఒక్క మంచిమాట లేదు!

పిల్లలకు తల్లే లోకమైంది! తల్లి ప్రేమంతా పిల్లలకే ఇచ్చింది—ఇక నాకు స్థానం ఏదీ!

అల్లాగ సూర్యుని కెదురుగా నిలబడిపోయేను వెర్రి చూపులు చూపులు చూస్తూ.

కాంతమ్మగారి ఆవు

"పాలకనీ పెరుక్కనీ నెలకు పది పన్నెండు రూపాయలు ఖర్చు కావటమేకాని, ఏంలాభం లేదండీ. పిల్లలు పెరుగు కోసమని పూటపూటా ఏడ్వటమే" అన్నది మా ఆవిడ ఓరోజున.

"అయితే....నన్నేమి చేయమంటావమ్మా?"

"ఈడబ్బు పెడితే మనమో పాడిగొడ్డును పెట్టుకోవచ్చు. అదీ నే ననటం".

"అ పోనిద్దూ. అదికూడా ఎందుకు అదో బరువూ!"

"ఆ, అదేం మాటండీ? పసిబిడ్డా పాడికుండా అన్నారు. పాడిగొడ్డు మహాలక్ష్మి కాదుటండీ!"

"మహాలక్ష్మే కాని....రొచ్చు మహాలక్ష్మి....అదీగాక వున్న మహాలక్ష్మికే చాకిరీ చేయలేకుండా ఉన్నాను. ఇంకో దాన్ని భరించగలనా?"

"అబ్బో, మీశక్తి మీకు తెలియదుగాని, ఎంతమందినైనా భరించ గలరు" అని నవ్వింది ఆవిడ.

"సరేలే ఊరుకో" అన్నాను నేను. మా ఆవిడ ఊరుకో లేదు. పాడిగొడ్డును ఒక దానిని కొంటే పెరుగూ పాలూ సమృద్ధిగా వాడుకోవచ్చుననీ, మాంచి కమ్మని నెయ్యి వేసుకోవచ్చునని, దానివలన మనకేమీ ఎక్కువ కర్చు లేదనీ మా ఆవిడ నాకు నచ్చ జెప్పింది.

"అయితే గేదెను మటుకు నేను కొనను. అది రొచ్చు చేస్తుంది. దానికి చచ్చేంత చాకిరీ—చేయాలె" అన్నాను నేను.

"పోనీండి, మీకంత ఇష్టంలేకపోతే ఆవునే కొనండి. నే నొద్దు అన్నానా? ఏదో ఒకటి. కాకపోతే కాస్త నెయ్యి తక్కువ అవుతుంది. అయితే అయింది. దాని వార పాలల్లో మనకు లాభిస్తుంది ఆవుపాలు తాగితే పిల్లలకు బలంకూడానూ" అని దీర్ఘాలు తీస్తూ మా ఆవిడ ఒక్కతీరాన పోరింది.

ఆరాత్రి కొంచెం తీవ్రంగానే ఆలోచించాను. 'ఆవును కొనమా, మానటమా' అని. ఆవు గోమహాలక్ష్మి కదా. శుభప్రదమైన సంగతి. ఆవుపాలు పిల్లలకిస్తే బలమూ సరే ఎట్లాగూ

పెరుకూ పాలకూ పదిరూపాయిలు అవుతునే ఉన్నయి. ఆఖర్చుతో ఆవును మేపవచ్చు. గృహస్తు అయిన వాడికి పాడీ పంటా వుండా లన్నారు. ఇదీ బాగానేఉంది. అని ఆలోచించి చివరకు సరే ననుకొన్నాను.

"అట్లాగ చేస్తేనే బాగుంటుంది" అన్నాను కాంతంతో. ఆమె చాలా సంతోషించింది. ఆరాత్రి పిల్లలు మళ్ళీ పెరుగుకోసం ఏడ్చినపుడు—"ఒరేయి నాయినా మీ నాయిన రేపు ఆవును కొన బోతున్నారు. ఇక మీకు కావలసినంత పెరుగూ తాగినన్ని పాలూనూ" అంది.

"అమ్మా; ఆవుకు తువ్వాయి ఉందా" అని అడిగింది పసిది.

"తువ్వాయి లేకపోతే ఆవు పాలెల్లా ఇస్తుందే" అన్నది వాళ్ళమ్మ.

"తువ్వాయితో నేను ఆడుకొంటానే" అని జయ తన నిశ్చయాన్ని వెలిపుచ్చింది.

"పాలు నేను తీస్తానే అమ్మా" అని చిన్నపిల్ల సుసీ అన్నది. "నీవా ఆవుపాలు తీసేది—ఆ తీసినట్లే! ఆ ఆవు ఒక్కపోటు పొడుస్తుంది తెలుసునా? అసలు ఆడవాళ్ళు పాలుతీయరు. నేను తీస్తాను" అన్నాడు మా అబ్బాయి ఛాతీ విరిచి.

"నిన్ను మటుకు పొడవదా ఏమిట్రా మహా పెద్ద మొన గాడిలాగ మాట్లాడుతావు" అని అంటూ ముక్కుపుటాలు ఎగరే సింది సుసీ.

"నన్ను అసలు ఆవు పొడవరాదు. ఒకవేళ పొడవాచ్చినా దాన్ని నేను స్వాధీనం చేసుకోగలను" అని మా అబ్బాయి అన్నాడు ఉరిమి చూస్తూ.

అది పాలు ఎగజేపుతుందని రామరాజుగారు చెప్పారు. ఇక మాకు ఏమి ఉపాయం తోచింది కాదు. ఏమిటా భగవంతుడా అని అనుకొన్నాము. ఎంత తంటాలు పడ్డా అది పౌడవరానబం మానటంలేదు. రామరాజుగారూ నేనూ; కర్రలు పుచ్చుకొని యమకింకరులలాగ దాని కట్టెదుట నుంచోటమూనూ, మాఆపేద పాలుతీయటమూను ఇదీవరస.

ఎన్నాళని ఇల్లాగ తంటాలు పడగలము. కాని ఏంజేస్తాము? అట్లాగే [illegible]న్నది. కాని దాని కడుపుచల్లగా అది రెండుశేర్ల పాలూ ఇస్తు[illegible]ది. నెయ్యికూడా అవుతున్నది. అందుకు దాన్ని వదలలేక ఇల్లాగే ఇద్దరు ముగ్గురు కర్రలతో దానిముందు నుంచునే వాళ్ళము గదాయుధాలను చేతపూని.

అప్పటికి ఆవును కొని నెలరోజులైనా దాన్ని ఇంట్లోనే కట్టేసి మేపాముగాని. బీడుకు తోలలేదు. గొడ్లకాసేవాడు ఒక రోజున దాన్ని తోలుకెళ్ళాడు. ఎప్పుడూ కట్టేసి ఉంచితే దానికి జబ్బు చేస్తుందన్నారు. అందుకని వదిలాము. సాయంత్రం అందరిగొడ్లూ ఇళ్ళకు చేరినై. ఇది రాలేదు. ఆ వెధవ నడిగితే అది పారిపోయిందండీ బాబూ అన్నాడు.

ఎట్లా ఊరుకోము. రెండురోజులు సెలవుపెట్టి రామరాజు గారు నేనూవెళ్ళి చుట్టుప్రక్కలఊళ్ళు అన్నీ తిరిగి వెదికి దాన్ని పట్టుకొచ్చాం, ఎందుకొచ్చిన అవస్థరా ఇదీ అనిపించింది. మాటి మాటికి అది అల్లాగ వెడుతుంటే మాగతి ఏం కావాలా అని అనిపించింది.

మర్నాడు నేను సాయంత్రం ఇంటికొచ్చేసరికి దాని మెళ్ళో ఒక సిల్కుతాడు. దానినుండి వ్రేలాడుతున్న ఒక పెద్ద అట్ట ముక్క కనిపించినవి "ఈ ఆవు ము॥ వెంకట్రావుగారిది బుట్టి య్యపేట. మచిలీపట్నం—అని దానిపై వ్రాసిఉంది. రామరాజు గారిచేత మాఅబ్బాయి, ఆ అట్టముక్కను దానిమెళ్ళో కట్టించా డట. ఎందుకురా అంటే ఎప్పుడైనా అదిపోకిరీగా లేచిపోయినా, ఆ అట్టముక్కపైనున్న అడ్రసుప్రకారం మళ్ళీఇంటి కొస్తుందట! సరే బాగానే ఉందీ అను కొన్నాము.

నేనే దానిని స్వాధీనం చేసుకోవాలని ప్రయ[illegible] చేయసా గాను. దువ్వటం మొదలుపెట్టాను. గంగడోలు [illegible]కి దాన్ని మంచి చేసుకోవాలెనని చూచాను. ఎన్నిజేసినా ఊరుకొనేదేగాని పొదుగుదగ్గరకు వెళ్ళేసరికి బుస్సుమనేది "ఏమండీ ఏమైనా స్వాధీనానికి వస్తుందా" అన్నది మాఆవిడ ఒకరోజున. "లేదు కాంతం" అన్నాను. "దువ్వండి దువ్వి స్వాధీనం చేసుకోండి, మీరు మగవాళ్ళు ఎట్లాగయినా మీరే స్వాధీనం చేసుకోవాలె" అన్నది ఆవిడ గారు. "ఈ ఆవు అంతా నీమోస్తరనే కాంతం! ఎంత దువ్వినా లొంగటం లేదు" అన్నాను. "అల్లాగా, దువ్వే తీరునదువ్వితే అదేలొంగుతుంది చేతకాకపోతే సరి" అన్నది ఆవిడ ఈనడింపుగా. కాని ఎంతదువ్వినా ఆ ఆవు మటుకు మాకు లొంగిందికాదు.

రోజూ అదేవిధంగా పాలుతీసే సమయానికి నేనూ రాజుగారూ పిల్లలూ అంతా, కర్రలుపుచ్చుకొని దానిముందు నిలబడేవాళ్ళం.

ఆవిడ ఎల్లాగో కష్టపడి పాలుతీస్తున్నంతసేపూ నాప్రాణాలు అర చేతిలో ఉండేవి. ఎక్కడపొడుస్తుందో ఎక్కడ తగలరానిచోట దెబ్బ తగులుతుందో అని భయం. ఒకరోజు మాటకాదాయె ఇది! నిత్యం ఇంటిల్లి పాదీ సర్కసులో వాళ్ళలాగ తయారు కావా లాయె! చివరకు విసుకెత్తి నేను అన్నాను మా ఆవిడతో— "కాంతం—ఈఆవును అమ్మేసి అయిన కాడికి సొమ్ముజేసు కొందామూ" అని కాంతం మొఖం ఇంతజేసుకొని రుసరుసలాడు తూ అన్నది, "...డిగొడ్డును అమ్ముకొంటారా ఏమిటండీ" అని. "అయితే ఈపోట్ల గొడ్డును పెట్టుకొని ఎన్నాళ్ళనీ.... కాపరం చేయటం" అన్నాను నేను చీకాగ్గా "ఎన్నాళ్ళైనానూ. ఏం? ఎన్నా ళ్ళైనా కాపరంచెయ్యొచ్చునండీ?" అని దీర్ఘాలుతీసింది ఆవిడగారు.

"అయితే ఈపోట్లగొడ్డుతోనా" అని నేను రెట్టించాను.

"అయితే నేపుండీ. నేను మిమ్మును పెట్టుకు కాపరం చేయ టంలా?" అన్నది కాంతం. విదిలించునట్లు

"నేను ....కూడా....పోట్లగొడ్డునే అంటావా? నువ్వు చెప్పినట్టల్లా వింటున్నాను. నిన్నేమన్నా కొడుతున్నానా? తిడు తున్నానా? పల్లెత్తుమాట నిన్ను అంటంలేదూ" అన్నాను నేను విచారంగా. "ఇప్పుడూ అనుంతా ఎందుకు? మీరు మటుకు మొదట్లో ఒక్కతీరాన స్వాధీనమైనారా! ఇంతకంటే ఎక్కువ గానే బుసలు కొట్టారు మొదట్లో. ఇంతకంటేగానే ఎక్కువ

పొడవాచ్చారు! ఏమిటో! మొదట్లో అందరూ అంతే ఎల్లాగో ఓపిక పడితే ఎంత పోట్లగొడ్డు అయినా స్వాధీనానికి రాకమానదు. అమ్ముకుంటారటండీ!!" అన్నది మాగృహిణి కాంతాయ్యమ్మారావు బేగం. ఆ నిండిన పాలచెంబు చేత్తోపట్టుకొని చీర కుచ్చెళ్ళు జీరాడుకొంటూ ఇంట్లోకి పోతూ, పోతూ పోతూ వెనక్కు-తిరిగి నన్ను జూచి ఒక చిరునవ్వు నవ్వింది. నేను మాఆవువంక చూశాను. మాఆవు నావంక జూచింది. ఇంతింత కళ్ళతో—దీనంగా.

మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారు

కాంతం కథకులనే పేరుతో ప్రసిద్ధులైన మునిమాణిక్యం నరసింహారావుగారు 1898 లో గుంటూరు జిల్లాలో సంగం జాగర్లమూడి గ్రామంలో జన్మించినారు. గుంటూరులోనూ విజయనగరంలోనూ విద్యాభ్యాసం చేసినారు. (బి.ఏ.ఎల్.టీ) బందరు హిందూ కాలేజి హైస్కూలులో చాలకాలము చరిత్రోపాధ్యాయులుగా పనిచేసి రిటైరు అయి విశ్రాంతి పుచ్చుకొంటున్నారు.

మునిమాణిక్యంవారిని చూచి ముసిముసి నవ్వు నవ్వని ఆంధ్రుడు ఉండడు. వీరి రచనలు అన్నీ నవ్వించేవే! గృహ జీవితములోని కళాప్రసక్తములైన రసవద్వినోద కలాపాలను కథావస్తువుగా తీసుకొని ఇరవై అయిదు గ్రంథములు వ్రాసినారు. గార్హస్థ్య జీవిత సౌందర్యమును మనోహరంగా ఆవిష్కరణ చేసినారు. ఆంధ్రుల అభిమాన కథకుడు. "కాంతం కథ వ్రాస్తే మునిమాణిక్యమే వ్రాయాలె. మునిమాణిక్యం వ్రాస్తే కాంతం కథే వ్రాయాలె" అన్నారు విమర్శకులు. వీరివలె సంసారిక జీవితములోని రమణీయ దృశ్యాలను చిత్రించినవారు ఇంకొకరు లేరు.